

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

14 février 2014

PROJET DE LOI

modifiant le Code civil en
vue d'instaurer l'égalité de l'homme et
de la femme dans le mode de transmission
du nom à l'enfant et
à l'adopté

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 335 du Code civil en ce qui
concerne l'attribution libre du nom de l'enfant

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code civil en ce qui concerne
l'attribution du nom de famille afin d'établir
clairement la filiation avec la mère tout
en préservant l'historicité de la filiation
paternelle

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code civil en ce qui concerne
l'attribution du nom de la famille, afin de
garantir la transmission de l'identité familiale
par le port du double nom

AVIS

FAIT AU NOM DU COMITÉ D'AVIS POUR
L'ÉMANCIPATION SOCIALE
PAR
MMES **Lieve WIERINCK** ET **Laurence MEIRE**

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

14 februari 2014

WETSONTWERP

tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met
het oog op de invoering van de gelijkheid
tussen mannen en vrouwen bij de wijze van
naamsoverdracht aan het kind en
aan de geadopteerde

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 335 van het
Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de
vrije toekenning van de naam van het kind

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
wat de toekenning van de familienaam
betreft, teneinde de afstamming van
moederszijde duidelijk vast te stellen
én tegelijkertijd de historiciteit van de
afstamming van vaderszijde te vrijwaren

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek in
verband met de toewijzing
van de familienaam, teneinde de overdracht
van de familie-identiteit te garanderen
via de dubbele naamgeving

ADVIES

NAMENS HET ADVIESCOMITÉ VOOR
MAATSCHAPPELIJKE EMANCIPATIE
UITGEBRACHT DOOR
DE DAMES **Lieve WIERINCK** EN **Laurence MEIRE**

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**

Président/Voorzitter: Karine Lalieux

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Ingeborg De Meulemeester, Els Demol, Miranda Van Eetvelde
PS	Colette Burgeon, Karine Lalieux
CD&V	Bercy Slegers
MR	Katrin Jadin, Valérie Warzée-Caverenne
sp.a	Maya Detiège
Ecolo-Groen	Zoé Genot
Open Vld	Lieve Wierinck
VB	Annick Ponthier
cdH	Benoît Drèze

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Zuhal Demir, Sarah Smeyers, Jan Van Esbroeck, Reinilde Van Moer
Laurence Meire, Linda Musin, Özlem Özen
Sonja Becq, Leen Dierick
Valérie De Bue, Marie-Christine Marghem, N
Rosaline Mouton, Karin Temmerman
Meyrem Almaci, Muriel Gerken
Mathias De Clercq, Ine Somers
Rita De Bont, Barbara Pas
Catherine Fonck, Jeanne Nyanga-Lumbala

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
VB	:	Vlaams Belang
cdH	:	centre démocrate Humaniste
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
LDD	:	Lijst Dedecker
MLD	:	Mouvement pour la Liberté et la Démocratie
INDEP-ONAFH	:	Indépendant-Onafhankelijk

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^e législature, suivi du n ^o de base et du n ^o consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Compte Rendu Analytique	CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<p>Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel : publications@lachambre.be</p>	<p>Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail : publicaties@dekamer.be</p>
<i>Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC</i>	<i>De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier</i>

SOMMAIRE	Pages
A. Auditions du 8 janvier 2014	4
I. Exposé de M. Patrick Senaeve, professeur à la KULeuven	4
II. Exposé de M. Yves-Henri Leleu, Professeur à l'ULg	6
III. Exposé de M. Frederik Swennen, professeur à l'université d'Anvers	8
IV. Exposé de M. Jean-Louis Renchon, Professeur à l'UCL	10
V. Exposé de M. Alain-Charles Van Gysel, Professeur à l'ULB	12
VI. Exposé de Mme Jehanne Sosson, Professeur à l'UCL	14
VII. Interventions des membres	20
VIII. Répliques des orateurs	24
B. Auditions du 15 janvier 2014	28
I. Exposé de Mme Vera Claes, présidente du conseil d'administration de l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes	28
II. Interventions des membres et réponses de l'oratrice	29
III. Intervention de M. Bernard De Vos, Délégué général aux Droits de l'Enfant de la Communauté française	32
IV. Exposés des membres et réponses de l'orateur	36
C. Auditions du 21 janvier 2014	39
I. Exposé de M. Steve Heylen, président de la Vlaamse vereniging voor ambtenaren en beampten van de burgerlijke stand vzw, VLAVABBS	38
II. Exposé introductif de Mme Danielle Adriaenssens, présidente du "Groupement des Agents de la Population et de l'État Civil (GAPEC)"	43
III. Exposé introductif de Mme Francine Vandenhende, secrétaire du GAPEC	46
IV. Discussion	46
D. Réunion du 5 février 2014	54
a. Point de vue des groupes	54
b. Avis	61

Documents précédents:

Doc 53 3145/ (2013/2014):

001: Projet de loi.

Doc 53 0469/ (2010/2011):

001: Proposition de loi de Mmes Genot, Gerkens et consorts

Doc 53 0470/ (2010/2011):

001: Proposition de loi de M. Maingain et consorts

Doc 53 1386/ (2010/2011):

001: Proposition de loi de Mme Lalieux et consorts.

002: Addendum.

INHOUD	Blz.
A. Hoorzittingen van 8 januari 2014	4
I. Betoog van de heer Patrick Senaeve, professor aan de KULeuven	4
II. Uiteenzetting door de heer Yves-Henri Leleu, hoogleraar aan de ULg	6
III. Betoog van de heer Frederik Swennen, hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen	7
IV. Uiteenzetting door de heer Jean-Louis Renchon, hoogleraar aan de UCL	10
V. Uiteenzetting door de heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB	12
IV. Uiteenzetting door mevrouw Jehanne Sosson, hoogleraar aan de UCL	14
VII. Betogen van de leden	20
VIII. Replieken van de sprekers	24
B. Hoorzittingen van 15 januari 2014	27
I. Betoog van mevrouw Vera Claes, voorzitter van de Raad van Bestuur van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen	27
II. Betogen van de leden en antwoorden van de spreker	29
III. Betoog van de heer Bernard De Vos, algemeen afgevaardigde voor kinderrechten van de Franse Gemeenschap	31
IV. Betogen van de leden en antwoorden van de spreker	36
C. Hoorzittingen van 21 januari 2014	38
I. Betoog van de heer Steve Heylen, voorzitter van de Vlaamse Vereniging voor Ambtenaren en Beampten van de Burgerlijke Stand vzw, VLAVABBS	38
II. Inleidende uiteenzetting door Danielle Adriaenssens, voorzitter van de Groupement des Agents Population État Civil (GAPEC)	42
III. Inleidende uiteenzetting van mevrouw Francine Vandenhende, secretaris van de Groupement des Agents de la Population et de l'État Civil (GAPEC)	45
IV. Bespreking	46
D. Vergadering van 5 februari 2014	54
a. Standpunten van de leden	54
b. Advies	61

Voorgaande documenten:

Doc 53 3145/ (2013/2014):

001: Wetsontwerp.

Doc 53 0469/ (2010/2011):

001: Wetsvoorstel van de dames Genot, Gerkens c.s.

Doc 53 0470/ (2010/2011):

001: Wetsvoorstel van de heer Maingain c.s.

Doc 53 1386/ (2010/2011):

001: Wetsvoorstel van mevrouw Lalieux c.s.

002: Addendum.

MESDAMES, MESSIEURS,

Conformément à l'article 69.3 du Règlement de la Chambre, la commission de la Justice a chargé votre comité d'avis de rendre un avis sur le projet de loi modifiant le Code civil en vue d'instaurer l'égalité de l'homme et de la femme dans le mode de transmission du nom à l'enfant et à l'adopté.

Des auditions ont été organisées les 8, 15 et 21 janvier 2014.

Le comité d'avis s'est réuni les 5 et 12 février 2014 pour formuler l'avis demandé par la commission de la Justice.

A. Auditions du 8 janvier 2014

I.— EXPOSÉ DE M. PATRICK SENAEEVE, PROFESSEUR À LA KULEUVEN

M. Patrick Senaeeve, professeur à la KULeuven, estime en premier lieu qu'il est inutile de légiférer sur l'attribution du nom, car le droit actuel en la matière n'est pas discriminatoire.

Lorsque la filiation de l'enfant est établie simultanément à l'égard du père et de la mère, l'enfant porte le nom du père. Il s'agit d'une différence de traitement, mais toute différence de traitement n'est pas discriminatoire, ainsi que le confirme la jurisprudence de la Cour constitutionnelle et de la Cour européenne des droits de l'homme de Strasbourg.

L'orateur estime que l'attribution du nom du père est une compensation justifiée pour le lien naturel existant entre la mère et l'enfant, dès lors que celle-ci a porté l'enfant pendant neuf mois. Le lien entre la mère et l'enfant se voit avant la naissance; le nom traduit ce lien pour le père après la naissance et crée un lien entre le père et l'enfant. Il représente un stimulant psychologique et pédagogique pour le père afin de remplir d'emblée ses obligations de père en matière d'éducation et de bien-être matériel de l'enfant. En outre, c'est important en cas de divorce, en particulier lorsque les enfants sont encore très jeunes. Le nom actuel a également une valeur culturelle et historique.

Contrairement à ce que précise l'exposé des motifs du projet de loi (DOC 53 3145/001, p. 6), M. Senaeeve estime que l'article 16, 1, g, de la Convention de New-York de 1979 sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes concerne le droit

DAMES EN HEREN,

Conform artikel 69.3 van het Kamerreglement heeft de commissie voor de Justitie uw adviescomité ermee belast advies uit te brengen over het wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde.

Er werden hoorzittingen georganiseerd op 8, 15 en 21 januari 2014.

Het adviescomité is op 5 en 12 februari 2014 samengekomen om het door de commissie voor de Justitie gevraagde advies te formuleren.

A. Hoorzittingen 8 januari 2014

I. — BETOOG VAN DE HEER PATRICK SENAEEVE, PROFESSOR AAN DE KULEUVEN

De heer Patrick Senaeeve, professor aan de KULeuven, is in de eerste plaats van oordeel dat het niet nodig is om regelgevend op te treden met betrekking tot de naamgeving omdat het huidige naamrecht niet discriminerend is.

Wanneer de afstamming van het kind gelijktijdig langs moederskant en vaderskant wordt vastgesteld, krijgt het kind de naam van de vader. Dit is een verschil in behandeling, maar niet elk verschil in behandeling is discriminatie. Dit wordt bevestigd door rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) van Straatsburg.

De spreker is van oordeel dat het toekennen van de naam van de vader een gerechtvaardigde compensatie is voor de natuurlijke band die bestaat tussen de moeder en het kind omdat die het kind gedurende negen maanden heeft gedragen. De band tussen moeder en kind is zichtbaar voor de geboorte; de naamgeving maakt dit na de geboorte zichtbaar voor de vader en creëert een band tussen vader en kind. Het is een psychologische en pedagogische stimulans voor de vader om van bij het begin aan zijn verplichtingen als vader inzake opvoeding en materiële welzijn van het kind te voldoen. Dit is bovendien belangrijk in geval van echtscheiding, zeker indien de kinderen nog zeer jong zijn. De huidige naamgeving heeft tevens een cultuurhistorische waarde.

In tegenstelling tot de memorie van toelichting van het wetsontwerp (DOC 53 3145/001 p.6), is de heer Senaeeve van oordeel dat artikel 16, 1, g van het Verdrag van New York van 1979 inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie ten opzichte van vrouwen, betrekking heeft

de l'homme et de la femme de choisir le nom de famille (family name). Cette règle ne concerne pas le droit de choisir un nom de famille pour les enfants communs.

L'arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme du 9 novembre 2010 traite de l'impossibilité faite aux personnes, en droit suisse, de conserver leur nom original après leur mariage. Cet arrêt ne concerne pas le nom des enfants communs.

Conformément au droit actuel, la mère a la possibilité de transmettre son nom aux enfants pour autant qu'elle n'épouse le père qu'après leur naissance et empêche la reconnaissance prénatale.

En deuxième lieu, M. Senaev estime que le droit de la famille ne doit être modifié que s'il existe à cet effet une assise sociétale claire. Le législateur doit plutôt adopter une attitude attentiste en la matière. L'orateur doute qu'il existe actuellement une assise sociétale suffisante pour opérer une modification.

Si le législateur procédait néanmoins à une réforme de l'attribution du nom, l'orateur préférerait ne pas laisser aux parents le droit de choisir. Cette possibilité générerait une pression trop importante pour les jeunes couples, en ce qui concerne le choix du nom. Au cours de la première ou de la deuxième génération, l'un des noms se perdra toujours et il faut éviter que cela pose problème au sein des couples et des familles. Il est du devoir des autorités de prévenir l'apparition de problèmes dans les ménages et les familles, et non de les créer.

La liberté de choix complique l'identification des personnes au sein de la famille, alors que l'attribution du nom a précisément pour but de faciliter cette identification. L'orateur souligne que les possibilités de choix prévues dans le projet de loi peuvent générer dix combinaisons différentes à la deuxième génération. La fonction d'identification du nom disparaît complètement.

Application:

nom du père = Dewael – Decat (P1-P2);
nom de la mère = Flamant – Lechat (M1-M2)

Kind:

- 1/ Dewael – Decat (nom - composé - du père)
- 2/ Flamant – Lechat (nom - composé - de la mère)
- 3/ Dewael – Flamant (P1-M1: nom composé comportant un élément provenant du nom de chacun des parents)
- 4/ Flamant – Dewael (M1-P1: idem)
- 5/ Decat – Flamant (P2 – M1: idem)

op het recht van de man en de vrouw om de familienaam (family name) te kiezen. Deze regel gaat niet over het recht om de familienaam van de gemeenschappelijke kinderen te kiezen.

Het arrest van het EHRM van 9 november 2010 handelt over de onmogelijkheid in het Zwitsers recht voor personen om na hun huwelijk hun oorspronkelijke naam te behouden. Dit arrest handelt niet over de naam van de gemeenschappelijke kinderen.

In het huidige recht is het mogelijk voor de moeder om haar naam aan de kinderen te geven op voorwaarde dat ze pas na hun geboorte huwt met vader en de prenatale erkenning verhindert.

Op de tweede plaats is de heer Senaev van oordeel dat het familierecht slechts moet worden gewijzigd wanneer daar een duidelijk maatschappelijk draagvlak voor bestaat. De wetgever moet in deze materie veeleer een afwachtende houding aannemen. De spreker betwijfelt of er momenteel een voldoende maatschappelijk draagvlak is voor een wijziging.

Indien de wetgever toch een wijziging van de naamgeving zou doorvoeren, is de spreker niet te vinden voor een keuzerecht van de ouders. Dat zou een te grote druk leggen op jonge paren bij de keuze van de naam. In de eerste of tweede generatie zal er steeds een van de namen verloren gaan en er moet worden vermeden dat dit tot problemen binnen de koppels en of de families leidt. Het is de taak van de overheid mogelijke problemen binnen de gezinnen en families te verhinderen niet ze te creëren.

De keuzevrijheid bemoeilijkt de identificatie van de personen binnen de families, terwijl naamgeving net tot doel heeft de identificatie te bevorderen. De spreker wijst erop dat de keuzemogelijkheden opgenomen in het wetsontwerp tot tien verschillende combinaties in de tweede generatie kunnen leiden. De identificatiefunctie van de naam gaat daardoor verloren.

Toepassing:

naam vader = Dewael – Decat (V1-V2);
naam moeder = Flamant – Lechat (M1-M2)

Kind:

- 1/ Dewael – Decat (de - samengestelde - naam van de vader)
- 2/ Flamant – Lechat (de - samengestelde - naam van de moeder)
- 3/ Dewael – Flamant (V1-M1: samengestelde naam met onderdelen afkomstig van elk van beide ouders)
- 4/ Flamant – Dewael (M1-V1: idem)
- 5/ Decat – Flamant (V2 – M1: idem)

- 6/ Flamant – Decat (M1 – P2: idem)
- 7/ Decat – Lechat (P2 – M2: idem)
- 8/ Lechat- Decat (M2 – P2: idem)
- 9/ Dewael -Lechat (P1 – M2: idem)
- 10/ Lechat – Dewael (M2 – P1: idem)

M. Senaève répète enfin que le système actuel du nom de famille n'est pas discriminatoire, qu'il n'y a pas, actuellement, d'adhésion suffisante de la population en faveur d'un changement de la loi, et que si cette modification devait toutefois voir le jour, il conviendrait d'instaurer un système unique et uniforme, sans possibilité de choix pour les parents.

Dans cette optique, seul le système imposant un nom composé pour chaque enfant (*cf.* proposition de loi n° 1386/001) reste envisageable. Les objections pratiques que l'on pourrait formuler contre cette solution sont négligeables par rapport à toutes les objections de principe qui s'opposent à tout autre système incluant une possibilité de choix. En ce qui concerne l'ordre des noms, l'orateur considère, compte tenu des arguments qu'il a développés précédemment en faveur du maintien de la réglementation actuelle, que le nom du père doit être mentionné en première position.

Chaque enfant de douze ans doit disposer d'un droit de véto contre une modification de son nom. En 2014, ce droit doit être un acquis pour l'enfant.

Si le législateur optait pour la liberté de choix du nom de famille des enfants par les parents, le parent qui fait la déclaration de naissance auprès du fonctionnaire de l'état civil doit pouvoir fournir la preuve du consentement de l'autre parent au sujet du nom déclaré. Il serait dès lors opportun que le parent non déclarant marque son accord par écrit sur le nom de famille des enfants.

II.— EXPOSÉ DE M. YVES-HENRI LELEU, PROFESSEUR À L'ULG

M. Yves-Henri Leleu, Professeur à l'ULg, juge que l'examen du présent projet de loi intervient à un moment opportun compte tenu de l'arrêt rendu par la Cour européenne des Droits de l'homme ce 7 janvier 2014 dans l'affaire "Cusan et Fazza c. Italie". La Cour y considère que l'impossibilité de déroger à la règle selon laquelle le nom attribué est celui du père, nonobstant toute volonté commune aux époux, est excessivement rigide et discriminatoire envers les femmes. Ce n'est donc pas le principe même de la transmission patrilinéaire

- 6/ Flamant – Decat (M1 – V2: idem)
- 7/ Decat – Lechat (V2 – M2: idem)
- 8/ Lechat- Decat (M2 – V2: idem)
- 9/ Dewael -Lechat (V1 – M2: idem)
- 10/ Lechat – Dewael (M2 – V1: idem)

Tot slot herhaalt de heer Senaève dat het huidige systeem van familienaam niet discriminerend is, dat er momenteel geen voldoende maatschappelijk draagvlak bestaat voor een wetwijziging, en dat indien er toch een wijziging zou komen, er één enkel uniform systeem zou moeten worden ingevoerd zonder keuzemogelijkheden voor de ouders.

In dat opzicht blijft enkel de mogelijkheid van de verplicht samengestelde naam voor elk kind (*cf.* wetsvoorstel nr. 1386/001) over. Eventuele praktische bezwaren tegen deze oplossing zijn te verwaarlozen ten opzichte van alle mogelijke principiële bezwaren tegen elk ander mogelijk systeem met keuzevrijheid. Met betrekking tot de volgorde van de namen vindt de spreker, op grond van zijn eerder geformuleerde argumentatie inzake het behoud van de geldende regeling, dat de naam van de vader eerst moet worden vermeld.

Aan elk kind van twaalf jaar dient een vetorecht tegen elke wijziging van zijn naam verleend te worden. In 2014 is dit een verworvenheid van het kind.

Indien de wetgever zou opteren voor een vrije keuze van de familienaam van de kinderen door de ouders moet de ouder die de aangifte van de geboorte bij de ambtenaar van de burgerlijke stand gaat doen, een bewijs kunnen leveren van het akkoord van de andere ouder over de aangegeven naam. Daarom zou het opportuun zijn dat de niet aangevende ouder een schriftelijk akkoord over de familienaam van de kinderen zou verlenen.

II. — UITEENZETTING DOOR DE HEER YVES- HENRI LELEU, HOGLERAAR AAN DE ULG

De heer Yves-Henri Leleu, hoogleraar aan de ULg, vindt dat de bespreking van dit wetsontwerp gelegen komt, gelet op het arrest dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op 7 januari 2014 heeft gewezen in de zaak "Cusan en Fazza c/ Italië". Het Hof oordeelt daarin dat de onmogelijkheid om af te wijken van de regel dat de naam die wordt toegekend die van de vader is, ongeacht wat de gehuwde ouders daar samen van vinden, buitensporig streng is en discriminerend ten aanzien van de vrouwen. Het Hof heeft met andere

du nom patronymique qui est critiqué par la Cour, mais bien l'impossibilité d'y déroger.

Pour sa part, l'intervenant se dit partagé sur la question réglée par le projet de loi. D'une part, la règle de transmission patrilinéaire, telle qu'appliquée en Belgique, présente certains avantages. Fondée sur la tradition, elle permet d'éviter un conflit au sein de la cellule familiale et de créer un lien entre le père et son enfant. Cette règle paraît toutefois ne plus être dans l'air du temps en Europe. D'autre part, M. Leleu se dit également favorable à ce que l'autonomie et le droit de choisir soient privilégiés en droit familial.

Par conséquent, il convient à son avis de limiter les inconvénients liés au libre choix et de s'orienter vers un système d'attribution du nom où des dérogations sont possibles. En outre, il lui paraît judicieux de préférer au double nom, la liberté de choisir le nom du père ou de la mère. Dans le cas où l'attribution du double nom serait rendue possible, l'intervenant plaide pour que l'on évite le tiret.

La solution par défaut privilégiée par le projet de loi, qui est — en cas de désaccord ou d'absence de décision — d'attribuer le nom du père et de ne pas prévoir de recours devant les tribunaux lui paraît être une sage décision. La différence de traitement ainsi opérée est proportionnée.

Le projet de loi proposé garantit le respect des femmes et répond au souhait de certaines personnes, même si l'on peut douter de ce qu'il y ait une réelle demande sociale d'abandonner le principe de transmission patrilinéaire. Le projet permettra en tout cas aux parents de choisir le nom le plus facile ou le plus intégrateur d'un point de vue social. L'un des inconvénients réside toutefois dans la perte de la fonction identificatrice du nom. Cela étant, il est exact que la tendance actuelle — notamment notariale — est de se baser sur le numéro du Registre national plutôt que sur le nom. Un autre inconvénient pourrait être de créer certaines tensions ou frustrations dans les familles.

M. Leleu exprime ensuite sa perplexité à l'égard des dispositions transitoires contenues dans le projet de loi. En effet, le texte du projet de loi énonce en son article 3 que "le nom déterminé conformément à l'article 335, §§ 1er et 3, s'impose aux autres enfants dont la filiation est ultérieurement établie à l'égard des mêmes père et mère". L'argument à la base de ce choix est celui de la stabilité du nom et de l'état civil. Le régime transitoire

worden geen kritiek op het principe dat de familienaam patrilineair wordt overgedragen, maar wel op het feit dat daarvan niet kan worden afgeweken.

De spreker heeft gemengde gevoelens omtrent de in dit wetsontwerp geregelde aangelegenheid. De traditie waarbij de naam langs de mannelijke lijn wordt overgedragen, zoals in België het geval is, heeft beslist bepaalde voordelen. Familieruzies worden voorkomen en er ontstaat een band tussen de vader en zijn kind. Het lijkt er echter op dat die regel in Europa zijn beste tijd heeft gehad. Anderzijds is de heer Leleu er voorstander van dat de zelfbeschikking en de vrije keuze een centrale plaats krijgen in het familierecht.

Volgens hem moeten daarom de nadelen die met de keuzevrijheid gepaard gaan, worden beperkt en moet geijverd worden voor een systeem van naamtoekenning dat afwijkingen toestaat. Het lijkt hem voorst verstandig de vrijheid om de naam van de vader of die van de moeder te kiezen, te verkiezen boven het geven van een dubbele naam. Indien een dubbele naam toch zou worden toegestaan, dan pleit de spreker ervoor dat het koppelteken wordt weggelaten.

De algemene regel die in het wetsontwerp naar voren wordt geschoven en die inhoudt dat — wanneer de ouders het oneens zijn of wanneer ze ter zake niets hebben beslist — de naam van de vader wordt toegewezen en niet in de mogelijkheid wordt voorzien zich tot de rechtbank te wenden, lijkt hem een wijze beslissing. Het verschil in behandeling dat zo ontstaat, is evenredig.

Het voorliggende wetsontwerp waarborgt het respect voor de vrouw en komt tegemoet aan de wens van sommige personen, al valt te betwijfelen of de samenleving echt vragende partij is om het beginsel van de naamsoverdracht langs de mannelijke lijn op te geven. Het wetsontwerp maakt het voor de ouders in ieder geval mogelijk om de gemakkelijkste naam te kiezen, of de naam die het best de sociale integratie bevordert. Een van de nadelen is dan weer dat de naam zijn identificerende functie verliest. Los daarvan klopt het inderdaad dat de heersende trend — onder meer bij notarissen — erin bestaat om uit te gaan van het rijksregisternummer, in plaats van de naam. Een ander nadeel kan zijn dat er in de gezinnen spanningen of frustraties ontstaan.

De heer Leleu zegt vervolgens verbaasd te zijn over de overgangsbepalingen van het wetsontwerp. Artikel 3 van het wetsontwerp bepaalt immers dat de "overeenkomstig artikel 335, §§ 1 en 3, bepaalde naam (...) ook [geldt] voor de andere kinderen wier afstamming later ten aanzien van dezelfde vader en moeder komt vast te staan". Het basisargument voor die keuze is de bestendigheid van de naam en van de burgerlijke staat.

proposé permet toutefois aux parents de demander, par déclaration conjointe à l'officier de l'état civil et dans les douze mois de l'entrée en vigueur de voir attribuer à leurs enfants mineurs un autre nom choisi conformément aux dispositions de la nouvelle loi. Par ailleurs, le consentement de l'enfant âgé de plus de douze ans sera dans ce cas toujours requis. L'intervenant estime que ces dispositions transitoires créeront inutilement des difficultés supplémentaires et entrent en conflit avec le principe de stabilité du nom et de l'état civil. Il lui paraît également que le droit de véto conféré à l'enfant de plus de douze ans est excessif.

III.— EXPOSÉ DE M. FREDERIK SWENNEN, PROFESSEUR À L'UNIVERSITÉ D'ANVERS

M. Frederik Swennen, professeur à l'université d'Anvers, n'est pas favorable à la modification de la législation en vigueur. Si la réglementation relative à l'attribution du nom devait toutefois être réformée, il préconise un système d'attribution standard du double nom incluant la possibilité d'exceptions. Ces exceptions devraient être inscrites dans la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et prénoms.

Sur le plan juridique, rien ne justifie une réforme, étant donné que la législation actuelle relative au nom n'est discriminatoire ni selon le droit belge, ni selon la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme, ni selon aucun autre instrument international.

Le droit du nom connaît cependant d'autres problèmes juridiques auxquels le projet de loi ne remédie pas. Il s'agit notamment du droit à la participation des mineurs et des règles relatives aux citoyens européens, la Belgique ayant été mise en demeure par la Commission européenne devant la Cour européenne de justice, parce que les noms d'étrangers ne pouvaient être reconnus en Belgique à moins qu'ils ne prennent la même forme que les noms belges. Le prénom et le nom de famille ne pouvaient dès lors pas contenir de patronymes, de suffixes patronymiques masculins et féminins, de signes diacritiques ou de signes nécessitant une translittération.

Dans le droit du nom, il convient de s'atteler à l'émancipation sociale des mineurs et des étrangers, plutôt qu'à une première attribution du nom aux enfants.

À ce jour, aucune étude sociale scientifique n'a été réalisée concernant l'adhésion sociale éventuelle à la modification de loi proposée. L'on peut supposer que

De overgangsregeling voorziet echter in de mogelijkheid voor de ouders om, via een gezamenlijke verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand en binnen de twaalf maanden na de inwerkingtreding van het wetsontwerp, een andere naam te vragen voor hun minderjarige kinderen, die gekozen wordt volgens de bepalingen van de nieuwe wet. Daarbij geldt dat een kind ouder dan twaalf jaar altijd zijn instemming zal moeten geven. De spreker meent dat die overgangsbepalingen onnodig voor nieuwe moeilijkheden zullen zorgen en in conflict zullen komen met het beginsel dat de naam en de burgerlijke staat blijvend zijn. Ook vindt hij het veto-recht voor een kind ouder dan twaalf jaar buitensporig.

III. — BETOOG VAN DE HEER FREDERIK SWENNEN, HOGLERAAR AAN DE UNIVERSITEIT ANTWERPEN

De heer Frederik Swennen, hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, is geen voorstander van het wijzigen van de vigerende wetgeving. Indien de regeling met betrekking tot de naamgeving toch zou worden gewijzigd, is hij voorstander van een standaardtoewijzing van een dubbele naam met mogelijkheid van uitzonderingen. Die uitzonderingen zouden in de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen moeten worden aangebracht.

Er is geen juridische reden voor een hervorming, omdat de huidige naamwetgeving noch volgens het Belgisch recht noch volgens het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens of andere Internationale instrumenten discriminerend is.

Binnen het naamrecht zijn er wel andere juridische knelpunten waarop in het wetsontwerp niet wordt ingegaan. Het betreft ondermeer het inspraakrecht van minderjarigen en de regels met betrekking tot Europese burgers, waar België door de Europese Commissie voor het Europese Hof van Justitie in gebreke is gesteld, omdat namen van vreemdelingen in België niet konden worden erkend tenzij ze dezelfde vorm aannamen als de Belgische namen. Aldus mochten in de voornaam en in de familienaam bijvoorbeeld geen patroniemen, mannelijke en vrouwelijke naamuitgangen, diakritische tekens of tekens waarvoor transliteratie nodig is, voorkomen.

In het naamrecht is er nood aan maatschappelijke emancipatie van minderjarigen en vreemdelingen, niet zozeer aan een eerste naamgeving voorkinderen.

Tot nu toe werd geen sociaal wetenschappelijke onderzoek verricht naar de eventuele maatschappelijke draagkracht van de voorgestelde wetswijziging.

les parlementaires ont connaissance des besoins de la société. Les textes à l'examen témoignent de la volonté du législateur d'instaurer une plus grande égalité de traitement entre les hommes et les femmes en ce qui concerne la transmission du nom. Les textes proposés montrent bien qu'il ne peut être question d'une parfaite égalité de traitement entre les parents en cas de désaccord. Le législateur devra toujours faire un choix pour déterminer une solution standard.

L'orateur estime que le choix du nom ne doit pas être laissé aux parents. Les textes ne justifient pas un tel système. Il s'agit en premier lieu du nom de l'enfant et non de celui des parents. S'il doit y avoir un choix, celui-ci doit être laissé à l'enfant et non à ses parents. Par analogie avec la réglementation relative au choix de la nationalité, l'enfant pourrait alors modifier son nom entre ses 18 et ses 22 ans.

L'octroi d'un tel choix peut ensuite être source de conflits entre les parents et au sein des familles. Aux Pays-Bas, depuis que la législation relative au nom a été modifiée et qu'un choix a été instauré, on constate que le nom est utilisé comme monnaie d'échange, principalement par les femmes. Le nom est ainsi accordé en échange d'avantages économiques, tels qu'une pension alimentaire ou une donation. Pour éviter de tels conflits, un système standard d'attribution du nom, assorti de possibilités de dérogation, devrait être prévu par la loi.

Une telle attribution standard devra être régie par les principes définis par la Cour constitutionnelle, qui renvoie à la fonction sociétale du nom. La transmission du nom doit être simple et uniforme. On pourrait imaginer que la norme soit le double nom, composé du nom de la mère — étant donné que la filiation maternelle est certaine — suivi de celui du père. Les actions en recherche de filiation ont presque toujours trait à la filiation paternelle. Il serait dès lors préférable de mentionner en premier lieu la filiation la plus stable et de faire suivre le premier nom de la mère par le premier nom du père.

Ce système devra être appliqué non seulement lors de la première attribution du nom, mais aussi à l'occasion des modifications des liens de filiation intervenues par la suite. Si la filiation paternelle est établie après la filiation maternelle, le deuxième nom de l'enfant sera automatiquement celui du père. La mère ne pourra pas s'y opposer (voir l'article 335, § 3, du Code civil). Il convient toutefois de maintenir le droit de l'enfant âgé de plus de douze ans d'être entendu (voir l'article 335, § 4, du Code civil). Ce système pourrait également

Men kan er van uitgaan dat de parlementsleden de maatschappelijke noden kennen. De ter bespreking voorliggende teksten tonen de wil van de wetgever voor een meer gelijke behandeling van mannen en vrouwen met betrekking tot de naamoverdracht. De voorgestelde teksten tonen wel aan dat er geen sprake kan zijn van volledige gelijke behandeling tussen de ouders in geval van onenigheid. De wetgever zal bij het bepalen van een standaardoplossing steeds een keuze moeten maken.

De spreker oordeelt dat voor de toekenning van de naam geen keuzemogelijkheid aan de ouders moet worden verleend. De teksten verantwoorden dergelijke keuze niet. Het gaat in de eerste plaats om de naam van het kind, niet om die van de ouders. Indien er een keuzerecht wordt toegekend, moet dit aan het kind toekomen en niet aan de ouders. Het kind zou dan, naar analogie met de nationaliteitskeuze, tussen zijn 18 en 22 jaar zijn naam kunnen wijzigen.

In de tweede plaats kan dit keuzerecht tot conflicten tussen de ouders en binnen de families leiden. In Nederland blijkt dat sinds de wijziging van de naamwetgeving en de invoering van de keuzemogelijkheden de naam, vooral door vrouwen, als een economische uitruil wordt gebruikt. De naam wordt in ruil voor economische voordelen zoals alimentatie en schenking gegeven. Om dergelijke conflicten te vermijden moet de naam standaard door de wet worden toegewezen, met afwijkingsmogelijkheden.

Voor die standaardtoewijzing moeten de uitgangspunten van het Grondwettelijk Hof worden gehanteerd. Het Grondwettelijk Hof verwijst naar de maatschappelijke functie van de naam. De naamoverdracht moet eenvoudig en eenvormig zijn. De standaardtoewijzing zou de dubbele naam kunnen zijn. Daarbij zou eerst de naam van de moeder en dan de naam van de vader moeten worden gebruikt omdat de afstamming van de moeder zeker is. Afstammingsvorderingen hebben bijna steeds betrekking op de vaderlijke afstamming. Het geniet dus de voorkeur om de meest stabiele afstamming eerst te vermelden. De eerste naam van de moeder wordt dan gevolgd door de eerste naam van de vader.

Dit systeem moet niet alleen bij de eerste naamtoekenning maar ook bij latere wijzigingen van de afstammingsbanden van het kind worden toegepast. Indien de vaderlijke afstamming wordt vastgesteld na de moederlijke afstamming zal het kind automatisch de naam van de vader als tweede naam worden toegekend. De moeder zal daar geen veto tegen kunnen stellen (cf. art. 335, § 3 BW). De inspraak van het kind ouder dan twaalf jaar (cf. art. 335, § 4, BW) moet echter wel worden behouden. Dit systeem kan ook bij de toewijzing

être utilisé pour l'attribution du nom en cas d'adoption. Si la parentalité homosexuelle était instaurée, il serait également nécessaire d'élaborer une réglementation dérogatoire pour les parents de même sexe.

L'attribution simple et uniforme du nom devrait être la règle, mais la loi doit prévoir des exceptions. La loi relative aux noms et prénoms de 1987 prévoit la possibilité de changer de nom. Cette possibilité est cependant uniquement accordée à titre de faveur. Le professeur Boes (M. BOES, "Naamsverandering in de rechtspraak van de Raad van State", T.Fam. 2012, 172-185, n° 44) propose, dans une étude, d'assouplir la réglementation relative au changement de nom. Une application plus souple du double patronyme pourrait impliquer qu'un enfant peut opter une seule fois pour un autre nom entre ses 18 et 22 ans. Le choix serait cependant limité (uniquement le nom du père ou de la mère, ou les deux noms dans un ordre différent).

La loi pourrait prévoir la possibilité que les parents demandent préalablement au ministre de la Justice, par le biais d'une procédure administrative, une dérogation à l'attribution par défaut du double patronyme.

IV.— EXPOSÉ DE M. JEAN-LOUIS RENCHON, PROFESSEUR À L'UCL

M. Jean-Louis Renchon, Professeur à l'UCL, considère qu'une modification des règles actuelles en matière d'attribution du nom est très complexe et précise qu'il n'a pas de position arrêtée sur le sujet.

Tout d'abord, il relève qu'une éventuelle modification de ces règles ne répondrait pas nécessairement à une demande sociale. Il en veut d'ailleurs pour preuve que la majorité des enfants nés hors mariage se voient attribuer le nom de leur père alors qu'il suffirait que le père reconnaisse l'enfant après la déclaration de naissance pour qu'il porte le nom de sa mère. Il lui paraît donc nécessaire que le législateur examine l'opportunité de légiférer dans ce domaine.

Il est exact toutefois que s'il ne pose que peu de problème au moment de la naissance, le mode actuel de transmission du nom peut donner lieu à des difficultés ultérieurement et notamment en cas de séparation. Dans ce cas de figure, certaines mères peuvent être confrontées à des difficultés concrètes.

En outre, la législation actuelle n'est plus satisfaisante en raison des incohérences qui la caractérisent.

van de naam bij adoptie worden gehanteerd. Een afwijkende regeling zal nodig zijn in geval van gelijkslachtige ouders, indien dit ouderschap zou worden ingevoerd.

De eenvoudige en eenvormige naamtoekenning zou als regel moeten worden toegepast, maar de wet moet in uitzonderingen voorzien. De naamwet van 1987 voorziet in de mogelijkheid tot naamswijziging. Die wordt echter enkel als een gunst toegekend. Professor Boes (M. BOES, "Naamsverandering in de rechtspraak van de Raad van State", T.Fam. 2012, 172-185, nr. 44) stelt in een studie voor om de regelgeving inzake naamsverandering te versoepelen. Een versoepelde toepassing van de dubbele standaardnaam zou kunnen inhouden dat een kind tussen zijn 18 en 22 jaar eenmalig kan opteren voor een andere naam. Daarbij zou de keuze evenwel beperkt zijn (enkel vaders- of moedersnaam of een andere volgorde).

De wet zou in de mogelijkheid kunnen voorzien waarbij de ouders vooraf, door middel van een administratieve procedure, aan de minister van Justitie een afwijking van de dubbele standaard naamtoewijzing zouden kunnen vragen.

IV.— UITEENZETTING DOOR DE HEER JEAN-LOUIS RENCHON, HOGLERAAR AAN DE UCL

De heer Jean-Louis Renchon, hoogleraar aan de UCL, vindt een wijziging van de vigerende naamgevingsregels erg complex en geeft aan dat hij over dat onderwerp moeilijk een eenduidig standpunt kan innemen.

Ten eerste wijst hij erop dat een eventuele wijziging van die regels niet noodzakelijk tegemoet zou komen aan een vraag vanuit de samenleving. Als bewijs daarvan geldt dat de meeste buiten het huwelijk geboren kinderen de naam van hun vader krijgen, terwijl het zou volstaan dat de vader het kind na de geboorteaangifte erkent opdat het de naam van zijn moeder zou dragen. Het lijkt hem dus noodzakelijk dat de wetgever nagaat of het wel wenselijk is terzake een wetgevend initiatief te nemen.

Wat wel klopt, is dat er bij de geboorte weinig problemen rijzen maar dat de huidige wijze van naamsoverdracht later knelpunten kan doen ontstaan, met name bij een scheiding. In dat geval kunnen sommige moeders met concrete moeilijkheden worden geconfronteerd.

Voorts voldoet de vigerende wetgeving niet langer, gelet op de inconsistenties die haar kenmerken.

La première incohérence résulte de la différence existant entre le statut des enfants nés dans le mariage et le statut des enfants nés hors mariage. Lorsqu'un enfant naît dans le mariage de ses parents, sa filiation paternelle est, en raison de la présomption de paternité du mari attachée au statut juridique du mariage, établie, en principe, de plein droit dès sa naissance. Cet enfant porte donc nécessairement le nom de son père, sans dérogation possible, puisque sa filiation paternelle a été établie en même temps que sa filiation maternelle. Lorsqu'un enfant naît hors le mariage de ses parents, il ne porte le nom de son père que si celui-ci le reconnaît au plus tard au jour où est dressé l'acte de naissance de l'enfant. Hors mariage, les père et mère disposent dès lors, en réalité, d'une possibilité de choisir de donner à leur enfant le nom de son père ou le nom de sa mère, en ciblant au mieux la date à laquelle le père reconnaîtra son enfant.

Une autre incohérence apparaît également dans les règles relatives à l'adoption plénière par un couple de même sexe. Comme le législateur belge a voulu calquer le plus possible les effets de l'adoption monosexuée sur ceux d'une adoption bisexuée, il a considéré que l'enfant devrait aussi porter, en cas d'adoption plénière, le nom d'un seul des adoptants.

Les adoptants peuvent donc choisir librement le nom de celui des deux adoptants de même sexe qu'ils donneront à l'enfant, dans une déclaration effectuée devant le tribunal de la jeunesse. Cette solution fut aussi étendue à l'adoption plénière par un conjoint ou un cohabitant de même sexe de l'enfant biologique de son partenaire (C. civ., art. 356-2, § 2, al. 2), en manière telle que, pour prendre la situation la plus fréquente, un couple de femmes lesbiennes peut choisir de donner à l'enfant adopté plénièrement par la compagne de la mère biologique le nom de famille de cette compagne. L'incohérence procède de ce que, paradoxalement, lors de l'établissement de la filiation adoptive plénière d'un enfant à l'égard du partenaire d'un couple de même sexe, les deux parents peuvent librement choisir de donner à l'enfant le nom de l'un ou l'autre d'entre eux, alors qu'ils ne le peuvent pas lors de l'établissement de la filiation adoptive plénière d'un enfant à l'égard de deux parents adoptants de sexe différent ou du partenaire de sexe différent du père ou de la mère de l'enfant et que les père et mère, unis par les liens du mariage, ne le peuvent davantage à l'égard de leur enfant biologique.

De eerste inconsistentie is het gevolg van het bestaande verschil tussen de status van de binnen het huwelijk geboren kinderen en de status van de kinderen die buiten het huwelijk worden geboren. Wanneer een kind wordt geboren binnen het huwelijk van zijn ouders, staat de vaderlijke afstamming van dat kind in beginsel van rechtswege vast van bij zijn geboorte, vanwege het vermoeden van vaderschap van de echtgenoot dat is gekoppeld aan de juridische status van het huwelijk. Dat kind draagt dus, zonder enige mogelijke afwijking, noodzakelijkerwijs de naam van zijn vader, aangezien zijn vaderlijke afstamming tegelijkertijd met de moederlijke afstamming komt vast te staan. Wanneer een kind wordt geboren buiten het huwelijk van zijn ouders, draagt het de naam van zijn vader alleen maar indien die vader het kind erkent uiterlijk op de dag dat de geboorteakte wordt opgemaakt. Buiten het huwelijk beschikken de vader en moeder in werkelijkheid over een mogelijkheid om te kiezen of ze hun kind de naam van zijn vader of die van zijn moeder zullen geven, door de datum waarop de vader het kind zal erkennen zo goed mogelijk te kiezen.

Een andere inconsistentie komt tot uiting in de regels voor volle adoptie door een paar van hetzelfde geslacht. Aangezien de Belgische wetgever de gevolgen van een adoptie door partners van hetzelfde geslacht zo nauw mogelijk heeft willen doen aansluiten bij die van een adoptie door heteroseksuele partners, werd er vanuit gegaan dat het kind ook bij volle adoptie de naam zou moeten dragen van één van zijn adoptanten.

De adoptanten kunnen dus vrij kiezen welke van de namen van de twee adoptanten van hetzelfde geslacht zij aan het kind zullen geven; dat gebeurt bij een voor de jeugdrechtbank afgelegde verklaring. Die oplossing werd ook verruimd tot de volle adoptie, door een partner of samenwonende van hetzelfde geslacht, van het biologische kind van zijn partner (B.W., art. 356-2, § 2, tweede lid), en wel op dusdanige wijze dat (om het op het gebruikelijkste geval te houden) een lesbisch stel ervoor kan kiezen aan het door de levensgezellin van de biologische moeder vol geadopteerde kind de familienaam van die levensgezellin te geven. De inconsistentie vloeit voort uit de paradox dat, in geval van volle adoptie en bij de vaststelling van de afstamming van een kind ten aanzien van de partner van een paar van hetzelfde geslacht, de beide ouders er vrij voor mogen kiezen hun kind de naam te geven van de ene of de andere van hun beiden; zulks is daarentegen niet mogelijk ten aanzien van twee ouders-adoptanten van verschillend geslacht, noch ten aanzien van de partner van verschillend geslacht van de vader of moeder; al evenmin bestaat die mogelijkheid voor gehuwde vaders en moeders ten aanzien van hun biologisch kind.

Au vu de ces incohérences, une révision des règles actuelles doit certainement être envisagée.

L'intervenant souhaite formuler les réflexions suivantes à l'égard du projet de loi à l'examen.

Il lui semble qu'au lieu de mettre en exergue le droit des parents à choisir le nom de leur enfant, il convient plutôt de se placer du point de vue de l'enfant et de se demander quel mode de transmission du nom est, pour lui, le plus sécurisant et le plus cohérent. Ce mode de transmission devrait être identique pour tous les enfants. Ceci permettrait d'éviter non seulement des conflits intrafamiliaux mais aussi des interrogations de l'enfant concernant l'historique du choix de son nom.

M. Renchon opérerait pour sa part pour la solution du double nom automatique pour tous. Pour les raisons évoquées par le professeur Senaève au cours de son exposé, le nom figurant en premier devrait être celui du père. Cette solution lui semblerait équilibrée et permettrait également de résoudre des problèmes concrets en matière d'adoption. Dans la mesure où l'imposition du double nom pourrait ne pas être appréciée par de nombreux couples, peut-être devrait-on envisager la possibilité d'une dérogation permettant d'attribuer le nom du père.

Enfin, l'intervenant souscrit aux observations du professeur Leleu en ce qui concerne le régime transitoire inscrit dans le projet de loi. Il pense qu'il serait plus raisonnable de prévoir que les nouvelles règles d'attribution du nom ne seront applicables que pour l'avenir et que dans les cas où le père et la mère n'ont pas encore d'enfants communs.

V.— EXPOSÉ DE M. ALAIN-CHARLES VAN GYSEL, PROFESSEUR À L'ULB

M. Alain-Charles Van Gysel, Professeur à l'ULB, souligne que le premier principe en la matière doit être, en cas d'accord des deux parents, celui de l'autonomie de la volonté. La Cour européenne des Droits de l'homme vient de rappeler dans son tout récent arrêt CUSAN et FAZZO / Italie, du 7 janvier 2014 (Cour Eur. D.H., 7 janvier 2014, req. n° 77/67), que le fait de ne pas permettre le choix par les parents, et d'imposer un nom — quel qu'il soit — est contraire au principe d'égalité, combiné avec celui de respect de la vie familiale des parents. Dans cette affaire, des époux italiens s'étaient vu opposer, par l'officier de l'État civil, un refus à leur demande d'attribuer à leur fille le nom de famille de la mère. Les

Gelet op die inconsistenties moet zeker worden overwogen de vigerende regels bij te sturen.

De spreker formuleert de volgende bedenkingen bij het ter bespreking voorliggende wetsontwerp.

In plaats dat de klemtoon ligt op de rechten van de ouders om de naam van hun kind te kiezen, moet volgens hem veeleer het standpunt van het kind worden ingenomen, en moet de vraag worden opgeworpen welke wijze van naamsoverdracht dat kind de meeste zekerheid en coherentie biedt. Die overdrachtwijze zou identiek moeten zijn voor alle kinderen. Zou zouden niet alleen conflicten binnen families kunnen worden voorkomen, maar ook vragen omtrent de voorgeschiedenis die tot de naamkeuze heeft geleid.

Zelf zou de heer Renchon opteren voor de automatische dubbele naam voor iedereen. Om de redenen die professor Senaève tijdens zijn uiteenzetting heeft aangegeven, zou de eerst vermelde naam die van de vader moeten zijn. Die oplossing zou zijns inziens evenwichtig zijn; voorts zou ze de mogelijkheid bieden concrete adoptiemoeilijkheden op te lossen. Daar veel paren een verplicht opgelegde naam niet zouden kunnen appreciëren, zou misschien een afwijkingsmogelijkheid kunnen worden overwogen waarbij de naam van de vader mag worden toegekend.

Tot slot is de spreker het eens met de opmerkingen van professor Leleu in verband met de in het wetsontwerp opgenomen overgangsregeling. Volgens hem ware het redelijker te bepalen dat de nieuwe regels betreffende de naamtoekenning alleen in de toekomst toepasselijk zullen zijn en in de gevallen waarin de vader en moeder nog geen gemeenschappelijke kinderen hebben.

V. — UITEENZETTING DOOR DE HEER ALAIN-CHARLES VAN GYSEL, HOGLERAAR AAN DE ULB

De heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB, wijst erop dat ingeval beide ouders het eens zijn, het eerste beginsel op dit gebied de wilsautonomie moet zijn. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft er in zijn heel recente arrest Cusan en Fazzo/ Italië, van 7 januari 2014 (Eur. Hof, M.R., 7 januari 2014, vord. nr. 77/67), aan herinnerd dat het ontbreken van keuze voor de ouders en het opleggen van een naam — welke ook — in strijd is met het gelijkheidsbeginsel, in combinatie met het beginsel van de eerbiediging voor het gezinsleven van de ouders. In die zaak had de ambtenaar van de burgerlijke stand geweigerd in te gaan op het verzoek van Italiaanse echtgenoten om

recours judiciaires successifs formés à l'encontre de cette décision furent tous rejetés. A l'issue d'une procédure administrative, ils furent néanmoins autorisés à compléter le nom de leur enfant par le nom de leur mère.

Dans ce cas d'espèce, la Cour a donc condamné l'impossibilité de déroger à la règle de transmission du nom et a considéré que l'existence d'une procédure administrative de changement de nom n'était pas suffisante.

Dès lors, il s'impose au législateur belge que, dans tous les cas — couple marié ou pas, établissement des deux filiations simultanément ou différé dans le temps — les deux parents aient la possibilité de déterminer le nom patronymique de leur enfant commun. Il convient toutefois de réfléchir à une solution subsidiaire en cas de désaccord entre les parents.

Actuellement le système est dissymétrique. Lorsque les parents sont mariés, le nom du père est imposé. Lorsqu'ils ne le sont pas, il suffit que la mère refuse la reconnaissance pour pouvoir transmettre son nom à l'enfant.

Ces règles qui permettent à un membre du couple d'imposer une chose à l'autre n'est pas idéal et devraient idéalement être remplacées par un système "par défaut" en cas de conflit entre les parents, qui soit égalitaire et élimine toute supériorité d'un parent sur l'autre. Le recours éventuel au tribunal ne paraît en effet pas indiqué: sur quoi — si ce n'est sur la base de ses préjugés personnels — le juge pourrait-il trancher cette question dans l'intérêt de l'enfant?

La solution "par défaut" devrait logiquement manifester la double filiation de l'enfant, chaque branche familiale ayant les mêmes droits et obligations (hébergement, autorité parentale, aliments, succession...) à son égard. Elle devrait donc privilégier le double nom, composé du nom du père et du nom de la mère. Une solution parfaitement égalitaire est possible (tirage au sort par l'officier de l'état civil, ordre alphabétique...), mais l'intervenant exprime sa préférence pour le nom du père, non tant au nom d'une tradition millénaire, qu'en raison de la dissymétrie qui existe dans le système légal, au profit de la filiation maternelle.

En effet, seule la mère a, par la contraception et l'IVG, la maîtrise de la génération de l'enfant. En raison de l'établissement automatique de sa filiation dans la quasi-totalité des cas, seule la mère est considérée comme "parent inconditionnel": *mater semper certa*,

hun dochter de familienaam van de moeder te geven. Alle opeenvolgende rechtsmiddelen tegen die beslissing werden verworpen. Na een administratieve procedure mochten zij evenwel de naam van hun kind aanvullen met de naam van de moeder.

In dit specifieke geval heeft het Hof dus de onmogelijkheid om af te wijken van de regel voor de naamsoverdracht veroordeeld en geoordeeld dat het bestaan van een administratieve procedure inzake naamsverandering niet volstaat.

De Belgische wetgever moet er dus in alle gevallen — al dan niet gehuwd paar, gelijktijdige of uitgestelde vaststelling van beide afstammings — voor zorgen dat beide ouders de mogelijkheid hebben om de familienaam van hun gezamenlijk kind te bepalen. Er moet echter aan een bijkomende oplossing worden gedacht voor het geval de ouders het niet eens zijn.

Momenteel is het systeem asymmetrisch. Als de ouders gehuwd zijn, moet het kind de naam van de vader dragen. Als zij dat niet zijn, volstaat het dat de moeder de erkenning door de vader weigert om haar naam aan het kind te kunnen doorgeven.

Die regels, die maken dat in een paar de ene de andere iets kan opleggen, zijn niet ideaal en zouden moeten worden vervangen door een "default"-systeem in geval van conflict tussen de ouders, dat egalitair is en alle superioriteit van één ouder ten opzichte van de andere bant. Een mogelijke voorziening bij de rechtbank lijkt immers niet aangewezen: op welke grond — tenzij zijn persoonlijk vooroordeel — zou de rechter zo'n zaak in het belang van het kind kunnen beslechten?

Uit de "default"-oplossing zou logischerwijze de dubbele afstamming van het kind moeten blijken, want elke familietak heeft ten aanzien van het kind dezelfde rechten en plichten (huisvesting, ouderlijk gezag, levensmiddelen, erfenis enzovoort). Bij de oplossing moet daarom worden geopteerd voor de dubbele naam, die bestaat uit de naam van de vader en die van de moeder. Een volkomen egalitaire oplossing is mogelijk (lottrekking door de ambtenaar van de burgerlijke stand, alfabetische volgorde enzovoort), maar de voorkeur van de spreker gaat uit naar de naam van de vader; dat is niet zozeer het gevolg van een millenniumoude traditie, maar gelet op de asymmetrie in de wettelijke regeling, die in het voordeel van de moederlijke afstamming speelt.

Door middel van contraceptie en abortus beheerst immers alleen de moeder de voortbrenging van het kind. Doordat haar afstamming in bijna alle gevallen automatisch wordt vastgesteld, wordt alleen de moeder beschouwd als "onvoorwaardelijke ouder": *mater*

ergo mater semper bona; alors que le père non marié devra, même s'il se manifeste dès avant la naissance, prouver au tribunal qu'il est un "bon père" pour l'enfant.

L'attribution, comme premier élément, du nom du père, corrigerait partiellement cette dissymétrie.

M. Van Gysel suggère par ailleurs de transférer aux tribunaux le contentieux de la modification du nom sur demande du porteur lui-même, qui est actuellement une faveur royale. En effet, il n'est pas normal au regard de l'autonomie que chaque citoyen doit avoir sur sa propre vie, que le nom soit le seul élément de l'état civil qui n'est pas un droit civil, mais une faveur du Roi et pour lequel il n'existe pas de recours devant les tribunaux civils. Certes un recours existe devant le Conseil d'État (motivation des actes administratifs) mais la haute juridiction administrative n'est-elle pas là à contre-emploi lorsqu'une juridiction spécialisée, le tribunal de la famille, vient d'être créée?

Alors qu'une personne peut changer de sexe par simple déclaration à l'état civil, avec recours judiciaire en cas de refus, le changement de nom est soumis, dans la pratique, à la bonne volonté des membres du cabinet de la ministre de la Justice, qui ne sont pas juges et qui n'entendent pas les demandeurs ni leurs avocats. Conférer cette matière aux tribunaux n'est d'ailleurs pas contradictoire avec la solution "par défaut" proposée ci-dessus : si les tribunaux n'ont, à un moment proche de la naissance de l'enfant, pas d'éléments concrets pour apprécier le "meilleur nom" possible pour l'enfant, ils sont à même d'apprécier les circonstances de vie, souvent longues et douloureuses, qu'une personne adulte viendrait leur exposer à l'appui de sa demande de changement de nom, qui le concerne au premier chef.

VI.— EXPOSÉ DE MME JEHANNE SOSSON, PROFESSEUR À L'UCL

Mme Jehanne Sosson, Professeur à l'UCL, souligne que les exposés précédents démontrent à quel point la problématique de la transmission du nom est un sujet à la fois symbolique et éminemment technique.

A l'instar des autres intervenants, elle se demande également si le projet de loi à l'examen tend à répondre à un réel besoin social.

Cela étant, il est exact que la Cour européenne des droits de l'homme a adopté une certaine position

semper certa, ergo mater semper bona, terwijl de ongehuwde vader, zelfs als hij zich al vóór de geboorte aandient, aan de rechtbank zal moeten bewijzen dat hij voor het kind een "goede vader" is.

Door de toewijzing (als eerste element) van de naam van de vader zou die asymmetrie deels worden gecorrigeerd.

Professor Van Gysel suggereert voorts dat als de persoon zelf om zijn naamswijziging verzoekt, de zaak zou worden overgedragen aan de rechtbanken, want nu is het een koninklijke gunst. In het licht van de autonomie die elke burger over zijn eigen leven moet hebben, is het immers niet normaal dat de naam het enige aspect van de burgerlijke staat vormt dat geen burgerrecht is, maar een gunst van de Koning, in verband waarmee er bij de burgerlijke rechtbanken geen voorziening mogelijk is. Er is weliswaar voorziening mogelijk bij de Raad van State (motivering van de bestuursdaden), maar is dat hoge administratieve rechtscollege wel de ideale instantie nu er net een gespecialiseerde rechtbank, de familierechtbank, is ingesteld?

Terwijl een persoon van geslacht kan veranderen op grond van een gewone verklaring bij de burgerlijke stand en hij in geval van weigering bij het gerecht een voorziening kan instellen, is de naamswijziging in de praktijk onderworpen aan de goede wil van de leden van het kabinet van de minister van Justitie, die geen rechter zijn en de aanvragers of hun advocaten niet horen. Deze aangelegenheid toewijzen aan de rechtbanken is ook niet in strijd met de hiervoor gesuggereerde "default"-oplossing: als de rechtbanken kort voor de geboorte van het kind niet beschikken over concrete elementen om over de "beste naam" van het kind te oordelen, kunnen zij de, vaak al lang durende en pijnlijke, levensomstandigheden beoordelen die een volwassene hun zou uiteenzetten ter ondersteuning van zijn verzoek om naamsverandering, wat toch hem als eerste aanbelangt.

IV.— UITEENZETTING DOOR MEVROUW JEHANNE SOSSON, HOGLERAAR AAN DE UCL

Mevrouw Jehanne Sosson, hoogleraar aan de UCL, wijst erop dat uit de vorige uiteenzettingen blijkt in welke mate het vraagstuk van de naamsoverdracht een tegelijk symbolisch en bijzonder technisch onderwerp is.

Net als de andere sprekers vraagt ook zij zich af of het ter bespreking voorliggende wetsontwerp beantwoordt aan een reële maatschappelijke behoefte.

Afgezien daarvan klopt het dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens een zeker standpunt in deze

sur cette question: il convient par conséquent d'en tenir compte.

Concernant le choix politique opéré par le projet de loi, Mme Sosson se distancie des exposés des intervenants précédents. Si la volonté politique est de modifier le système en vigueur, il semble selon elle plus pertinent de laisser aux parents la possibilité de choisir d'attribuer à leur enfant le nom de l'un d'entre eux ou un double nom composé du nom des deux, non pas au nom d'une nécessité de donner une place en cette matière à l'autonomie de la volonté, mais parce qu'il est sans doute opportun de ne pas bouleverser par une loi impérative les codes culturels admis jusqu'ici, sachant que la Belgique ne s'est pas inscrite, contrairement à l'Espagne ou au Portugal, dans une culture de transmission du double nom.

Si l'option choisie est de permettre aux parents de choisir, se pose la question de la solution applicable à défaut de choix, d'une part, et en cas de désaccord des parents, d'autre part.

Tant le projet de loi que la proposition 0469/001 globalisent ces deux hypothèses, tout en prévoyant, dans les deux cas, des solutions très différentes: le projet prévoit l'attribution d'un seul nom, celui du père; la proposition 0469/001 prévoit l'attribution de deux noms dans un ordre défini par tirage au sort.

Le Conseil d'État, dans son avis sur le projet de loi, évoque la solution française consistant à attribuer un double nom dans un ordre alphabétique en cas de désaccord des parents. Il faut souligner que le droit français prévoit en revanche une règle différente lorsque les parents n'expriment aucun choix, à savoir dans ce cas l'attribution du nom du père si les deux filiations sont établies simultanément, comme c'est actuellement prévu par le projet de loi 3145. La règle adoptée à défaut de choix par le droit français n'est donc pas la même qu'en cas de désaccord des parents. Les deux hypothèses y sont distinguées.

Il ne semble en tous cas pas inopportun de prévoir de conserver "par défaut", en l'absence de choix exprimé par les parents, le système actuel de transmission du nom du père, sachant que l'un ou l'autre peut néanmoins éviter l'application de cette règle en exprimant un choix, y compris si ce choix n'est pas celui de l'autre parent.

aangelegenheid heeft ingenomen: er moet bijgevolg rekening mee worden gehouden.

Met betrekking tot de politieke keuze die met het wetsontwerp wordt gemaakt, distantieert mevrouw Sosson zich van de betogen van de vorige sprekers. Als de beleids mensen ernaar streven de vigerende regeling te wijzigen, is het volgens de spreekster relevanter dat de ouders ervoor kunnen kiezen hun kind de naam te geven van een van beiden, dan wel het een dubbele naam te geven bestaande uit hun beide namen. Terzake is het niet nodig in vrije keuze te voorzien, maar ongetwijfeld is het raadzaam de tot dusver gangbare culture codes niet om te gooien via een dwingende wet; in tegenstelling tot in Spanje en Portugal heerst in België immers geen cultuur van dubbele-naamsoverdracht.

Als de wetgever gaat voor de optie de ouders de keuze te laten, rijst de vraag hoe men te werk moet gaan als de ouders geen keuze kenbaar maken, eensdeels, en anderdeels wanneer de ouders het onderling niet eens zijn.

Zowel het ter bespreking voorliggende wetsontwerp als wetsvoorstel DOC 53 0469/001 omvatten die beide opties, maar voeren in dat verband zeer uiteenlopende oplossingen aan: het wetsontwerp voorziet in de toekenning van één naam, namelijk die van de vader; het wetsvoorstel voorziet in de toekenning van twee namen, in een volgorde die wordt bepaald door lottrekking.

In zijn advies over het ter bespreking voorliggende wetsontwerp verwijst de Raad van State naar de oplossing die in Frankrijk wordt gehanteerd en die erin bestaat het kind een dubbele naam te geven, in alfabetische volgorde wanneer de ouders het onderling niet eens zijn. Daar staat tegenover dat het Franse recht in een daarvan afwijkende regel voorziet wanneer de ouders geen voorkeur kenbaar maken; in dat geval krijgt het kind de naam van de vader wanneer de twee afstammelingen gelijktijdig vaststaan, zoals momenteel bepaald bij het ter bespreking voorliggende wetsontwerp. De regel die in het Franse recht wordt gehanteerd wanneer de ouders geen keuze kenbaar maken, is dus niet dezelfde als die welke geldt wanneer de ouders het niet eens zijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de beide mogelijkheden.

Hoe dan ook lijkt het aangewezen de vigerende overdrachtsregeling, waarbij de naam van de vader wordt overgedragen, gewoon te behouden wanneer de ouders geen keuze kenbaar maken, aangezien zowel de vader als de moeder niettemin, door voor een naam te kiezen, kunnen voorkomen dat die regel wordt toegepast, ook als die keuze niet die van de andere ouder is.

Il conviendra d'examiner si la règle doit être la même en cas de désaccord des parents. Un choix politique doit être opéré, qui devra s'inscrire dans une cohérence d'ensemble.

Si la filiation paternelle est établie après la filiation maternelle (par exemple lorsque l'enfant né hors mariage est reconnu par son père postérieurement à l'établissement de l'acte de naissance, y compris parce que la mère a refusé de consentir à cette reconnaissance avant), la règle actuelle est que l'enfant porte le nom de sa mère et qu'un changement de nom ne peut être réalisé afin que l'enfant porte le nom de son père que si le père et la mère y consentent et font une déclaration en ce sens dans un délai d'un an. Si les parents ne sont pas d'accord, et notamment si la mère souhaite que l'enfant conserve son nom, aucun recours judiciaire n'est ouvert au père.

Ceci implique que la mère d'un enfant né hors mariage peut tout à fait imposer au père que l'enfant porte son nom: il suffit pour cela qu'elle ne consente à l'établissement de la filiation que postérieurement à l'établissement de l'acte de naissance et qu'elle refuse de faire la déclaration de changement de nom.

Autrement dit, aujourd'hui, un enfant né hors mariage (ou pour lequel la présomption de paternité peut être écartée) ne peut porter le nom de son père que si la mère y consent.

Le projet de loi maintient le principe d'une modification du nom dans ce cas par déclaration conjointe des père et mère, sans recours judiciaire. Il se limite à adapter l'article 335, § 3, du Code civil aux principes nouveaux, d'une part en prévoyant que la règle est la même en cas d'établissement de la filiation maternelle après la filiation paternelle (ce qui est évidemment extrêmement rare), et, d'autre part en permettant aux parents qui s'accordent de demander que l'enfant porte soit le nom de la personne à l'égard de laquelle la filiation est établie en second lieu, soit un des noms de son père et un des noms de sa mère dans l'ordre qu'ils déterminent.

Le Conseil d'État a indiqué qu'en choisissant de faire prévaloir le nom du père en cas de conflit entre les parents quand la double filiation est établie simultanément,

Er zal moeten worden nagegaan of de regel dezelfde moet zijn in het geval de ouders het niet eens zijn. In dat geval moet een politieke keuze worden gemaakt, die ingebed moet zijn in een geheel van coherente regels.

Wanneer de afstamming van vaderskant wordt vastgesteld op een later tijdstip dan de afstamming van moederskant (bijvoorbeeld wanneer een buiten het huwelijk geboren kind door zijn vader wordt erkend op een later tijdstip dan het opstellen van de geboorteakte, ook in de gevallen waarin de moeder voordien heeft geweigerd met die erkenning in te stemmen), luidt de vigerende regel dat het kind de naam van zijn moeder draagt en dat een naamsverandering om het kind de naam van de vader te geven alleen kan worden doorgevoerd wanneer de vader en de moeder daarmee instemmen, alsook binnen het jaar een verklaring in die zin afleggen. Als de ouders het onderling niet eens zijn, meer bepaald wanneer de moeder wenst dat het kind haar naam behoudt, kan de vader daartegen geen gerechtelijke voorziening instellen.

Dit houdt in dat de moeder van een buiten het huwelijk geboren kind van de vader kan eisen dat het kind haar naam draagt: daartoe volstaat het dat zij pas na het opstellen van de geboorteakte instemt met de vaststelling van de afstamming en dat zij weigert de verklaring tot verandering van de familienaamkeuze af te leggen.

In de huidige stand van zaken betekent dit dat een buiten het huwelijk geboren kind (of een kind waarvan het vermoeden van vaderschap kan worden uitgesloten) alleen de naam van zijn vader kan dragen wanneer de moeder daarmee instemt.

Het ter bespreking voorliggende wetsontwerp behoudt het principe dat de naam in dat geval kan worden gewijzigd via een gezamenlijke verklaring van de vader en de moeder, zonder een gerechtelijke voorziening in te stellen. Daartoe voorziet het wetsontwerp louter in de aanpassing van artikel 335, § 3, van het Burgerlijk Wetboek aan de nieuwe beginselen. Het bepaalt dat dezelfde regel geldt in het geval dat de vaststelling van de afstamming van moederszijde volgt op die van vaderszijde (wat uiteraard zeer zelden voorkomt); bovendien biedt het ouders zonder meningsverschillen dienaangaande de mogelijkheid te vragen dat het kind de naam draagt van de persoon ten aanzien van wie de afstamming in de tweede plaats tot stand is gekomen, dan wel één van de namen van zijn vader en één van de namen van zijn moeder, in de door hen bepaalde volgorde.

De Raad van State merkt op dat de keuze voor de naamsoverdracht van de vader in gevallen waarin de ouders het niet eens zijn wanneer de dubbele

“l’avant-projet ne réalise pas entièrement l’objectif qu’aux termes de l’exposé des motifs, son auteur s’est fixé, à savoir “instaurer une transmission égalitaire du nom entre l’homme et la femme, quelles que soit les conditions d’établissement de la filiation ou les modalités de l’adoption” (DOC 53 3145/001, p. 36).

Cela n’est pas inexact mais quoiqu’il en soit, une telle égalité dans la transmission du nom ne sera pas non plus atteinte si par ailleurs, lorsqu’une filiation est établie après l’autre (sachant que ce sera le plus souvent la filiation paternelle), la mère d’un enfant né hors mariage pourra encore imposer que l’enfant porte seulement son nom en refusant de faire une déclaration conjointe, sans qu’aucun recours judiciaire ne soit possible.

Si le législateur faisait le choix, comme le Conseil d’État le suggère, de confier au tribunal de la famille la compétence de trancher un éventuel désaccord entre les parents lorsque la double filiation est établie simultanément, il sera difficilement justifiable qu’un tel recours soit ouvert à la mère lorsque le père dont la filiation est établie simultanément refuse que l’enfant porte un double nom (ou son nom à elle), et non au père qui n’a pas pu établir son lien de filiation simultanément en raison d’un refus de la mère (non mariée) de consentir à une reconnaissance anténatale ou à la naissance mais uniquement ultérieurement et à qui la mère refuse ensuite une déclaration de modification du nom de l’enfant. Il s’agirait d’une différence de traitement difficilement justifiable.

Dès lors:

— soit l’option choisie est d’ouvrir un recours judiciaire, mais il conviendrait alors de le faire dans les deux cas ; cela augmentera les possibilités de conflit familial sur un sujet sensible sachant qu’il est difficile par ailleurs d’entrevoir les critères sur lesquels un tribunal pourrait fonder sa décision ;

— soit l’option choisie est celle du projet de loi, à savoir la transmission du nom du père en cas de désaccord des parents de l’enfant dont la double filiation est établie simultanément, ce qui n’instaure peut-être pas “une transmission égalitaire du nom entre l’homme et la femme, quelles que soit les conditions d’établissement de la filiation ou les modalités de l’adoption” (pour reprendre les termes du Conseil d’État) mais quoiqu’il en

afstamming gelijktijdig wordt vastgesteld, bewerkstelligt dat “het voorliggende voorontwerp niet volledig het doel [verwezenlijkt] dat de steller ervan luidens de memorie van toelichting nastreeft, te weten de invoering van de gelijkheid tussen man en vrouw bij de wijze van naamsoverdracht, ongeacht de wijze waarop de afstammingsband tot stand kwam of de adoptievorm” (DOC 53 3145/001, blz. 36).

Die opmerking is niet geheel onterecht. Hoe dan ook kan een dergelijke gelijkheid bij de naamsoverdracht evenmin tot stand komen wanneer, in het geval dat de ene afstamming na de andere wordt vastgesteld (in het besef dat de afstamming van vaderskant doorgaans in de tweede plaats wordt vastgesteld), de moeder van een buiten het huwelijk geboren kind voor het overige nog steeds kan afdwingen dat het kind alleen haar naam draagt, door te weigeren een gezamenlijke verklaring af te leggen, zonder dat de vader een gerechtelijke voorziening kan instellen.

Als de wetgever ervoor kiest om, zoals de Raad van State suggereert, eventuele onenigheid tussen de ouders wanneer de dubbele afstamming gelijktijdig wordt vastgesteld, door de familierechtbank te laten beslechten, dan valt moeilijk te verantwoorden dat de moeder een dergelijk rechtsmiddel kan instellen wanneer de vader wiens afstammingsband gelijktijdig wordt vastgesteld, weigert dat het kind een dubbele naam (of haar naam) draagt, maar dit recht te ontzeggen aan de vader die zijn afstammingsband niet gelijktijdig heeft kunnen doen vaststellen omdat de moeder (waarmee hij niet gehuwd is) weigerde in te stemmen met een erkenning vóór of bij de geboorte, en die band pas achteraf heeft kunnen doen vaststellen, en waarbij de moeder vervolgens weigert een verklaring tot naamsverandering van het kind toe te staan. Dit zou een ongelijke behandeling zijn, die moeilijk te verdedigen is.

Er zijn bijgevolg twee opties:

— ofwel wordt in de mogelijkheid van een rechtsmiddel voorzien, maar dan wel in de twee gevallen; de kans dat over deze delicate aangelegenheid gezinsconflicten ontstaan zal daardoor toenemen, en het ligt overigens niet voor de hand hoe een rechtbank haar beslissing zou kunnen staven;

— ofwel wordt geopteerd voor de regeling waarin het wetsontwerp voorziet, namelijk de overdracht van de naam van de vader wanneer de ouders van een kind waarvan de dubbele afstamming gelijktijdig is vastgesteld, het oneens zijn; op die manier wordt misschien geen “gelijkheid tussen man en vrouw bij de wijze van naamsoverdracht [ingevoerd], ongeacht de wijze waarop de afstammingsband of de adoptievorm tot stand kwam” (zoals de Raad

soit cette transmission ne serait pas totalement égalitaire si la possibilité était maintenue, tel qu'en l'état du projet, pour la mère non mariée d'imposer que l'enfant ne porte que son seul nom en refusant que la double filiation soit établie simultanément et qu'une déclaration modificative soit réalisée lorsque le lien de filiation paternelle est ensuite établi.

On notera par ailleurs qu'un tel système, où la transmission du nom du père s'applique à défaut de choix ou en cas de désaccord, n'a pas été jugée contraire à l'article 8 de la Convention européenne des Droits de l'Homme .

Mme Sosson aborde ensuite la problématique du nom de l'enfant majeur dont la filiation est modifiée.

Si un enfant majeur acquiert une filiation paternelle alors qu'il n'avait qu'une filiation maternelle (en cas de reconnaissance paternelle après sa majorité par exemple), l'article 335, § 3, du Code civil actuel (alinéa 2) et tel que repris dans le projet de loi (alinéa 3) ne permet pas de modifier le nom de l'enfant puisque les parents ne peuvent faire une déclaration pour changer le nom de celui-ci qu' "avant la majorité ou l'émancipation de l'enfant".

L'enfant majeur va donc nécessairement conserver un seul nom, à savoir le nom de sa mère (si c'est sa filiation paternelle qui est établie après sa filiation maternelle) ou de son père (si c'est sa filiation maternelle qui est établie après sa filiation paternelle, hypothèse extrêmement rare).

Le projet de loi considère, dans l'exposé des motifs (page 14), qu'il convient de maintenir cette règle et indique que *"ce n'est que par la démonstration de la réalisation des conditions prévues par la loi du 15 mai 1987 relatives aux noms et prénoms qu'il (l'enfant majeur) pourrait éventuellement prétendre à un changement de nom par la voie administrative"*.

Pourquoi contraindre l'enfant concerné, parce que la modification de sa filiation intervient après sa majorité, à passer par une demande administrative de changement de nom, et donc un changement par arrêté royal, sachant par ailleurs qu'il est généralement considéré que cette procédure administrative n'est pas

van State het verwoordt), maar die overdracht zou hoe dan ook niet volkomen gelijkwaardig zijn indien werd vastgehouden aan de in het wetsontwerp opgenomen regeling waarbij de ongehuwde moeder oplegt dat het kind alleen haar naam draagt, door te weigeren dat de dubbele afstamming gelijktijdig wordt vastgesteld en dat, wanneer achteraf de afstamming van vaderszijde wordt vastgesteld, een wijzigingsverklaring wordt opgesteld.

Bovendien zij opgemerkt dat een dergelijke regeling, waarbij de naam van de vader wordt overgedragen wanneer er geen keuze is gemaakt of wanneer de ouders het oneens zijn, niet beschouwd werd als zijnde in strijd met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Vervolgens gaat mevrouw Sosson nader in op de kwestie van de naam van het meerderjarig kind wiens afstamming is gewijzigd.

Als een meerderjarig kind een afstamming van vaderszijde verwerft wanneer enkel de afstamming van moederszijde vaststond (bijvoorbeeld omdat de vader het kind pas heeft erkend nadat het meerderjarig was geworden), dan staat het bestaande artikel 335, § 3, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (tweede lid), als overgenomen in het wetsontwerp (derde lid), niet toe dat de naam van het kind wordt gewijzigd omdat de ouders slechts "vóór de meerderjarigheid of de ontvoogding van het kind" een verklaring tot naamsverandering mogen doen.

Het meerderjarig kind zal dus hoe dan ook maar één naam behouden, namelijk de naam van de moeder (als de afstamming van vaderszijde wordt vastgesteld na de afstamming van moederszijde) dan wel de naam van de vader (als de afstamming van moederszijde wordt vastgesteld na de vaststelling van vaderszijde, wat uiterst zelden voorkomt).

Het wetsontwerp bepaalt in de memorie van toelichting dat die regel moet worden behouden en dat een meerderjarig kind, enkel wanneer is aangetoond dat voldaan is aan de voorwaarden die zijn bepaald bij de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen, *"eventueel beroep kan doen op de administratieve procedure inzake naamswijziging"* (DOC 53 3145/001, blz. 14).

Waarom moet het betrokken kind, omdat de wijziging van de afstamming zich voordoet na zijn meerderjarigheid, worden verplicht een administratief verzoek tot naamsverandering in te dienen, wat zijn beslag moet krijgen in een koninklijk besluit, wetende dat het algemeen bekend is dat die administratieve procedure niet

faite pour contourner les règles du Code civil relatives à l'attribution du nom ?

Le fait que l'enfant ait accédé à sa majorité civile en portant le nom de sa mère (ou moins fréquemment de son père), d'une part, et le principe général de l'invariabilité du nom, d'autre part, sont-ils des motifs suffisants pour justifier qu'on lui refuse la possibilité d'opter pour un changement et qu'on le contraigne à introduire une requête sur base de la loi du 15 mai 1987, ce qui le soumet à l'appréciation d'une "autorité" administrative, et ce alors même que lorsqu'il perd un lien de filiation après sa majorité, son accord est un élément essentiel pour un changement de son nom?

Ne faudrait-il pas prévoir à l'article 335, § 3, du Code civil que l'enfant majeur pourrait aussi faire une déclaration de changement de nom en vue de pouvoir, lui aussi, porter soit le nom de la personne à l'égard de laquelle la filiation est établie en second lieu, soit un double nom, sachant que la décision lui reviendrait puisqu'il est majeur ?

L'article 335, § 4, du Code civil (actuel et non modifié dans le projet de loi) prévoit par ailleurs que "si la filiation d'un enfant est modifiée alors que celui-ci a atteint l'âge de la majorité, aucune modification ne pourra être apportée à son nom sans son accord".

Ce paragraphe a été ajouté par la loi du 1er juillet 2006 suite à l'arrêt prononcé par la Cour constitutionnelle du 23 novembre 2005. La Cour avait considéré qu'il y avait une discrimination entre les enfants majeurs dont la filiation paternelle est établie après la filiation maternelle (qui gardent le nom de leur mère) et ceux qui ont contesté avec fruit la paternité du mari de la mère qui perdait automatiquement avant 2006 le nom de leur "ancien" père et dont le nom était donc nécessairement modifié.

Depuis 2006, ils ne peuvent changer de nom que s'ils sont d'accord. Ils peuvent donc aussi garder leur nom, qui sera alors celui d'un homme qui n'est plus leur père.

Aucune modification n'est proposée à ce texte mais les modifications générales envisagées par le projet,

bedoeld is om de regels van het Burgerlijk Wetboek inzake de toekenning van de naam te omzeilen?

Zijn het feit dat het kind burgerlijk meerderjarig werd terwijl het de naam van de moeder (of minder vaak die van de vader) droeg, enerzijds, en het algemeen beginsel van de onveranderlijkheid van de naam, anderzijds, voldoende redenen om te verantwoorden dat het kind de mogelijkheid ontzegd wordt te kiezen voor een naamsverandering, en dat dit kind gedwongen wordt een verzoek in te dienen op basis van de wet van 15 mei 1987, waarbij de naam ter beoordeling wordt voorgelegd aan een administratieve instantie, ofschoon het kind, dat na zijn meerderjarigheid aldus een afstammingsband verliest, moet voldoen aan een essentiële voorwaarde voor een naamsverandering, te weten daarvoor toestemming geven?

Is het niet wenselijk om in artikel 335, § 3, van het Burgerlijk Wetboek op te nemen dat het meerderjarig kind ook een verklaring tot naamsverandering mag indienen zodat ook hij of zij hetzij de naam van de persoon ten aanzien van wie de afstamming in tweede instantie werd vastgesteld, hetzij een dubbele naam mag dragen, gelet op het feit dat het kind daartoe zou kunnen beslissen, daar het meerderjarig is?

Het vigerende (en in het wetsontwerp niet gewijzigde) artikel 335, § 4, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt overigens dat indien "de afstamming van een kind wordt gewijzigd wanneer het de meerderjarige leeftijd heeft bereikt, (...) er zonder zijn akkoord geen enkele verandering aan zijn naam [mag] worden aangebracht".

Deze paragraaf werd toegevoegd bij de wet van 1 juli 2006 ingevolge het arrest dat het Grondwettelijk Hof op 23 november 2005 heeft uitgesproken. Het Hof meende dat er discriminatie bestond tussen de meerderjarige kinderen van wie de afstamming van vaderszijde na de afstamming van moederszijde wordt vastgesteld — zij behouden de naam van hun moeder — en diegenen die met succes het vaderschap van de echtgenoot van de moeder betwisten — die kinderen verloren vóór 2006 automatisch de naam van hun "voormalige" vader, en moesten dus noodgedwongen een naamsverandering ondergaan.

Sinds 2006 kunnen ze alleen van naam veranderen als ze het daar mee eens zijn. Ze kunnen dus ook opteren voor het behoud van hun naam, dus de naam van een man die niet langer hun vader is.

Met betrekking tot deze tekst wordt geen enkele wijziging voorgesteld, maar de algemene wijzigingen die

et plus spécifiquement la possibilité pour les enfants de porter un double nom, ne sont pas sans incidence.

Un accord exprès de l'enfant est requis. Concrètement, l'officier de l'état civil qui reçoit pour transcription un jugement modifiant la filiation d'un enfant majeur doit donc s'assurer du consentement de celui-ci à voir son nom modifié. La loi ne prévoit néanmoins rien quant au mode de recueil de ce consentement. Une circulaire ministérielle du 7 mai 2007 conseille de rédiger un document écrit reprenant l'accord de cet enfant majeur.

Si le texte n'est pas modifié, ne serait-il pas préférable que la loi soit plus précise sur le mode de recueil de ce consentement ?

Les conséquences quant au nom d'un changement de filiation d'un enfant majeur qui portera un double nom seront complexes si les textes sont maintenus tels que prévus dans le projet de loi.

Il ne semble pas en tous cas que le texte du projet de loi (à savoir le maintien *ne varietur* du texte actuel de l'article 335, § 4, du Code civil) permette de résoudre les questions posées. Les officiers de l'état civil pourraient dès lors être confrontés à des difficultés.

Ne faudrait-il pas adapter l'article 335, § 4, du Code civil de manière à prévoir que si la filiation d'un enfant est modifiée alors que celui-ci a atteint l'âge de la majorité (que ce soit par l'acquisition d'un second lien de filiation, ou la perte d'un lien ou changement dans un lien de filiation), il peut, par une déclaration réalisée devant l'officier de l'état civil dans le délai prévu au paragraphe 3, choisir de porter soit le nom de son père, soit le nom de sa mère, soit un des noms de son père et un des noms de sa mère, dans l'ordre qu'il détermine, ou conserver le nom qu'il a porté jusque là?

VII.— INTERVENTIONS DES MEMBRES

Mme Maya Detiège (sp.a) relève le caractère délicat du débat. Elle prend note du fait que les orateurs estiment qu'il n'y a pas véritablement d'assise sociétale ni de nécessité juridique de modifier la législation en vigueur. Si l'on y apportait malgré tout une modification, il serait, selon les orateurs, opportun que la loi fixe le patronyme et qu'aucun choix ne soit laissé aux parents.

via dit wetsontwerp worden beoogd — meer bepaald de mogelijkheid dat kinderen een dubbele naam dragen — zullen wel degelijk gevolgen hebben.

Het kind moet er uitdrukkelijk mee instemmen. Concreet betekent dit dat de ambtenaar van de burgerlijke stand die ter overschrijving een vonnis ontvangt waarbij de afstamming van een meerderjarig kind wordt gewijzigd, dus moet nagaan of de betrokkene wel degelijk met die naamswijziging instemt. De wet bepaalt evenwel niet hoe die instemming moet worden ingewonnen. In een ministeriële omzendbrief van 7 mei 2007 wordt in dat verband aanbevolen de instemming van dat meerderjarig kind in een geschrift op te nemen.

Zo de ontworpen tekst niet wordt aangepast, ware het dan niet verkieslijk dat de wet meer duidelijkheid verschaft omtrent de manier waarop die instemming kan worden ingewonnen?

Blijft de ontworpen tekst wat die is, dan zal een wijziging van de afstamming van een meerderjarig kind met een dubbele naam complexe gevolgen hebben.

Hoe dan ook ziet het er niet naar uit dat de tekst van het wetsontwerp (die de handhaving *ne varietur* van de vigerende tekst van artikel 335, § 4, van het Burgerlijk Wetboek inhoudt) de opgeworpen problemen oplost. De ambtenaren van de burgerlijke stand dreigen het dus moeilijk te krijgen.

Ware het niet raadzaam artikel 335, § 4, van het Burgerlijk Wetboek zodanig aan te passen dat, wanneer de afstamming van een al meerderjarig kind wordt gewijzigd (of dat nu gebeurt door verwerving van een tweede afstammingsband dan wel door het verlies of een wijziging van de afstammingsband), de betrokkene door middel van een verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand en binnen de termijn als bedoeld in § 3, kan kiezen voor ofwel de naam van zijn vader, ofwel de naam van zijn moeder, ofwel een van de namen van zijn vader en een van de namen van zijn moeder, in de door hem bepaalde volgorde, ofwel het behoud van de naam die hij tot dusver droeg?

VII. — BETOGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Maya Detiège (sp.a) wijst op het delicate karakter van het debat. Ze neemt er nota van dat de sprekers van oordeel zijn dat er geen echt maatschappelijk draagvlak en geen juridische noodzaak is om de geldende wetgeving te wijzigen. Indien er toch een wijziging zou worden doorgevoerd, zou het volgens de sprekers opportuun zijn dat de wet de standaardnaam

Le problème qui se pose alors est d'établir le patronyme. Différentes pistes existent à cette fin.

L'intervenante fait observer qu'il n'y a guère d'informations disponibles sur la façon dont ce problème, qui a un grand impact émotionnel sur l'enfant, est ressenti par la population. La question est dès lors de savoir s'il ne faut pas réaliser davantage d'enquêtes dans la population avant de prendre une décision. Il convient, à cet égard, d'également tenir compte des nouvelles structures familiales.

Mme Miranda Van Eetvelde (N-VA) constate que les orateurs ont exprimé une certaine réticence à l'égard d'une éventuelle modification de la réglementation relative à l'attribution du patronyme des enfants.

Le projet de loi à l'examen vise à remédier à une série de problèmes tels que la suppression des discriminations entre les hommes et les femmes et le souci de répondre à l'évolution internationale consistant à créer la possibilité de ne pas transmettre un nom pour des raisons bien précises (par exemple un patronyme insolite).

Le groupe N-VA n'est cependant pas demandeur d'une modification de la loi. Il ressort en effet d'une étude sur l'assise sociétale de la modification législative qui a été réalisée en 2001 à la demande du Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes, que la majorité de la population est favorable à l'attribution du patronyme du père (47,1 %), 26,3 % optent pour le double patronyme, 14,4 % estiment qu'il faut laisser le choix aux parents, 5,2 % préfèrent le patronyme de la mère et 7,1 % sont sans opinion.

Le projet de loi à l'examen prévoit des possibilités de choix du patronyme qui, selon l'intervenante, permettront un nombre de combinaisons de noms trop élevé et injustifié dès la deuxième génération.

Le projet de loi à l'examen dispose par ailleurs que les parents qui ont un double patronyme choisissent eux-mêmes le patronyme qu'ils transmettent. Cela ne va-t-il pas engendrer une énorme charge de travail pour l'état civil? Quelles sont les conséquences éventuelles pour le droit successoral? Sera-t-il toujours possible de tracer la famille d'une personne n'ayant pas de descendance directe?

L'intervenante n'est pas convaincue que la modification législative proposée apportera une solution au problème de la discrimination. En outre, la question reste posée de savoir si cette modification jouit d'une

bepaalt en dat er geen keuzemogelijkheid aan de ouders wordt gelaten. Het probleem is dan de vaststelling van de standaardnaam. Daarvoor zijn verschillende pistes voorhanden.

De spreker merkt op dat er weinig informatie is over hoe dit knelpunt, dat een grote emotionele impact heeft voor het kind, bij de bevolking wordt beleefd. De vraag is dan ook of er niet meer maatschappelijk onderzoek moet worden gedaan alvorens een beslissing te nemen. Daarbij moet dan ook rekening worden gehouden met de nieuwe gezinsvormen.

Mevrouw Miranda Van Eetvelde (N-VA) stelt vast dat er een zekere terughoudendheid is bij de sprekers over een mogelijke wijziging van de regeling met betrekking tot de naamgeving van kinderen.

Het wetsontwerp pakt een aantal pijnpunten aan zoals het wegwerken van discriminatie tussen mannen en vrouwen, het tegemoetkomen aan de internationale evolutie op het creëren van de mogelijkheid om een naam om welbepaalde redenen (bijvoorbeeld een ongewone familienaam) niet door te geven.

De N-VA fractie is echter geen vragende partij voor een wetswijziging. Uit een studie over het maatschappelijk draagvlak voor de wetswijziging die in 2001 in opdracht van de Raad voor de Gelijke Kansen van Vrouwen en Mannen werd uitgevoerd, blijkt immers dat het merendeel van de bevolking voorstander is van de toekenning van de naam van de vader (47,1 %), 26,3 % kiest voor de dubbele familienaam, 14,4 % is van oordeel dat de ouders mogen kiezen, 5,2 % is voorstander van de naam van de moeder en 7,1 % heeft geen opvatting.

Het wetsontwerp voorziet in keuzemogelijkheden voor de naambepaling waardoor bij de tweede generatie een volgens de spreker al te ruim en niet verantwoord aantal naamcombinaties mogelijk wordt.

Verder bepaalt het wetsontwerp dat ouders die een dubbele naam hebben zelf kiezen welke naam ze doorgeven. Zal dit niet een enorme werklast meebrengen voor de burgerlijks stand? Wat zijn de mogelijke consequenties voor het erfrecht? Zal het mogelijk blijven om de verwanten van een persoon zonder directe afstamelingen te traceren?

De spreker is er niet van overtuigd dat de voorgestelde wetswijziging een oplossing zal bieden voor het probleem van de discriminatie. Bovendien blijft de vraag of er een maatschappelijk draagvlak is voor de

assise sociétale et s'il ne faut pas procéder à une étude sociologique plus approfondie avant de modifier la réglementation.

Mme Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) rappelle qu'une tentative précédente de modifier la législation relative à l'attribution du nom a échoué du fait que l'on aurait ainsi touché à la transmission du nom et à l'histoire familiale qui y est liée. Il ne s'agissait pas d'un problème juridique. C'est la raison pour laquelle le projet de loi et la proposition n° 469 prévoient une possibilité de choix, afin de supprimer la discrimination entre les femmes et les hommes. Le problème réside donc plutôt dans l'importance que les parents attachent à leur nom et à la transmission de celui-ci et non dans les troubles d'identification ou de personnalité que les enfants éprouveraient parce qu'ils reçoivent un double nom.

En Belgique, l'attribution du nom a une importante signification sociale. L'intervenante précise qu'elle reçoit régulièrement des demandes de futurs parents au sujet de cette problématique. Il faut tenir compte d'une évolution sociale, notamment dans les rapports entre hommes et femmes, ainsi que dans les valeurs qui sont transmises aux générations futures. La réglementation proposée ne rendra pas nécessairement la situation plus complexe. Le double nom est déjà attribué dans un certain nombre de pays, sans nécessairement entraîner plus de complexité.

Mme Muriel Gerkens souscrit aux possibilités de choix inscrites dans le projet de loi et à la solution proposée à défaut d'accord entre les parents. La réglementation évite que l'on opte pour une seule formule déterminée, qui reposerait nécessairement sur un jugement de valeur.

Les possibilités offertes à la mère, dans la législation actuelle, de donner à l'enfant un autre nom que celui du père (par exemple, en ne se mariant pas et en n'autorisant pas la reconnaissance prénatale) impliquent également le choix d'une forme de vie commune. Une telle réglementation ne garantit pas la liberté de l'individu et ne peut pas être soutenue.

Le lien entre le père et l'enfant ne devrait pas dépendre du fait que l'enfant porte son nom. L'évolution sociale fait que le père s'occupe à présent davantage de l'enfant qu'il a conçu ou qu'il a accepté de prendre en charge parce qu'il vit avec la mère.

Mme Lieve Wierinck (Open Vld) estime que c'est surtout aux hommes que la modification législative

wijziging en of er niet meer sociologisch onderzoek nodig is alvorens de regelgeving te wijzigen.

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) herinnert eraan dat een vorige poging om de wet inzake naamgeving te wijzigen is mislukt omdat er daardoor aan de overdracht van de naam en aan de daaraan gebonden familiegeschiedenis zou worden geraakt. Het ging niet om een juridisch probleem. Daarom wordt in het wetsontwerp en in wetsvoorstel nr 469 voorzien in een keuzemogelijkheid, met het oog op het wegwerken van de discriminatie ten opzichte van vrouwen en mannen. Het probleem is dus eerder dat de ouders belang hechten aan hun naam en de overdracht ervan en niet dat de kinderen identificatieproblemen of personaliteitsproblemen zouden ondervinden omdat ze een dubbele naam krijgen.

De naamgeving heeft in België een belangrijke maatschappelijke betekenis. De spreekster zegt regelmatig vragen te krijgen van toekomstige ouders over deze problematiek. Er is een maatschappelijke evolutie, onder meer in de verhouding tussen mannen en vrouwen, waar rekening mee moet worden gehouden evenals met betrekking tot de waarden die aan de toekomstige generaties worden doorgegeven. De voorgestelde regeling zal de situatie niet noodzakelijk complexer maken. Er zijn reeds een aantal landen waar de dubbele naam wordt toegekend en dit leidt niet noodzakelijk tot meer complexiteit.

Mevrouw Gerkens gaat akkoord met de in het wetsontwerp opgenomen keuzemogelijkheden en met de voorgestelde oplossing in geval van gebrek aan akkoord tussen de ouders. Deze regeling voorkomt dat er voor één bepaalde formule, die noodzakelijkerwijze op een waardebeoordeling zou berusten, wordt gekozen.

De mogelijkheden die in de huidige wetgeving aan de moeder worden geboden om het kind een andere dan de naam van de vader te geven (bijvoorbeeld door niet te huwen en geen prenatale erkenning toe te staan) houden ook een keuze voor een samenlevingsvorm in. De vrijheid van het individu wordt hierdoor niet verzekerd en een dergelijke regeling kan niet worden gesteund.

De band tussen vader en kind zou niet mogen afhangen van het feit dat het kind zijn naam draagt. Er is een maatschappelijke evolutie die maakt dat de vader nu een grotere zorg op zich neemt voor het kind dat hij heeft geconcipieerd of waarvan hij de zorg heeft aanvaard omdat hij met de moeder leeft.

Mevrouw Lieve Wierinck (Open Vld) is van oordeel dat vooral mannen problemen hebben met de

proposée pose problème, car ils craignent de perdre certains privilèges.

Elle estime que c'est le nom de la mère (car on sait toujours qui est la mère) qui devrait être transmis à l'enfant. On peut éventuellement y ajouter le nom du père. L'intervenante répète que ce sont surtout les hommes qui ne sont pas encore prêts pour un tel changement.

Mme Wierinck souligne que, davantage que dans le passé, la grossesse est maintenant vécue par les deux partenaires depuis la conception. Le nom ne doit donc pas (plus) servir à transmettre un sentiment de paternité.

Les couples doivent être libres de choisir le nom de leurs enfants. Ce sera peut-être plus difficile au début, mais les choses deviendront plus claires avec le temps. L'Open Vld est favorable à l'instauration de possibilités de choix pour les parents.

La présidente, Mme Karine Lalieux, met l'accent sur l'évolution qu'a connue la question de l'attribution du nom. Ce dossier a été introduit il y a quatorze ans, et, à l'époque, il s'est avéré inacceptable de vouloir modifier l'attribution du nom aux enfants. Actuellement, cette idée bénéficie cependant d'un consensus plus important au sein de la société, y compris de la part des médias. Bien qu'aucune étude n'ait été réalisée en la matière, cela constitue tout de même un baromètre de l'évolution de l'attitude de la société à cet égard.

Il appartient au parlement de légiférer dans certaines matières. Il ne peut se borner à intervenir quand on le lui demande. Dans de nombreux dossiers éthiques, concernant par exemple les droits des homosexuels, l'euthanasie ou l'avortement, le parlement a pris l'initiative, et l'opinion publique a suivi par la suite. Les responsables politiques doivent faire des choix et aller de l'avant. La réglementation relative à l'attribution du nom est un dossier émotionnel: on le constate depuis 2001 déjà, lorsque le dossier a été introduit.

La présidente fait remarquer que les orateurs étaient plutôt partagés sur la question de savoir s'il convient de laisser ou non une possibilité de choix aux parents en ce qui concerne l'attribution du nom, ou s'il faut opter pour une attribution par défaut d'un nom de famille. Le PS est favorable à l'attribution obligatoire d'un double nom, essentiellement pour mettre fin à la discrimination. Les deux noms seraient attribués de manière équivalente. La ministre, par contre, a opté pour la possibilité de choix.

L'intervenante souhaite de plus amples explications sur la manière dont l'arrêt du 7 janvier 2014 de la CEDH

voorgestelde wetswijziging omdat ze vrezen bepaalde voorrechten te verliezen.

Zij is van oordeel dat de naam van de moeder (omdat steeds vaststaat wie de moeder is) aan de kinderen moet worden doorgegeven. Daar kan eventueel de naam van de vader aan worden toegevoegd. De sprekerster herhaalt dat vooral mannen nog niet klaar zijn voor een dergelijke wijziging.

Mevrouw Wierinck wijst er op dat de zwangerschap nu meer dan vroeger van bij de conceptie door beide partners wordt beleefd. Het is dus niet (meer) nodig dat het vadergevoel samen met de naam zou moeten worden doorgegeven.

Koppels moeten de vrijheid hebben om de naam voor hun kinderen te kiezen. Dit zal in het begin misschien moeilijker zijn maar het zal na verloop van tijd duidelijker worden. Open Vld is voorstander van het invoeren van keuzemogelijkheden voor de ouders.

Voorzitter Karine Lalieux wijst op de evolutie die het onderwerp naamgeving heeft ondergaan. Veertien jaar geleden werd dit dossier ingeleid en toen bleek het willen wijzigen van de naamgeving aan kinderen onaanvaardbaar. Momenteel is er echter een groter maatschappelijke draagvlak hiervoor, ook in de media. Hoewel daarover geen studies werden gemaakt is dit toch een barometer van de evolutie van de houding van de samenleving hiertegenover.

Het parlement heeft als taak over bepaalde materies regelgeving te maken en niet enkel op te treden wanneer het hem wordt gevraagd. In vele ethische dossiers, bijvoorbeeld over de rechten van homoseksuelen, euthanasie, abortus, heeft het parlement het voortouw genomen en is de publieke opinie achteraf gevolgd. Politici moeten keuzes maken en vooruit gaan. De regeling over naamgeving is een emotioneel debat en dat blijkt al sedert 2001, toen het dossier werd ingeleid.

De voorzitter merkt op dat de sprekers eerder verdeeld waren over de vraag of er al dan niet een keuzemogelijkheid moet worden gelaten aan de ouders bij de naamgeving of dat er geopteerd moet worden voor een standaardtoekenning van een familienaam. De PS is, vooral om de discriminatie op te heffen, voorstander van een verplicht opgelegde dubbele naam. De twee namen worden gelijkelijk toegekend. De minister daarentegen heeft geopteerd voor de keuzemogelijkheden.

De sprekerster wenst meer uitleg over de wijze waarop het arrest van 7 januari 2014 van het EHRM moeten

doit être interprété. En quoi consiste la discrimination, selon la Cour? La discrimination réside-t-elle dans le fait que seul le nom du père est transmis à l'enfant? Cela implique-t-il que la Belgique peut également être condamnée par la Cour si elle instaurait le double nom obligatoire? Tous les pays européens où il n'est pas possible de choisir le nom pourraient-ils éventuellement être condamnés par la Cour?

Le régime transitoire proposé dans le projet de loi est-il acceptable et défendable? Que faut-il faire si un enfant de 12 ans ne veut pas changer de nom, de sorte qu'il n'y aurait pas de modification du nom? Les parents doivent-ils avoir la possibilité de décider, dans l'année qui suit l'entrée en vigueur de la loi, de faire changer le nom de tous leurs enfants mineurs, y compris ceux de plus de 12 ans? Faut-il accorder à tous les enfants majeurs la possibilité de changer de nom, ce qui se traduirait éventuellement par le fait que des enfants ayant les mêmes parents ne portent plus nécessairement le même nom?

Faut-il prévoir une réglementation afin de supprimer la distinction entre couples mariés et couples non mariés? Est-il possible d'instaurer un régime unique où l'on ne ferait plus de différence entre les couples mariés et les couples non mariés?

L'intervenante s'inquiète des conflits potentiels qui peuvent naître dans le cadre de la famille ou du couple si l'on instaure la possibilité de choisir (le nom). Le risque d'assister dès le début à une lutte de pouvoir au sein du couple est alors réel.

Mme Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) demande si, dans le cadre de la jurisprudence de la CEDH, l'attribution standard devrait être l'attribution du double nom s'il l'on combine la possibilité de choisir le nom et une attribution standard du nom en cas de conflit entre les parents.

VIII.— RÉPLIQUES DES ORATEURS

— Généralités

Mme Jehanne Sosson, professeur à l'UCL, fait observer que la législation actuelle ne prévoit pas de règles différentes pour les couples mariés ou non mariés. Les règles diffèrent uniquement selon que la filiation des père et mère est établie simultanément ou non. Il y a une différence par le seul fait qu'au sein du mariage, le mari est présumé être le père des enfants et que la filiation est donc établie simultanément. C'est par suite

worden geïnterpreteerd. Waarin bestaat de discriminatie volgens het Hof? Bestaat de discriminatie in het feit dat enkel de naam van de vader wordt doorgegeven aan het kind? Houdt dit in dat België ook kan worden veroordeeld door het Hof wanneer het de verplichte dubbele naam zou invoeren? Zouden alle Europese landen waar geen keuzemogelijkheid bestaat voor de naam eventueel door het Hof kunnen worden veroordeeld?

Is de in het wetsontwerp voorgestelde overgangsregeling aanvaardbaar en verdedigbaar? Wat moet er gebeuren in geval een kind van 12 jaar niet van naam wil veranderen, wat voor gevolg zou hebben dat er geen naamswijziging komt? Moeten de ouders de mogelijkheid hebben om binnen het jaar na de inwerkingtreding van de wet te beslissen om al hun minderjarige kinderen van naam te doen veranderen ook die ouder dan 12 jaar? Moeten alle meerderjarige kinderen de kans krijgen om van naam te veranderen, met als mogelijk gevolg dat kinderen van dezelfde ouders niet noodzakelijk meer dezelfde naam hebben?

Moet er in een regeling worden voorzien zodat er geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen gehuwde en niet - gehuwde koppels? Is er een mogelijkheid om één enkel regime in te stellen waarbij geen verschil meer wordt gemaakt tussen gehuwde en niet - gehuwde koppels?

De spreekster is ongerust over de mogelijke conflicten die in het kader van de familie en het koppel kunnen ontstaan indien er een keuzemogelijkheid wordt ingevoerd. Het risico dat er van bij het begin een machtsrijd ontstaat binnen het koppel is dan reëel.

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) wenst te vernemen of in het kader van de rechtspraak van het EHRM, indien er wordt geopteerd voor een combinatie van de keuzemogelijkheid met een standaard naamtoewijzing in geval van conflict tussen de ouders, de standaard toewijzing dan de toekenning van de dubbele naam zou moeten zijn.

VIII. — REPLIEKEN VAN DE SPREKERS

— Algemeen

Mevrouw Jehanne Sosson, hoogleraar aan de UCLouvain merkt op dat de huidige regelgeving niet in een verschillende regeling voor de gehuwden of niet - gehuwden voorziet. De regeling verschilt enkel naar gelang de afstamming van vader en moeder al dan niet op hetzelfde ogenblik wordt vastgesteld. Er is enkel een verschil omdat binnen het huwelijk de man geacht wordt de vader van de kinderen te zijn en de vaststelling van

de la réglementation de la filiation qu'il existe un certain nombre de possibilités lorsque les parents ne sont pas mariés. L'oratrice estime que le rapport de force existe d'ores et déjà au sein du couple. Une mère non mariée peut refuser que le père reconnaisse l'enfant avant la naissance. Pour les hommes, il est difficile d'accepter qu'ils ne peuvent rien faire en l'occurrence. Les règles actuelles en matière de filiation sont discriminatoires à l'égard de l'homme.

M. Frederik Swennen, professeur à l'Université Antwerpen, estime que c'est aux députés qu'il appartient de faire les choix, que certains sujets aient fait ou non l'objet de recherches suffisantes.

Le nom donné à l'enfant n'a pas d'incidence sur le droit successoral, d'autant moins depuis la dernière modification apportée à la loi sur le registre de la population. Cette loi prévoit l'indication nécessaire de la filiation des citoyens. Les notaires pourront donc très facilement constater la filiation pour régler les héritages.

— En ce qui concerne l'**arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme**, tous les orateurs font observer que cet arrêt date du 7 janvier 2014 et qu'ils ne peuvent donc que faire part d'une première réaction sans avoir étudié l'arrêt dans le détail.

Mme Jehanne Sosson, professeur à l'UCL, indique que l'arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme sera sujet à différentes interprétations. Selon la Cour, la discrimination tient essentiellement à l'impossibilité de s'écarter de la règle imposée. La Cour accorde également une marge d'appréciation aux États membres, dont il faudra tenir compte.

M. Yves-Henri Leleu, professeur à l'ULG, relève lui aussi que la Cour européenne des droits de l'homme affirme que l'impossibilité de déroger à la réglementation est discriminatoire. La Cour n'affirme pas que la loi doit imposer un choix obligatoire de nom à la naissance. L'instauration d'une attribution obligatoire du double nom n'est pas discriminatoire en soi, mis il convient de prévoir une possibilité de changer de nom de manière souple.

En ce qui concerne la liberté de choix du nom pour les enfants, l'orateur fait observer qu'il ne peut être perdu de vue qu'en l'occurrence, les parents font un choix pour leurs enfants, et non pour eux-mêmes. Cela justifie que le législateur encadre et limite ce choix. L'autonomie totale est acceptable en droit de la famille lorsqu'on opère un choix pour soi-même, mais elle doit être limitée lorsqu'on choisit pour une autre personne.

de afstamming dus gelijktijdig gebeurt. Het is door de regeling van de afstamming dat in geval de ouders niet gehuwd zijn er een aantal mogelijkheden bestaan. De spreekster is van oordeel dat de machtsverhouding in het koppel nu ook al bestaat. Een niet - gehuwde moeder kan weigeren dat de vader het kind voor de geboorte erkent. Het is voor de mannen moeilijk te aanvaarden dat ze in dit geval niets kunnen doen. De huidige regeling inzake afstamming is discriminerend voor de man.

De heer Frederik Swennen, hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, is van oordeel dat de volksvertegenwoordigers de keuzes moeten maken, ongeacht of er al dan niet voldoende onderzoek zou zijn gevoerd over bepaalde onderwerpen.

De naamgeving aan het kind heeft geen invloed op het erfrecht, zeker niet sedert de laatste wijziging van de wet op het bevolkingsregister. Die wet bevat de noodzakelijke vermelding van de afstamming van de burgers. De notarissen zullen dus zeer gemakkelijk de afstamming kunnen vaststellen voor het afhandelen van erfenissen.

— Met betrekking tot het **arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens** wijzen alle sprekers erop dat het arrest dateert van 7 januari 2014 en dat ze dus enkel een eerste reactie kunnen geven zonder dat ze het arrest in detail hebben kunnen bestuderen.

Mevrouw Jehanne Sosson, hoogleraar aan de UCLouvain, geeft aan dat het arrest van het EHRM aanleiding zal geven tot verschillende interpretaties. De discriminatie ligt volgens het Hof vooral in de onmogelijkheid om van de opgelegde regel af te wijken. Het Hof geeft de lidstaten ook appreciatieruimte waar rekening mee zal moeten worden gehouden.

Ook de heer Yves-Henri Leleu, hoogleraar aan de ULG, stelt dat het EHRM zegt dat de onmogelijkheid om van de regeling af te wijken discriminerend is. Het Hof stelt niet dat de wet een verplichte naamkeuze bij de geboorte moet vastleggen. Het invoeren van een verplichte dubbele naamgeving op zich is niet discriminerend, er moet wel in de mogelijkheid voor een soepele manier van naamwijziging worden voorzien.

Met betrekking tot de vrije naamkeuze voor kinderen wijst de spreker erop dat men niet uit het oog mag verliezen dat ouders hier een keuze maken voor hun kinderen en niet voor zichzelf. Dit rechtvaardigt dat de wetgever die keuze zou kaderen en afbakenen. De volledige autonomie in familierecht is aanvaardbaar wanneer men voor zichzelf kiest, maar moet worden afgebakend wanneer men voor iemand anders kiest.

M. Alain-Charles Van Gysel, professeur à l'ULB, renvoie au § 67 de l'arrêt. Toute solution standard est acceptable pourvu qu'il soit possible de faire un choix s'écartant du système légal imposé. La solution standard doit être prévue parce que tout le monde ne fera pas des choix. Ce système doit être le plus uniforme possible et ne pas établir de distinction entre les couples mariés et non mariés; de même, le fait que la filiation a été établie simultanément ou non ne peut avoir d'incidence. Le port du double nom serait la solution standard la moins discriminatoire.

L'orateur estime qu'il y a lieu d'assouplir la procédure de changement de nom. L'enfant doit avoir l'opportunité de changer facilement le nom qui lui a été attribué. Ces possibilités de changement de nom devraient être insérées dans la loi de 1987 relative aux noms et prénoms.

M. Jean-Louis Renchon, professeur à l'UCL, estime également que la Cour européenne des droits de l'homme considère que la discrimination à l'égard des femmes tient au fait que le nom du père est imposé sans exceptions possibles. Une attribution automatique du double nom n'entraînerait pas une condamnation par la Cour. Ses décisions doivent du reste se limiter aux affaires sur lesquelles elle a statué.

L'orateur estime qu'il serait préférable que le législateur impose une règle générale. Compte tenu de l'évolution de la société, la meilleure solution serait d'attribuer d'abord le nom du père et ensuite celui de la mère. Cela devrait en tout cas être la règle par défaut. Les couples qui souhaitent n'attribuer que le nom du père, par exemple, doivent toutefois avoir la possibilité de déroger à cette règle. Il s'agit bel et bien d'une proposition de compromis qui répond au mieux aux besoins exprimés.

L'orateur insiste sur le fait que le double nom doit également être attribué dans le cas où la filiation paternelle n'est établie qu'ultérieurement, quoique dans un délai raisonnable. L'orateur estime qu'il est discriminatoire à l'égard du père d'attribuer uniquement le nom de la mère lorsque la filiation paternelle n'est établie qu'ultérieurement. Des rapports de force existent également au sein d'une famille. Dès lors, l'instauration d'une règle générale peut permettre d'éviter d'éventuels conflits.

M. Frederik Swennen, professeur à l'Université d'Anvers, observe que selon la CEDH, la loi doit déterminer une règle pour l'attribution du nom et qu'en même temps, une possibilité de choix doit être proposée à titre

De heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB, verwijst naar paragraaf 67 van het arrest. Elke standaardoplossing is aanvaardbaar op voorwaarde dat er mogelijkheden zijn om een keuze te maken die afwijkt van het wettelijk opgelegd systeem. De standaardoplossing moet worden bepaald omdat niet iedereen keuzes zal maken. Dit systeem moet zo uniform mogelijk zijn en geen onderscheid maken tussen gehuwde en niet-gehuwde koppels en ook het feit dat de afstamming al dan niet gelijktijdig wordt vastgesteld mag geen rol spelen. De minst discriminerende standaardoplossing zou de dubbele naam zijn.

De spreker is van oordeel dat de procedure van naamwijziging versoepeld moet worden. Het kind moet de kans hebben om de naam die hem werd toegekend op een eenvoudige manier te kunnen wijzigen. Deze mogelijkheden voor naamwijziging zouden in de naamwet van 1987 moeten worden opgenomen.

De heer Jean-Louis Renchon, hoogleraar aan de UCL, is ook van oordeel dat het EHRM oordeelt dat de discriminatie ten opzichte van de vrouwen ligt in het feit dat de naam van de vader wordt opgelegd zonder mogelijke uitzonderingen. Een automatische toekenning van de dubbele naam zou niet leiden tot een veroordeling door het Hof. Zijn uitspraken moeten trouwens worden beperkt tot de zaken waarover ze heeft geoordeeld.

De spreker is van oordeel dat het beter zou zijn dat de wetgever een algemene regel zou opleggen. Rekening houdend met de maatschappelijke evolutie zou de beste oplossing zijn om eerst de naam van de vader en dan die van de moeder toe te kennen. Deze oplossing zou in ieder geval de standaardoplossing moeten zijn. De koppels die dit wensen moeten wel in de mogelijkheid zijn om daarvan af te wijken door bijvoorbeeld enkel de naam van de vader toe te kennen. Dit is wel degelijk een compromisvoorstel dat het best tegemoetkomt aan de uitgedrukte noden.

De spreker drukt erop dat de dubbele naam ook moet worden toegekend in het geval dat de afstamming van de vader slechts achteraf, zij het binnen een redelijke termijn, wordt vastgesteld. De spreker is van oordeel dat het discriminerend is ten opzichte van de vader wanneer enkel de naam van de moeder wordt toegekend, wanneer de afstamming van vader pas nadien wordt vastgesteld. Machtverhoudingen bestaan ook in het kader van een familie. Een algemene regel invoeren kan inderdaad mogelijke conflicten voorkomen.

De heer Frederik Swennen, hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, merkt op dat het EHRM stelt dat de wet een standaardtoekenning van de naam moet bepalen en dat er tegelijkertijd, in ondergeschikte orde,

subsidaire. La Cour laisse le choix du nom pouvant être imposé par la loi, qui ne doit pas nécessairement être le double nom.

L'orateur est favorable au double nom pour mettre en évidence la double filiation de l'enfant. Il répète qu'il estime que le premier nom de l'enfant doit être celui de sa mère, car la maternité est toujours établie. Il doit être possible de prévoir des exceptions, qui devraient être reprises dans la loi de 1987 relative aux noms et prénoms. Dès lors, le changement de nom doit être un droit, et non plus une faveur, comme c'est le cas actuellement. En ce qui concerne leur nom, tant les parents que leur enfant devraient pouvoir choisir parmi un certain nombre de possibilités. La règle doit être uniforme, que les parents soient mariés ou non et que la paternité soit établie simultanément ou non.

— Réglementation transitoire

M. Patrick Senaeve, professeur à la KULeuven, juge la réglementation transitoire proposée très complexe. Il serait préférable de prévoir que les enfants nés sous l'empire de l'ancienne loi conservent leur nom. La loi s'appliquerait dès lors uniquement aux enfants nés après son instauration. Si le législateur initie un changement radical, il conviendra de définir précisément les contours de la nouvelle réglementation, afin d'éviter les conflits. Il s'indiquerait de ne pas prévoir de mesures transitoires. La nouvelle loi serait uniquement applicable aux enfants nés après son entrée en vigueur et pour autant qu'il n'y ait pas encore d'enfants communs.

Mme Jehanne Sosson, professeur à l'UCL, estime que cette réglementation ouvre la porte aux conflits. Quelle que soit la réglementation adoptée, elle sera source de problèmes. Le principe de base devrait être que la nouvelle réglementation ne vaut que pour l'avenir.

M. Yves-Henri Leleu, professeur à l'ULg, est opposé à la réglementation transitoire proposée.

M. Alain-Charles Van Gysel, professeur à l'ULB, considère, lui aussi, qu'eu égard à l'impossibilité de développer une réglementation transitoire satisfaisante, il n'est pas nécessaire de prévoir des mesures transitoires en l'espèce.

M. Jean-Louis Renchon, professeur à l'UCL, estime qu'il n'est pas nécessaire d'instaurer des mesures

een keuzemogelijkheid moet worden geboden. Het Hof laat de keuze over welke naam bij wet kan worden opgelegd, dit hoeft niet noodzakelijk de dubbele naam te zijn.

De spreker is voorstander van de dubbele naam om de tweezijdige afstamming van het kind te onderstrepen. Hij herhaalt dat voor hem de naam van de moeder eerst moet komen, omdat het moederschap steeds vaststaat. Het moet mogelijk zijn om in uitzonderingen te voorzien, die in de naamwet van 1987 zouden moeten worden opgenomen. Er moet dan in plaats van de gunst tot naamwijziging, zoals die nu bestaat, een recht tot naamwijziging worden ingevoerd. Zowel de ouders als het kind zouden uit een beperkt aantal alternatieven moeten kunnen kiezen met betrekking tot hun naam. De regel moet gelijkvormig zijn ongeacht of de ouders al dan niet gehuwd zijn en of de afstamming van de vader al dan niet gelijktijdig wordt vastgesteld.

— Overgangsregeling

De heer Patrick Senaeve, hoogleraar aan de KULeuven, is van oordeel dat de voorgestelde overgangsregeling zeer complex is. Het zou beter zijn dat wie geboren is onder de oude wet zijn/haar naam behoudt. De wet zou dan enkel van toepassing zijn op kinderen die na de invoering van de nieuwe wet zouden worden geboren. In geval de wetgever een radicale wijziging doorvoert moet er, met het oog op het vermijden van conflicten, een duidelijke grens worden getrokken. Het is aangeraden om niet in een overgangsregeling te voorzien. De nieuwe wet zou enkel van toepassing zijn voor de kinderen die worden geboren na de inwerkingtreding van de wet en voor zover er nog geen gemeenschappelijke kinderen zijn.

Ook mevrouw Jehanne Sosson, hoogleraar aan de UCL, is van oordeel dat deze regeling de weg naar conflicten opent. Welke regeling ook zal worden aangenomen, ze zal steeds tot problemen leiden. De basisregel zou dus moeten zijn dat de nieuwe regeling enkel voor de toekomst geldt.

De heer Yves-Henri Leleu, hoogleraar aan de ULg, is tegen de voorgestelde overgangsregeling.

De heer Alain-Charles Van Gysel, professor aan de ULB, sluit zich aan bij de opvatting dat er geen overgangsmaatregel nodig is omdat er geen goede overgangsregeling mogelijk is.

Het is niet nodig om overgangsmaatregelen in de voeren volgens *de heer Jean-Louis Renchon, hoogleraar*

transitoires. L'objectif visé par la réglementation transitoire en projet est acceptable, mais impossible à atteindre.

M. Frederik Swennen, professeur à l'Université van Antwerpen, juge également qu'il n'est pas nécessaire d'instaurer des dispositions transitoires.

B. Auditions du 15 janvier 2014

I. — EXPOSÉ DE MME VERA CLAES, PRÉSIDENTE DU CONSEIL D'ADMINISTRATION DE L'INSTITUT POUR L'ÉGALITÉ DES FEMMES ET DES HOMMES

Mme Vera Claes, présidente du conseil d'administration de l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, souligne que l'Institut tenait à formuler lui-même un avis sur ce sujet, compte tenu de l'importance de la matière et du principe d'égalité.

La problématique du double nom est débattue depuis un long moment dans la société et cette question est prioritaire depuis longtemps pour le mouvement féministe. En 1986, une première proposition de loi sur le double nom a été déposée par M. Luc Van Bossche. Autrefois, des plaintes étaient régulièrement déposées, surtout par des femmes, dès lors qu'elles ne pouvaient pas transmettre leur patronyme indépendamment des dispositions prises à ce sujet au sein du couple. En outre, il est dans l'intérêt de l'enfant qu'une réglementation existe.

Par ailleurs, l'obligation d'attribuer le nom du père est en violation avec le droit international, en particulier avec l'article 16 de la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes (CEFDE) et avec la Convention européenne des droits de l'homme (CEDH).

En 1997, le Conseil de l'égalité des chances a proposé l'octroi du libre choix. Cela devait permettre de donner aux enfants le patronyme du père ou de la mère, ou un double patronyme librement composé. Une étude réalisée en 1998 à la demande du service de l'égalité des chances du ministère fédéral de l'Emploi et du Travail indique que 40,7 % des personnes interrogées préféraient le double nom. Il ressort de l'étude sociologique relative au patronyme de l'enfant réalisée par le Conseil de l'égalité des chances entre hommes et femmes que 28,8 % seulement des personnes interrogées sont favorables au système actuel tandis que 65,4 % de ces personnes souhaitent transmettre à l'enfant le nom de sa mère sous l'une ou l'autre forme.

aan de UCL. De bedoeling van de ontworpen overgangsregeling is aanvaardbaar, maar ze is niet haalbaar.

De heer Frederik Swennen, hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, is ook van oordeel dat er geen overgangsregel nodig is.

B. Hoorzittingen van 15 januari 2014

I.— BETOOG VAN MEVROUW VERA CLAES, VOORZITSTER VAN DE RAAD VAN BESTUUR VAN HET INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN

Mevrouw Vera Claes, voorzitter van de Raad van Bestuur van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen merkt op dat het Instituut erop stond om zelf een advies over dit onderwerp te formuleren gezien het belang van de materie en het gelijkheidsbeginsel.

De problematiek van de dubbele naamgeving leeft al lang in de samenleving en is al geruime tijd prioritair voor de vrouwenbeweging. In 1986 werd een eerste wetsvoorstel over de dubbele naam ingediend door de heer Luc Van Bossche. Er waren in het verleden regelmatig klachten, vooral van vrouwen, omdat ze hun familienaam, ongeacht het akkoord dat daarover bestond binnen het koppel, niet konden doorgeven. Bovendien is het in het belang van het kind dat er in een regeling wordt voorzien.

Daarenboven is het verplicht toekennen van de naam van de vader een schending van het internationaal recht en meer bepaald artikel 16 van de *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (CEDAW) en van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

In 1997 had de Raad voor Gelijke kansen voorgesteld dat er in een vrije keuze moest worden voorzien. Het zou dan mogelijk moeten zijn dat kinderen de familienaam van de vader, de moeder of de dubbele familienaam, ongeacht de volgorde, zouden toegewezen krijgen. Een studie uit 1998 uitgevoerd op vraag van de Dienst gelijke kansen van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid haalt aan dat 40,7 % van de bevroegden de voorkeur gaven aan een dubbele naam. Uit de "sociologische studie omtrent de familienaam van het kind" uitgevoerd door de Raad voor de Gelijke Kansen voor Vrouwen en Mannen blijkt dat slechts 28,8 % van de respondenten voor het huidige systeem zijn, terwijl 65,4 % op een of andere manier het kind de naam van moeder willen toekennen.

L'ovatrice estime qu'une assise et un consensus se mettent en place à ce sujet dans la société. Dans sa note de politique générale, la ministre de l'Égalité des chances indique qu'elle modifiera la loi à cette fin en coopération avec la ministre de la Justice.

S'agissant de l'attribution du patronyme, il ne faut pas seulement viser une égalité formelle, mais également une égalité de fait entre les femmes et les hommes. Aux Pays-Bas, la possibilité de choisir entre le nom du père ou le nom de la mère existe déjà depuis 1997. Toutefois, on constate, en réalité, que seulement 5 % des parents choisissent le nom de la mère.

L'avis de l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes sur le patronyme indique que la législation en vigueur doit être modifiée sans délai. Il estime que le double nom devrait être imposé par loi, le choix de l'ordre étant laissé aux parents. Toutefois, en cas de désaccord ou en cas d'absence de choix de leur part, l'ordre du double nom pourrait être établi par la loi sans déterminer une préférence pour l'un ou l'autre. Il pourrait éventuellement être procédé à un tirage au sort par l'Officier de l'État civil, cette option ne bénéficiant pas du soutien de l'oratrice. L'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes n'est pas favorable à l'attribution automatique du nom du père en cas de désaccord entre les parents. Le double nom serait imposé tant en cas de filiation simultanée qu'en cas de filiation successive. Tous les enfants du même couple devraient porter le même double nom.

L'intervenante estime que la période de transition devra être aussi brève que possible si cette nouvelle réglementation est adoptée. Les enfants nés avant la modification de la loi doivent pouvoir demander un changement de nom. Les parents ne peuvent exercer aucune pression à cet égard. Le nom doit confirmer la filiation paternelle et maternelle. Les enfants des familles monoparentales pourraient recevoir le double nom de la mère.

II.— INTERVENTIONS DES MEMBRES ET RÉPONSES DE L'ORATRICE

Mme Sonja Becq (CD&V) fait observer que les études citées pour illustrer l'assise sociale remontent déjà aux années 1990. Existe-t-il des études plus récentes sur les principales modifications visées par le projet de loi, en particulier en ce qui concerne le libre choix et l'emploi éventuel d'un double nom?

De spreekster is van oordeel dat er een platform en een maatschappelijke consensus ontstaat over dit onderwerp. De minister voor Gelijke Kansen heeft in haar beleidsnota bepaald dat ze samen met de minister van Justitie werk zou maken van een wetwijziging ter zake.

Bij het toekennen van de familienaam moet niet enkel een formele maar ook een feitelijke gelijkheid tussen mannen en vrouwen worden beoogd. In Nederland bestaat reeds sinds 1997 de keuzemogelijkheid tussen de naam van de vader of de moeder. In de realiteit stelt men echter vast dat slechts 5 % van de ouders voor de naam van de moeder kiezen.

Het advies van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen over de familienaam bepaalt dat de geldende wetgeving onverwijld moet worden aangepast. Daarbij zou de dubbele naam verplicht bij wet moeten worden opgelegd. De volgorde van de namen wordt door de ouders beslist. Indien de ouders het niet eens worden of geen keuze maken kan de wet een volgorde van de naam opleggen, zonder dat er een voorkeur is tussen de ene en de andere optie. Er zou eventueel tot een loting door de ambtenaar van de burgerlijk stand kunnen worden overgegaan, hoewel de spreekster zelf deze optie niet steunt. Het Instituut is geen voorstander van de automatische toekenning van de naam van de vader in geval van oneensheid tussen de ouders. De dubbele naam zou zowel bij de gelijktijdige vaststelling van de afstamming als bij de opeenvolgende vaststelling van de afstamming moeten worden opgelegd. Alle kinderen van dezelfde ouders moeten dezelfde naam krijgen.

De spreekster is van oordeel dat indien de nieuwe regeling er komt de overgangsregeling zo kort mogelijk moet worden gehouden. Het kind dat geboren werd voor de wetwijziging moet een naamsverandering kunnen aanvragen. Daarbij mag geen druk door de ouders uitgeoefend. De naam moet een bevestiging zijn van de afstamming aan vaders- en moederszijde. Kinderen uit éénoudergezinnen kunnen de dubbele naam van de moeder toegewezen krijgen.

II.— BETOGEN VAN DE LEDEN EN ANTWOORDEN VAN DE SPREKER

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) merkt op dat de geciteerde studies die het maatschappelijke draagvlak moeten onderlijnen al dateren van de jaren 1990. Is er meer recent studiemateriaal met betrekking tot de belangrijkste wijzigingen van het wetsontwerp, met name de keuzevrijheid en het mogelijke gebruik van een dubbele naam?

L'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes indique qu'il part du principe d'un accord entre les parents. Le libre choix ne constituera-t-il pas précisément un éventuel motif de désaccord?

A-t-on songé, en proposant cette modification législative, aux conséquences ultérieures pour les recherches généalogiques? Cette modification ne risque-t-elle pas de compliquer trop les recherches en matière de filiation? Il pourrait être utile, à cet égard, d'entendre des représentants des officiers de l'état civil, d'autant plus que, dans son avis, l'Institut évoque la possibilité de confier un rôle à l'officier de l'état civil en vue de garantir la neutralité du double nom par un tirage au sort.

À l'avenir, il y aura tant des personnes portant un double nom que des personnes portant un seul nom. A-t-on songé aux conséquences de cette distinction, par exemple pour les enfants de familles monoparentales?

Mme Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) constate une différence par rapport aux précédentes auditions de professeurs de droit familial en la matière, par exemple en ce qui concerne la possibilité de prévoir une période de transition avec effet rétroactif. Le droit international exige une modification législative en vue de permettre aux parents de choisir. En l'absence d'un consensus, le double nom serait alors la solution. L'Institut y souscrit-il?

Mme Maya Detiège (sp.a) demande dans quelle mesure la législation belge actuelle peut être qualifiée de discriminatoire, ce qui serait contraire à la CEDAW. Il faut en effet clarifier ce point avant de modifier la loi. Lors de précédentes auditions, les professeurs de droit familial ont exprimé leurs doutes quant à l'existence d'une assise sociétale en la matière. Dans quelle mesure cela correspond-il aux études et aux chiffres cités?

L'Institut plaide en faveur du double nom. Que penser de la proposition de mettre alors, logiquement, le nom de la mère en premier et de le conserver pour la génération suivante? Les professeurs de droit familial ne sont en fait pas favorables à une grande liberté de choix. Il en va de même pour la mesure transitoire. L'Institut y souscrit-il?

M. Benoît Drèze (cdH) émet également des réserves en ce qui concerne la période transitoire proposée. L'Institut plaide également en faveur d'une période transitoire, avec la possibilité de changer le nom d'enfants déjà nés. Aucune limite d'âge n'est prévue à cet égard. Les adultes peuvent-ils dès lors encore changer de nom à la suite de la modification législative?

Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen zegt uit te gaan van een consensus tussen de partners. Zal uitgerekend de keuzevrijheid niet leiden tot een mogelijke bron van onenigheid?

Is er bij de voorgestelde wijziging van de wetgeving gedacht aan de latere gevolgen voor genealogisch onderzoek? Dreigt dit het onderzoek naar de afstamming niet te ingewikkeld te maken? Het zou in dit verband nuttig kunnen zijn om vertegenwoordigers van de ambtenaren van de burgerlijke stand te horen. Te meer omdat het Instituut in zijn advies spreekt over een mogelijke rol voor de ambtenaar van de burgerlijke stand om de neutraliteit bij de dubbele naam te garanderen door een loting.

In de toekomst zouden dubbele namen naast enkele namen bestaan. Is er gedacht aan de gevolgen van dit onderscheid, bijvoorbeeld voor kinderen uit éénoudergezinnen?

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) stelt een verschil vast met de teneur van de eerdere hoorzitting met de professoren familierecht ter zake, bijvoorbeeld met betrekking tot een mogelijke overgangperiode met retroactief effect. Het internationale recht vereist een wetwijziging die de keuzemogelijkheid voor de ouders mogelijk maakt. Bij gebrek aan consensus zou de dubbele naam dan als oplossing naar voren komen. Kan het Instituut daarmee akkoord gaan?

Mevrouw Maya Detiège (sp.a) vraagt in hoeverre de huidige Belgische wetgeving als discriminerend kan bestempeld worden, hetgeen in strijd zou zijn met het CEDAW-verdrag. Dit moet immers uitgeklaard worden alvorens de wet gewijzigd wordt. De professoren familierecht hebben in de eerdere hoorzitting hun twijfels geuit of er een maatschappelijk draagvlak voor deze materie is. Hoe strookt dit met de aangehaalde studies en cijfers?

Het Instituut pleit voor de dubbele naam. Wat met het voorstel om dan consequent de naam van de moeder eerst te plaatsen en te behouden voor de volgende generatie? De professoren familierecht zijn in feite niet gewonnen voor een ruime keuzevrijheid. Hetzelfde geldt voor de overgangsmaatregel. Is het Instituut het daarmee eens?

De heer Benoît Drèze (cdH) heeft eveneens bedenkingen bij de voorgestelde overgangperiode. Het Instituut pleit eveneens voor een overgangperiode, met een mogelijke naamwijziging voor reeds geboren kinderen. Er wordt daarbij niet voorzien in een leeftijdsgrens. Kunnen volwassenen bijgevolg nog van naam veranderen door de wetwijziging?

Mme Lieve Wierinck (Open Vld) s'interroge sur une période de transition étendue, surtout dans le cas de familles recomposées. En effet, la différence d'âge entre enfants peut alors s'avérer très importante.

Mme Karine Lalieux, présidente, estime que la recherche généalogique n'est pas un argument contre la modification proposée de la loi, dès lors que toute la procédure se déroule par le biais de l'état civil. La présidente relève qu'au cours d'une audition antérieure, il a été proposé d'instaurer la règle du double nom, moyennant une dérogation possible sans de nombreuses étapes de procédure. L'Institut a-t-il pris position à ce sujet?

Mme Vera Claes souligne que l'Institut est favorable à la règle du double nom, dont l'ordre pourrait être fixé par les partenaires de commun accord. La liberté de choix accordée aux parents marque en tout cas un progrès, en tant qu'égalité formelle entre les sexes. En instaurant la règle du double nom, cette égalité devient également une réalité.

L'oratrice entend depuis trente ans déjà l'argument selon lequel il n'y aurait pas de consensus social quant à un changement de nom. Celui-ci constitue pourtant une priorité du mouvement féministe depuis tout aussi longtemps.

Les études citées ont effectivement été menées et publiées il y a quelque temps déjà. On ne dispose pas de matériel récent portant spécifiquement sur l'utilisation éventuelle du double nom. L'Institut observe toutefois que la conscientisation s'est accrue, étant donné que la thématique est abordée plus fréquemment dans les médias.

Grâce, notamment, à la technologie de l'information et de la communication, les possibilités dont dispose l'état civil se sont suffisamment développées dans l'intervalle pour que nous n'ayons pas à craindre le travail des généalogistes.

L'Institut estime qu'une mesure transitoire sera indispensable. Tous les enfants d'une même famille, en d'autres termes, ayant le même père et la même mère, doivent en effet pouvoir porter le même nom. Et cette procédure devrait même être gratuite.

Dans le cas d'enfants issus de familles monoparentales, ceux-ci devraient pouvoir porter les deux noms des grands-parents.

La proposition d'instaurer la règle du double nom, avec une dérogation éventuelle pour les parents qui le souhaitent, est un élément nouveau. L'Institut ne peut pas encore se prononcer à ce sujet.

Mevrouw Lieve Wierinck (Open Vld) stelt zich vragen bij een ruime overgangperiode, vooral bij nieuw samengestelde gezinnen. Het leeftijdsverschil tussen kinderen kan dan immers erg groot worden.

Mevrouw Karine Lalieux, voorzitter, acht het genealogisch onderzoek geen argument tegen de voorgestelde wetswijziging, gezien alles via de burgerlijke stand verloopt. De voorzitter wijst er op tijdens een eerdere hoorzitting het voorstel kwam de dubbele naam als regel te nemen, mits een mogelijke afwijking zonder veel procedurestappen. Heeft het Instituut hierover een standpunt?

Mevrouw Vera Claes benadrukt dat het Instituut gewonnen is voor de dubbele naam als regel, waarbij de partners in onderling overleg de volgorde vastleggen. De keuzevrijheid voor de ouders is in ieder geval een stap vooruit, als een formele gelijkheid tussen de geslachten. De dubbele naam als regel maakt die gelijkheid ook reëel.

De spreker hoort al dertig jaar lang het argument dat er geen draagvlak voor de wijziging van de naamgeving zou bestaan. Toch is dit al even lang een prioriteit van de vrouwenbeweging.

De aangehaalde studies zijn inderdaad al enige tijd geleden gevoerd en gepubliceerd. Er is geen recent materiaal voorhanden dat specifiek gaat over het mogelijke gebruik van de dubbele naam. Het Instituut merkt evenwel dat de bewustwording is toegenomen gezien het thema vaker in de media is gekomen.

De mogelijkheden, mede dankzij de informatie- en communicatietechnologie, voor de burgerlijke stand zijn ondertussen voldoende toegenomen om niet te hoeven vrezen voor het werk van de genealogen.

Het Instituut meent dat een overgangsmaatregel onontbeerlijk zal zijn. Alle kinderen binnen eenzelfde gezin, met andere woorden met dezelfde vader en moeder, moeten immers dezelfde naam kunnen krijgen. Dat zou bovendien gratis moeten gebeuren.

Bij kinderen uit éénoudergezinnen zou het kind de beide namen van de grootouders kunnen overnemen.

Het voorstel om de dubbele naam als regel op te leggen, met een mogelijke afwijking voor de ouders die dat wensen, is een nieuw element. Het Instituut kan zich hierover op dit ogenblik nog niet uitspreken.

III.— INTERVENTION DE M. BERNARD DE VOS, DÉLÉGUÉ GÉNÉRAL AUX DROITS DE L'ENFANT DE LA COMMUNAUTÉ FRANÇAISE

M. Bernard De Vos, délégué général aux droits de l'enfant de la Communauté française, précise qu'il exprime tant le point de vue du Délégué général aux droits de l'enfant que celui du Kinderrechtencommissariaat.

Avant d'aborder le débat sur le double nom, M. De Vos souhaite préalablement aborder la question du nom tel que proposé par la Convention internationale relative aux droits de l'enfant.

La Convention internationale relative aux droits de l'enfant aborde la question du nom.

L'article 7 de la Convention dispose:

"1. L'enfant est enregistré aussitôt sa naissance et a dès celle-ci le droit à un nom, le droit d'acquérir une nationalité et, dans la mesure du possible, le droit de connaître ses parents et d'être élevé par eux.

2. Les États parties veillent à mettre ces droits en œuvre conformément à leur législation nationale et aux obligations que leur imposent les instruments internationaux applicables en la matière, en particulier dans les cas où faute de cela l'enfant se trouverait apatride".

L'article 8 de cette même Convention dispose:

"1. Les États parties s'engagent à respecter le droit de l'enfant de préserver son identité, y compris sa nationalité, son nom et ses relations familiales, tels qu'ils sont reconnus par la loi, sans ingérence illégale.

2. Si un enfant est illégalement privé des éléments constitutifs de son identité ou de certains d'entre eux, les États parties doivent lui accorder une assistance et une protection appropriées, pour que son identité soit rétablie aussi rapidement que possible."

La question du nom et de ses liens connexes est d'emblée liée à une mesure de protection:

- L'enfant est enregistré, il est une personne, il est titulaire de droits, de protection (exemple, les esclaves et les animaux n'ont pas de noms);

III.— BETOOG VAN DE HEER BERNARD DE VOS, ALGEMEEN AFGEVAARDIGDE VOOR KINDERRECHTEN VAN DE FRANSE GEMEENSCHAP

De heer Bernard De Vos, algemeen afgevaardigde van Kinderrechten van de Franse Gemeenschap, verduidelijkt dat hij het standpunt van zowel de Délégué général aux droits de l'enfant als van het Kinderrechtencommissariaat zal verwoorden.

Alvorens het debat over de dubbele naam aan te gaan, gaat de heer De Vos in op het naamvraagstuk zoals dat wordt benaderd in het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind.

Dat Verdrag behandelt dus het naamvraagstuk.

Artikel 7 van dat Verdrag luidt:

"1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn".

Artikel 8 van datzelfde Verdrag luidt:

"1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.

2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen".

Het vraagstuk van de naam en de ermee samenhangende banden is van meet af aan verbonden met een beschermingsmaatregel:

- het kind wordt geregistreerd, is een persoon, geniet rechten en bescherming (slaven en dieren hebben bijvoorbeeld geen naam);

- Le nom est abordé en même temps que la nationalité. Il a droit d'acquérir une nationalité et doit être protégé par son État, il ne peut être expulsé de son propre État;

- Le nom est associé à la parentalité. L'enfant a droit à connaître ses parents et d'être élevé par eux. La convention parle de parents et non de deux parents. En se référant aux parents, la convention internationale n'est évidemment pas opposée aux doubles noms, à la multiplicité des noms et ne prend pas position quant à l'ordre d'attribution des noms.

L'article 8 vient compléter l'article 7 et impose des obligations dans le chef des États quant aux droits consacrés par l'article 7. Il s'inscrit plus dans une référence à l'identité. La question de l'identité est une question très large qui a trait à la culture, aux appartenances, à l'histoire de l'enfant. Pour l'enfant, plus précisément, elle fait en principe aussi partie de sa généalogie, l'enfant a une histoire généalogique où chaque génération est investie d'une fonction, d'une place. La généalogie assigne une place différente selon que la personne fait partie de la fratrie, selon que la personne est un parent, un grand-parent, un allié, un beau-parent. Le nom renvoie aussi au fait que l'enfant est issu en principe d'une double lignée et que l'enfant n'est pas rivié uniquement sur le lien parental.

Il est aussi important de s'interroger sur le sens du nom et de sortir du débat juridique.

Pour le psychologue, le nom procède d'un engagement des parents de l'enfant. En nommant l'enfant, le parent reconnaît l'enfant. Par la reconnaissance, le parent s'engage à garantir ses liens envers l'enfant, à assumer ses responsabilités éducatives. Cet engagement est en principe indissoluble.

Le nom a aussi une vocation de différenciation. Par le nom et le concours du prénom, l'enfant se singularise. Il n'est pas un numéro. De par référence à ce socle identitaire, il va pouvoir se reformuler, se redéfinir, se penser et se construire de nouvelles identités.

Le nom a aussi d'autres fonctions. Pour le psychanalyste Patrick De Neuter, le nom a une fonction symbolique de tiers, l'introduction de l'enfant dans l'univers du langage et du don du nom sont corrélativement une introduction de l'enfant dans l'univers des lois fondamentales interdisant le cannibalisme, le meurtre et l'inceste. Le nom a cette fonction symbolique qui aide l'enfant à

- samen met de naam wordt ook ingegaan op de nationaliteit. Het kind heeft het recht een nationaliteit te verwerven en moet door zijn Staat worden beschermd; het mag niet door zijn eigen Staat worden uitgezet;

- de naam is onlosmakelijk verbonden met het ouderschap. Het kind heeft het recht zijn ouders te kennen en door hen te worden grootgebracht; het Verdrag spreekt van "ouders", niet van "beide ouders". Door te verwijzen naar "ouders" sluit het Internationaal Verdrag uiteraard dubbele of meervoudige namen niet uit en neemt het geen standpunt in met betrekking tot de volgorde waarin de namen worden toegekend.

Artikel 8 vult artikel 7 aan door met betrekking tot de bij dat artikel bestendigde rechten verplichtingen ten laste te leggen van de Staten. Het heeft veeleer betrekking op de identiteit van het kind. Het identiteitsvraagstuk is heel ruim en heeft betrekking op de cultuur, de banden en de achtergrond van het kind. Voor het kind zelf is de identiteit in principe ook een deel van zijn stamboom; het kind heeft een voorgeschiedenis waarbij elke generatie een bepaalde functie of plaats bekleedt. De genealogie wijst een andere plaats toe naargelang de betrokken persoon broer of zus is, dan wel ouder, grootouder, bloedverwant, aanverwant of schoonouder. De naam verwijst ook naar het feit dat het kind in principe van een dubbele lijn afstamt en méér banden heeft dan alleen die met de ouders.

Voorts is het belangrijk niet voorbij te gaan aan de betekenis van de naam en het debat niet louter juridisch te benaderen.

Voor de psycholoog staat de naam voor een verbintenis van de ouders jegens het kind. Door het een naam te geven, erkent de ouder het kind. Door het kind te erkennen, verbindt de ouder zich ertoe zijn band met het kind te waarborgen en zijn opvoedende verantwoordelijkheid op zich te nemen. Dat engagement is in principe ondeelbaar.

De naam heeft bovendien een onderscheidende eigenschap. Door middel van zijn naam, in combinatie met zijn voornaam, is het kind een individu. Hij is geen nummer. Via die identiteitsgrondslag zal hij zijn zelfbeeld kunnen herformuleren en herdefiniëren, alsook tot zelfbesef kunnen komen en nieuwe identiteiten kunnen aannemen.

De naam heeft nog andere functies. Voor psychoanalyticus Patrick De Neuter verheft de naam het kind symbolisch tot een autonome derde; door toe te treden tot het universum van de taal en het hebben van een naam treedt het kind ook toe tot het universum van de grondregels die kannibalisme, moord en incest verbieden. De naam heeft een symbolische functie aan

se séparer, à défusionner des liens consanguins, d'un magma humain d'indifférenciation (voir les travaux du délégué général sur la filiation et la parentalité). Il est l'instance symbolique qui permet à l'individu de sortir du contexte familial pour faire émerger sa singularité, sa subjectivité.

Le débat sur le double nom va cependant au-delà du libellé de la convention internationale relative aux droits de l'enfant et s'inscrit dans une perspective d'égalisation des filiations et de la parentalité.

Cette égalisation des droits procède d'une longue histoire:

- égalisation des filiations entre filiations nées dans le mariage et les filiations nées hors mariage (l'enfant né hors mariage a les mêmes droits que l'enfant né pendant le mariage (arrêt Marckx));
- égalisation parentale (voire l'exercice conjoint de l'autorité parentale, l'hébergement égalitaire);
- égalisation entre filiation hétérosexuée et homosexuée.

Le débat actuel portant sur l'attribution du nom s'est surtout développé autour du principe de l'égalité des sexes et du libre choix des parents en vue de supprimer des discriminations entre les hommes et les femmes quant à la transmission du nom à l'enfant.

L'objectif explicite des différentes propositions et du projet de loi est clairement d'assurer à la femme la possibilité de transmettre son nom à l'enfant en veillant toutefois à ne pas inverser la discrimination au détriment des hommes.

Le Délégué général aux droits de l'enfant et le Kinderrechtencommissariaat regrettent cependant que cette préoccupation parfaitement respectable passe sous silence une autre préoccupation légitime, à savoir l'intérêt supérieur et les droits des enfants concernés par ces modifications attendues.

Outre les balises de la Convention internationale relative aux droits de l'enfant, dans ces articles 3,7 et 8 notamment, le Conseil de l'Europe, dans son projet de recommandation d'octobre 2011 sur les droits et le statut juridique des enfants et les responsabilités parentales convient que "*Les États sont libres de mettre en œuvre différents systèmes pour choisir le nom de famille pour*

de hand waarvan het kind zich los kan maken, zich kan ontvoogden en uit de naamloosheid kan treden (zie standpunt van de Kinderrechtencommissaris van de Franse Gemeenschap over de afstamming en het ouderschap). De naam is het symbolische instrument aan de hand waarvan het individu de familiale context kan overstijgen om zijn uniciteit en subjectiviteit tot uiting te brengen.

Het debat over de dubbele naam overstijgt evenwel het raamwerk van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind en past binnen het perspectief van gelijkschakeling van de afstammingen en het ouderschap.

Aan die gelijkschakeling van de rechten gaat een lange geschiedenis vooraf:

- gelijkschakeling van de afstammingen die aan het huwelijk zijn ontsproten, en de afstammingen die buiten het huwelijk zijn ontstaan (het buitenechtelijk kind heeft dezelfde rechten als het binnen het huwelijk geboren kind - arrest-Marckx);
- gelijkschakeling qua ouderschap (cf. gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, gelijkmatig verdeelde huisvesting enzovoort);
- gelijkschakeling tussen de afstamming van heteroseksuele en homoseksuele paren.

Het huidige debat over de toekenning van de naam heeft zich vooral ontwikkeld rond het principe van de gendergelijkheid en van de vrije keuze van de ouders, met de bedoeling een einde te maken aan discriminaties tussen mannen en vrouwen wat de overdracht van de naam aan het kind betreft.

De uitdrukkelijke bedoeling van de verschillende wetsvoorstellen en van het wetsontwerp is duidelijk ervoor te zorgen dat de vrouw haar naam kan overdragen aan het kind en er daarbij op toe te zien dat de discriminatie niet ten nadele van de man wordt omgekeerd.

De *Délégué général aux droits de l'enfant* en het Kinderrechtencommissariaat betreuren echter dat dit zeer eerbiedwaardige streven een andere legitieme bezorgdheid naar de achtergrond duwt, met name het hoger belang en de rechten van de kinderen op wie die verwachte wijzigingen slaan.

Naast de in onder meer de artikelen 3, 7 en 8 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind vervatte afbakeningen heeft de Raad van Europa in zijn ontwerp-aanbeveling van oktober 2011 over de rechten en de rechtspositie van het kind en de verantwoordelijkheden van de ouders het volgende aangegeven: "*Les États sont libres de mettre en œuvre différents*

autant que cela ne conduise pas à une discrimination à l'encontre de l'enfant, fondée entre autres sur les circonstances de sa naissance, ni à une discrimination à l'encontre de l'un des parents".

Les Institutions de défense des droits de l'enfant estiment également que le débat doit aussi être examiné au regard d'autres évolutions familiales et des nouvelles filiations. Par exemple, l'adoption n'est plus un phénomène marginal, les nouvelles formes d'engendrement et de procréation médicale (dons de gamètes, dons d'embryon, gestation pour autrui) s'inscrivent dans une perspective de projet parental. La volonté de devenir parent prévaut sur la réalité biologique. La question est donc de savoir si le nom doit faire référence aux réalités biologiques ou si c'est le projet parental, la volonté socio-affective qui doit prévaloir. Les questions de double parenté mono-sexuée, très absentes dans les différentes propositions, paraissent hors propos tant les propositions sont centrées sur l'égalité homme-femme qui, par définition, ne peut être relevant dans de cas précis.

Il leur semble par conséquent important d'ouvrir le débat dans une perspective d'un réexamen général de la filiation, de la parenté, de la parentalité en s'inspirant prioritairement des droits et du statut de l'enfant.

De l'examen des différentes propositions et du projet de loi, le Délégué général aux droits de l'enfant et le Kinderrechtencommissariaat retiennent qu'ils sont favorables au principe du double nom en ce sens qu'il garantit le principe de l'égalité des sexes et que symboliquement, il promeut auprès des enfants le principe de l'égalité.

Ils y voient en outre de nombreux avantages.

— Le principe du double nom accorde une priorité à la volonté et l'engagement parental. Par le choix du nom, les parents sont amenés à débattre de leur projet parental, de construire un projet parental. Le nom n'est donc plus imposé par le droit du mariage, par un modèle de droit et le choix du nom procède de plus en plus d'un acte délibéré. Il institue symboliquement la parentalité. De par le double nom, il augmente la possibilité de l'enfant de se singulariser.

— Le double nom renforce la fonction du tiers et encourage les doubles filiations.

systèmes pour choisir le nom de famille pour autant que cela ne conduise pas à une discrimination à l'encontre de l'enfant, fondée entre autres sur les circonstances de sa naissance, ni à une discrimination à l'encontre de l'un des parents."

Ook de kinderrechtenorganisaties vinden dat het debat moet worden gehouden in het licht van andere ontwikkelingen inzake gezinssamenstelling en van de nieuwe vormen van afstamming. Adoptie bijvoorbeeld is niet langer een marginaal verschijnsel en de nieuwe vormen van verwekking en van medisch begeleide voortplanting (donatie van gameten en van embryo's, draagmoederschap) passen in een perspectief van een ouderschapsproject. De wil om ouder te worden, krijgt de bovenhand op de biologische werkelijkheid. Vraag is dus of de naam moet verwijzen naar de biologische werkelijkheid, dan wel of het ouderschapsproject, de sociaal-affectieve wil de bovenhand moet krijgen. De vraagstukken van het dubbele monogeslachtelijke ouderschap, die helemaal niet aan bod komen in de verschillende wetsvoorstellen, lijken hier irrelevant omdat de voorstellen zeer zijn toegespitst op de gendergelijkheid die, per definitie, alleen in bepaalde gevallen relevant kan zijn.

Het lijkt hun dan ook belangrijk het debat open te trekken in het perspectief van een algemene herziening van de afstamming, de verwantschap en het ouderschap, en daarbij prioritair de rechten en het statuut van het kind voor ogen te houden.

Nadat de *Délégué général aux droits de l'enfant* en het Kinderrechtencommissariaat de verschillende wetsontwerpen en het wetsontwerp hebben onderzocht, komen zij tot de conclusie dat zij voorstander zijn van het principe van de dubbele naam omdat zulks het principe van de gendergelijkheid waarborgt en het bij de kinderen, symbolisch, het gelijkheidsbeginsel bevordert.

Een en ander houdt volgens hen talrijke voordelen in.

— Het principe van de dubbele naam geeft voorrang aan de wil en het ouderlijk engagement. Door de naamkeuze moeten de ouders hun ouderschapsproject bespreken, een ouderschapsproject uitbouwen. De naam wordt dus niet langer opgelegd door het huwelijksrecht, door een rechtsmodel, en de naamkeuze vloeit meer en meer voort uit een bewuste daad. Hij stelt symbolisch het ouderschap in. Doordat het een dubbele naam is, verhoogt de naam de mogelijkheid van het kind zich te onderscheiden.

— De dubbele naam versterkt de functie van de derde en moedigt de dubbele afstammingen aan.

— La question du double nom doit aussi s'inscrire dans un débat plus large dont celui des doubles filiations monosexuées. La référence au double nom balaie l'argumentation de l'indifférenciation (souvent brandie lors du débat français autour du mariage pour tous) et fait référence aux lignées. Par conséquent, elle démontre symboliquement que l'enfant n'est pas le fait d'une seule histoire, d'une seule lignée monosexuée mais de deux lignées, d'une double généalogie composée de grands-parents, de parents, de fratrie, d'alliance, d'oncles et de tantes.

— Le Délégué général aux droits de l'enfant et le Kinderrechtencommissariaat se rallient bien évidemment au principe de l'unicité. Les enfants issus des mêmes parents doivent avoir un même double nom.

— En ce qui concerne l'ordre des priorités quant à savoir si c'est le nom de la mère ou du père qui doit prévaloir, ils estiment que la volonté parentale doit prévaloir.

— À défaut, cette question leur semble difficile à soumettre à un tribunal et ils voient mal les critères objectifs permettant à un tribunal de trancher. La solution du tirage au sort peut être une solution.

En ouvrant très largement les possibilités de détermination par les parents du nom de famille attribué à leurs enfants, les propositions et le projet de loi se démarquent fortement des systèmes établis et éprouvés dans les pays voisins. Ces derniers ont généralement opté, soit pour un système de double nom généralisé, soit pour l'attribution d'un seul nom (père ou mère) au choix des parents.

On peut supposer qu'un système autorisant la liberté parentale quant au choix du double nom et à l'ordre préférentiel, entraînera une grande pluralité et une grande diversité. Il y a cependant de fortes probabilités que le double nom, en phase avec les évolutions de société, s'imposera progressivement au détriment des noms simples, marquant inmanquablement l'existence d'un seul lien de filiation. La possibilité théorique d'attribuer un simple nom (du père ou de la mère) existe et ne signifie pas forcément que l'enfant qui en est doté est issu d'une famille monoparentale ou d'un enfant adopté par une personne seule. Le risque est grand cependant que, face à une adhésion massive au double nom, des enfants qui n'en seraient pas dotés, se retrouvent discriminés et stigmatisés inutilement. Nul besoin de rappeler ici, qu'outre la question de leur nom, ces enfants

— De kwestie van de dubbele naam moet ook worden opgenomen in een ruimer debat dan dat van de loutere dubbele monogeschlachtelijke afstammelingen. De verwijzing naar de dubbele naam doet de (vaak tijdens het Franse debat over "het huwelijk voor iedereen" aangevoerde) argumentatie van de ongedifferentieerdheid teniet en verwijst naar de geslachten. Ze toont symbolisch aan dat het kind niet het resultaat is van één enkele geschiedenis, van één enkel monogeschlachtelijk geslacht, maar van twee geslachten, van een dubbele genealogie bestaande uit grootouders, ouders, broers en zussen, verwantschappen, ooms en tantes.

— Uiteraard zijn de Délégué général aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat het eens met het beginsel dat de familienaam dezelfde moet zijn: kinderen met dezelfde ouders moeten dezelfde dubbele naam hebben.

— Zij vinden dat de ouders moeten uitmaken of de naam van de vader dan wel die van de moeder de bovenhand moet krijgen.

— Bij ontstentenis lijkt het hun moeilijk die kwestie voor te leggen aan een rechtbank. Zij zien niet goed in op grond van welke objectieve criteria een rechtbank een beslissing zou kunnen nemen. Loting kan misschien een oplossing zijn.

Door de mogelijkheden voor de keuze van de familienaam die ouders aan hun kinderen kunnen geven fors te verruimen, wijken de wetsvoorstellen en het wetsontwerp sterk af van de regelingen die in de buurlanden bestaan en worden gehanteerd. Die landen hebben doorgaans gekozen voor een algemene regeling van dubbele naam of voor de toekenning van één enkele naam (die van de vader of van de moeder), naar keuze van de ouders.

Men kan veronderstellen dat een systeem waarbij de ouders de vrijheid wordt gegeven al dan niet te kiezen voor een dubbele naam, waarvan zij zelf de volgorde bepalen, tot meer pluraliteit en diversiteit zal leiden. De kans is evenwel groot dat de dubbele naam, die spoort met de maatschappelijke ontwikkelingen, het geleidelijk zal halen van de enkele naam, die onvermijdelijk slechts naar één afstammingsband verwijst. Theoretisch is het mogelijk een enkele naam (van de vader of de moeder) toe te kennen, maar dat betekent niet noodzakelijk dat het kind met een enkele naam afkomstig is van een eenoudergezin of dat, ingeval het om een adoptiekind gaat, het kind slechts één adoptieouder zou hebben. Het gevaar is evenwel groot dat, mocht de dubbele naam massaal in gebruik worden genomen, kinderen zonder dubbele naam worden gediscrimineerd en

trouvent déjà, à tort ou à raison, de nombreuses raisons de se vivre stigmatisés ou discriminés.

Les Institutions de défense des droits de l'enfant souhaitent donc inciter à la prudence. Si la grande liberté de choix paraît très appréciable lorsqu'il s'agit de faire coller un nom avec un projet parental spécifique, elle pourrait malgré tout se révéler source de discrimination à l'égard de certains enfants.

IV. — EXPOSÉS DES MEMBRES ET RÉPONSES DE L'ORATEUR

Mme Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) se félicite que cette problématique soit également examinée du point de vue des intérêts et des droits de l'enfant et que M. De Vos ait évoqué le projet parental. À titre de comparaison, l'intervenante souligne le point de vue plus restreint de certains psychologues, qui insistent sur le fait que l'attribution du nom par le père est essentielle pour son implication permanente par rapport aux enfants.

Dès le début d'une relation, avant même la naissance de leurs enfants, les couples devraient être beaucoup plus conscients du contenu qu'ils veulent donner à leur rôle de parents. D'éventuels problèmes concernant l'attribution du nom pourraient dans ce cas déjà être résolus plus tôt.

Mme Gerkens partage la crainte des intervenants précédents que des personnes portant un seul nom se sentent défavorisées par rapport à celles qui portent un double nom.

Mme Maya Detiège (sp.a) se demande ce qu'il adviendra en cas de naissance dans une famille désunie. Si les enfants précédents portent déjà les deux noms, l'enfant doit-il dans ce cas également se voir attribuer le double nom?

Mme Detiège souscrit en outre à la proposition d'entendre l'avis de représentants de l'état civil. En effet, la nouvelle loi doit en tout cas exclure autant que possible que de nouvelles formes de discriminations puissent apparaître.

Mme Lieve Wierinck (Open Vld) souligne que le projet de loi ne vise pas à rendre le double nom obligatoire. Les parents ont le choix en ce qui concerne l'attribution du nom. Il n'y a donc pas de discrimination à l'égard des enfants issus de familles monoparentales. On peut toutefois s'attendre à ce que le double nom domine à terme.

nodeeloos gestigmatiseerd. Het hoeft geen betoog dat die kinderen, naast hun naamkwesatie, al dan niet terecht heel wat redenen hebben om zich gestigmatiseerd of gediscrimineerd te voelen.

De kinderrechtenverenigingen willen dan ook aanmanen tot voorzichtigheid. Een grote keuzevrijheid lijkt lovenswaardig te zijn om ouders de kans te bieden hun ouderschapsproject te ondersteunen via de naamgeving, maar desondanks kan zij een bron van discriminatie zijn ten aanzien van sommige kinderen.

IV.— BETOGEN VAN DE LEDEN EN ANTWOORDEN VAN DE SPREKER

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo-Groen) is tevreden dat deze problematiek ook vanuit het standpunt van de belangen en de rechten van het kind bekeken wordt en dat de heer De Vos gesproken heeft over het ouderlijk project. De spreekster wijst ter vergelijking op het engere standpunt van sommige psychologen, die benadrukken dat de naamgeving door de vader essentieel is voor een blijvende betrokkenheid van de vader met de kinderen.

Koppels zouden zich veel meer vanaf het begin van een relatie, vóór de geboorte van hun kinderen, bewust moeten worden van de invulling die ze later willen geven aan hun rol als ouders. Eventuele problemen bij de naamgeving van de kinderen zouden dan al in een vroeger stadium opgelost kunnen zijn.

Mevrouw Gerkens deelt de vrees van eerdere sprekers dat personen met een enkele naam zich in de toekomst benadeeld zullen voelen ten opzichte van mensen met een dubbele naam.

Mevrouw Maya Detiège (sp.a) stelt zich de vraag wat er gebeurt bij een geboorte in een ontwrichte gezinsituatie. Indien eerdere kinderen al de beide namen hebben, moet het kind in die situatie dan ook de dubbele naam krijgen?

Mevrouw Detiège steunt daarnaast het voorstel om de mening van vertegenwoordigers van de burgerlijke stand te horen. De nieuwe wet moet immers in ieder geval zoveel mogelijk uitsluiten dat er nieuwe vormen van discriminatie zouden kunnen komen.

Mevrouw Lieve Wierinck (Open Vld) wijst er op dat het wetsontwerp geen verplichte dubbele naam behelst. De ouders krijgen de keuze bij de naamgeving. Er is dus geen discriminatie van kinderen uit éénoudergezinnen. Men mag wel verwachten dat de dubbele naam op termijn zal domineren.

L'intervenante nuance les difficultés concernant les familles recomposées. La législation actuelle permet déjà de faire adopter des enfants par un nouveau partenaire, avec un changement de nom.

Mme Sonja Becq (CD&V) estime qu'il faut certainement prévoir des possibilités pour permettre à des enfants dont la filiation n'est établie qu'à l'égard d'une branche, d'également porter un double patronyme. L'intervenante constate que ni le représentant de l'Institut ni M. De Vos ne sont favorables à l'idée de laisser une large liberté de choix aux parents.

Mme Karine Lalieux, présidente, demande quelles sont les implications d'une liberté de choix durant la période transitoire pour les couples qui ont déjà des enfants. L'article 12 du projet de loi à l'examen impose le consentement des enfants âgés de plus de 12 ans. Qu'en pense M. De Vos?

M. Bernard De Vos n'est pas favorable à l'idée que les enfants aient une voix décisive dans l'attribution de leur propre nom. Le nom est donné par quelqu'un d'autre et il définit l'identité de l'enfant. Il est préférable de ne pas y associer les enfants, ne serait-ce que pour éviter un éventuel conflit entre l'enfant et les parents (ou l'un des deux).

Les évolutions sociétales récentes qui changent radicalement le regard porté sur le lien entre parents et enfants vont d'ailleurs bien plus loin que la modification législative proposée sur l'attribution du nom. L'orateur pointe à cet égard les conséquences des familles recomposées, de la fécondation in vitro, de la maternité de substitution, de l'adoption par des couples homosexuels ou bisexuels, etc. En d'autres termes, il y a place pour un débat bien plus large, qui dépasse la simple législation sur le nom.

La nouvelle loi permettra effectivement que les enfants portent le nom d'un des parents avec lequel le lien a été rompu. Il en va précisément de même dans la législation actuelle en cas de perte de lien avec le père.

La nouvelle législation viendra sans doute en aide aux généalogistes. Plus un nom contient d'informations, plus facile est le travail du généalogiste.

M. De Vos se réjouit bien évidemment que des représentants des droits de l'enfant soient entendus. Il est en principe favorable à l'emploi généralisé du double patronyme, qui lui semble être le mieux en phase avec la société contemporaine.

De spreekster nuanceert de moeilijkheden bij nieuw samengestelde gezinnen. Onder de huidige wetgeving is het ook al mogelijk om kinderen te laten adopteren door een nieuwe partner, met een naamswijziging.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) vindt dat er zeker mogelijkheden moeten komen om ook kinderen waar de afstamming slechts van een kant vaststaat, een dubbele naam te laten dragen. De spreekster stelt vast dat noch de vertegenwoordiger van het Instituut, noch de heer De Vos gewonnen zijn voor een ruime keuzevrijheid van de ouders.

Mevrouw Karine Lalieux, voorzitter, vraagt naar de implicaties van een mogelijke keuzevrijheid in de overgangperiode voor koppels die al kinderen hebben. Artikel 12 van het wetsontwerp voorziet in een vereiste toestemming van kinderen ouder dan 12 jaar. Wat is hierover de positie van de heer De Vos?

De heer Bernard De Vos is niet gewonnen voor een beslissende zeg van kinderen in hun eigen naam. De naam wordt gegeven door iemand anders en definieert de identiteit van het kind. Kinderen worden hierbij beter niet betrokken, al was het maar om mogelijke conflicten tussen het kind en (een van) de ouders te vermijden.

De recente maatschappelijke evoluties die de kijk op de band tussen ouders en kinderen ingrijpend veranderen gaan trouwens veel verder dan de voorgestelde wetswijziging over de naamgeving. De spreker wijst in dat verband op de gevolgen van nieuw samengestelde gezinnen, in-vitrofertilisatie, draagmoederschap, adoptie door holebi-koppels etc. Er is met andere woorden ruimte voor een veel ruimer debat, dat de loutere wetgeving over de naam overstijgt.

Met de nieuwe wet is het inderdaad mogelijk dat kinderen de naam dragen van één van de ouders waarmee de band ontworcht is. Dit is onder de huidige wetgeving net hetzelfde indien de band met de vader verloren is gegaan.

De genealogen zullen wellicht geholpen zijn met de nieuwe wetgeving. Hoe meer informatie een naam bevat, hoe meer dit de genealogie zal vergemakkelijken.

Uiteraard is de heer De Vos tevreden dat een vertegenwoordiging voor de kinderrechten gehoord wordt. Hij is principieel gewonnen voor een veralgemeend gebruik van de dubbele naam, die hem het meest in lijn lijkt met de hedendaagse samenleving.

C. Auditions du 21 janvier 2014

I.— EXPOSÉ DE M. STEVE HEYLEN, PRÉSIDENT DE LA “VLAAMSE VERENIGING VOOR AMBTENAREN EN BEAMBTEN VAN DE BURGERLIJKE STAND VZW”, VLAVABBS

M. Steve Heylen, président de la Vlaamse vereniging voor ambtenaren en beambten van de burgerlijke stand vzw, VLAVABBS, précise que son organisation fournit depuis trente ans déjà des informations relatives à la réglementation civile et en particulier à la façon dont celle-ci est traduite en pratique.

L'orateur indique que la Slovénie a instauré une réglementation très libérale en ce qui concerne le nom de famille. Les parents ont le droit d'y choisir en totale liberté le nom de leurs enfants, qui peut même n'avoir aucun lien avec leur propre nom.

L'orateur souhaite en premier lieu formuler un certain nombre de remarques concernant le droit actuel relatif au nom.

— bien que le droit actuel ne soit pas considéré comme discriminatoire, des voix s'élèvent depuis longtemps pour demander davantage d'égalité entre le père et la mère dans le domaine de l'attribution du nom;

— on constate une évolution sociétale en la matière. Depuis que la presse a mentionné l'existence du projet de loi à l'examen, le VLAVABBS est régulièrement saisi par les communes — elles-mêmes interpellées par des citoyens — de demandes d'informations relatives à ce projet de loi;

— on observe une tendance internationale à l'assouplissement dans le cadre de la détermination du nom de famille. Certains de nos voisins ont déjà procédé à des modifications législatives. Tous n'ont pas opté pour le système du double nom. Les Pays-Bas, par exemple, ont instauré la possibilité de choisir entre le nom du père et celui de la mère, sans autoriser le double nom. Par ailleurs, cela fait longtemps (thèses d'Engelberg (2006) et de Gand (2007)) que la Fédération européenne des officiers de l'état civil (EVS) affirme que le libre choix des parents doit être déterminant;

— c'est surtout au niveau du droit international privé que des problèmes particuliers se font jour: à la suite de l'internationalisation, on rencontre de plus en plus de situations dans lesquelles une autre nationalité entre en jeu à côté de la nationalité belge. Le droit belge en matière de nom est jugé rigide, tant en ce qui concerne la détermination du nom en Belgique que pour ce qui est de la reconnaissance d'un nom donné à l'étranger;

C. Hoorzittingen van 21 januari 2014

I.— BETOOG VAN DE HEER STEVE HEYLEN, VOORZITTER VAN DE VLAAMSE VERENIGING VOOR AMBTENAREN EN BEAMBTEN VAN DE BURGERLIJKE STAND VZW, VLAVABBS

De heer Steve Heylen, voorzitter van de Vlaamse Vereniging voor Ambtenaren en Beambten van de Burgerlijke Stand vzw, VLAVABBS, verduidelijkt dat zijn organisatie al sinds dertig jaren informatie verstrekt over regelgeving in burgerlijke zaken en meer bepaald de vertaling ervan in de praktijk.

De spreker wijst erop dat met betrekking tot de familienaam in Slovenië een zeer liberale regelgeving van toepassing is. De ouders hebben daar de volledige vrije keuze voor de naam van de kinderen, er moet zelfs geen familieband zijn.

De spreker wenst in de eerste plaats een aantal opmerkingen te maken met betrekking tot het huidige naamrecht.

— het huidige naamrecht is niet discriminatoir bevonden, er is echter al lang een vraag naar meer gelijkheid tussen vader en moeder in de toekenning van de naam;

— er is een maatschappelijke evolutie in deze materie. VLAVABBS krijgt sinds de berichtgeving in de pers over het momenteel ter bespreking voorliggend wetsontwerp regelmatig vragen van gemeenten — geïnterpelleerd door de burgers — over het ontwerp;

— internationaal is er een tendens naar meer versoepeling voor de vaststelling van de familienaam. In een reeks buurlanden werden al wetswijzigingen doorgevoerd en niet overal wordt gekozen voor een systeem met dubbele naam. In Nederland bijvoorbeeld is er keuze tussen de naam van de vader of de moeder, maar kan geen dubbele naam worden toegekend. De Europese vereniging van ambtenaren van de burgerlijke stand (EVS) stelt reeds lang (thesen van Engelberg 2006 en Gent 2007) dat de vrije keuze voor ouders richtinggevend moet zijn;

— bijzondere problemen zijn er vooral op vlak van het internationaal privaatrecht: de internationalisering leidt tot meer situaties waarbij naast de Belgische ook een andere nationaliteit betrokken is. Het Belgisch naamrecht wordt zowel bij de vaststelling van de naam in eigen land als de erkenning van een in het buitenland vastgestelde naam als rigide beschouwd;

— en vertu de la liberté de circulation des personnes, chaque personne a le droit d'avoir le même nom au sein de l'Union européenne. À cet égard, la Commission européenne est favorable aux règles européennes relatives aux conflits de lois. Une adaptation du Code de droit international privé s'impose. Une modification du droit matériel belge relatif au nom permettra de réduire le nombre de conflits juridiques;

— la tradition du nom unique est profondément ancrée en Belgique. L'instauration du double nom — fût-elle facultative — provoquera une rupture. Le VLAVABBS considère qu'une telle réforme doit répondre à une demande réelle de la société;

— même si l'option du double nom était retenue, il serait difficile de garantir une égalité absolue entre l'homme et la femme, puisque la question de savoir quel nom mentionner en première position se posera toujours;

— tout choix implique un renoncement; l'autorité (représentée par l'agent local qui établit un acte de naissance) peut semer le trouble dans un ménage;

— il convient d'établir, dans le cadre de l'attribution du nom, un équilibre entre l'individu et la communauté (le droit du nom est d'ordre public);

L'orateur souligne que le législateur doit se prononcer sur la nouvelle législation relative au nom, mais il insiste sur l'importance de l'application claire de la nouvelle réglementation, qui doit être applicable sans problème et qui ne doit pas entraîner de charge administrative supplémentaire pour les citoyens ni pour l'administration.

Dans la pratique de l'état civil, l'attribution automatique, sans liberté de choix, est la plus facile à appliquer. Cette solution présente aussi des avantages sur le plan social car elle prévient l'apparition de conflits dans la famille à cet égard, et garantit l'identification claire de la personne dans la famille et dans la société.

Si le législateur décidait malgré tout d'instaurer une liberté de choix, le VLAVABBS demanderait des règles concrètes sur les possibilités de choix (également à long terme, pour les générations successives) et sur la manière dont le choix des parents est communiqué à l'officier de l'état civil (acte du ou des déclarant(s), déclaration commune, signature d'un document séparé, ...). Cette clarification de la réglementation favorise la sécurité juridique et prévient les contestations futures.

L'orateur formule une série d'observations concernant le projet de loi déposé par le gouvernement.

— op basis van het vrij verkeer van personen moet binnen de EU elke persoon recht hebben op dezelfde naam. De Europese Commissie is voorstander van Europese collisioneregels ter zake. Een aanpassing van het Wetboek Internationaal Privaatrecht is nodig. Een wijziging van het materieel Belgisch naamrecht, zal het aantal rechtsconflicten doen afnemen;

— de traditie van de enkele naam is in België diep ingeworteld. De invoering van de dubbele naam — zelfs als keuze — zal een breuk vormen. VLAVABBS is van oordeel dat dit aan een reële maatschappelijke vraag moet voldoen.

— zelfs in het geval er voor de dubbele naam wordt geopteerd is het moeilijk een absolute gelijkheid tussen man en vrouw te garanderen. De vraag over welke naam eerst komt blijft immers overeind;

— kiezen is ook altijd verliezen, de overheid (vertegenwoordigd door de plaatselijke beambte die een geboorteakte acteert) kan de rust in een gezin verstoren;

— het is nodig om in de naamgeving een evenwicht tussen de rechten van het individu en de gemeenschap, te vinden (naamrecht is van openbare orde).

De spreker merkt op dat de wetgever over de nieuwe naamwetgeving moet beslissen maar wijst op het belang van de eenduidige toepasbaarheid van de nieuwe regelgeving. De nieuwe regeling moet probleemloos toepasbaar zijn en geen extra administratieve last voor burgers en administratie veroorzaken.

In de praktijk van de burgerlijke stand is een automatische toekenning zonder keuzevrijheid het makkelijkst toepasbaar. Ook maatschappelijk heeft dit voordelen want dit verhindert dat er daarover conflicten in het gezin ontstaan en een eenduidige identificatie van de persoon in familie en maatschappij wordt verzekerd.

Indien de wetgever toch een keuzevrijheid zou invoeren, vraagt VLAVABBS klare regels over de concrete keuzemogelijkheden (ook op lange termijn voor achtereenvolgende generaties) en over de manier waarop de keuze van de ouders aan de ambtenaar van de burgerlijke stand kenbaar wordt gemaakt (aangever(s) akte, gemeenschappelijke verklaring, los gehandtekend document, ...). Deze duidelijke regelgeving bevordert de rechtszekerheid en voorkomt betwistingen.

De spreker maakt een paar opmerkingen over het door de regering ingediende wetsontwerp.

La VLAVABBS considère que les modalités d'établissement du choix ou du non-choix du nom de famille pour les enfants doivent être clarifiées et ancrées dans la loi, de manière à faciliter l'établissement de l'acte de naissance et à garantir une application uniforme de la réglementation.

Le projet prévoit uniquement que le choix du nom intervient "lors de la déclaration de naissance" (art. 2, nouvel article 335, § 1er, alinéa 2). Selon l'orateur, la déclaration effective ne peut pas occasionner de formalités supplémentaires (par exemple, le(s) déclarant(s) est (sont) détenteur(s) de la possibilité de choix ou la déclaration conjointe des deux parents est nécessaire). Dans la majorité des cas, le délai de déclaration de 15 jours prévu est suffisant. Le projet prévoit également un délai supplémentaire de trois mois après l'accouchement/l'adoption. Cette piste est intéressante au cas où la déclaration n'a pas pu être faite par les deux parents.

En ce qui concerne l'article 12 en projet (régime transitoire), l'orateur demande si ce délai supplémentaire de trois mois est destiné au cas où les parents n'auraient pas fait de choix au sujet du nom de famille. Ou s'applique-t-il également au cas où les parents ont déjà fait un choix mais souhaitent le modifier?

En cas de désaccord ou si les parents ne font pas de choix, la VLAVABBS considère que les règles d'établissement du nom doivent être les plus simples possibles: il pourrait s'agir, comme le prévoit le projet de loi, de l'octroi du nom du père, mais le double nom obligatoire fait également partie des possibilités. Pour la VLAVABBS, il ne faut laisser aucune place au hasard (tirage au sort, ordre alphabétique, longueur du nom, sexe, etc.).

La VLAVABBS se demande si le choix ne peut être fixé avant la déclaration de naissance, par exemple, par le biais d'une reconnaissance prénatale ou d'un acte d'attribution de nom par les époux.

Pour la VLAVABBS, il manque, dans le projet, une définition du nom de famille et du double nom de famille. Pour éviter, au cours des générations ultérieures, que le nombre de noms d'une personne augmente exagérément, le double nom reste, en fait, composé de deux noms séparés. Le projet ne précise toutefois pas comment ceux-ci sont séparés (trait d'union, particule, ...).

Comment l'officier de l'état civil peut-il savoir de quels noms se compose un double nom? Qu'advient-il des doubles noms qui existent déjà sous différentes formes (à la suite d'une adoption simple, d'un changement de

VLAVABBS vindt dat de wijze waarop de keuze of de niet-keuze van de familienaam voor de kinderen vorm krijgt moet worden verduidelijkt en wettelijk verankerd. Dit vergemakkelijkt het opmaken van de geboorteakte en door de wettelijke bepaling wordt verhinderd dat de regelgeving op verschillende manieren zou worden toegepast.

Het ontwerp bepaalt enkel dat de naamkeuze gebeurt "op het ogenblik van de aangifte van geboorte" (art 2, nieuw art. 335, § 1, tweede lid). Volgens de spreker mag de effectieve aangeving niet met extra formaliteiten gepaard gaan (bijvoorbeeld aangever(s) drager van het keuzerecht of aangifte door beide ouders samen). De bepaalde aangiftetermijn van 15 dagen volstaat in de meeste gevallen. Het ontwerp voorziet ook in een extra termijn van drie maanden na de bevalling/adoptie. Dit is een interessante piste indien de aangifte niet door beide ouders kon gebeuren.

Met betrekking tot het ontworpen artikel 12 (overgangsregeling) wenst de spreker te vernemen of deze bijkomende termijn van drie maanden hier enkel geldt voor het geval de ouders geen keuze voor de familienaam hebben gemaakt. Of geldt dit ook voor het geval de ouders reeds een keuze hebben gemaakt maar daar op wensen terug te komen?

Bij onenigheid of indien de ouders geen keuze maken, is VLAVABBS van oordeel dat de regels voor de vaststelling van de naam zo eenvoudig mogelijk moeten zijn: dit zou, zoals bepaald in het wetsontwerp, de toekenning van de naam van de vader kunnen zijn, ook de verplichte dubbele naam behoort ook tot de mogelijkheden. Voor VLAVABBS mag het lot (lottrekking, alfabet volgen, lengte naam, geslacht, ...) geen rol spelen.

VLAVABBS vraagt zich af of de keuze niet vóór de aangifte van geboorte kan worden vastgelegd bv. in een prenatale erkenningsakte of een akte van naamgeving door gehuwden.

Voor VLAVABBS ontbreekt in het ontwerp een definitie van de familienaam en de dubbele familienaam. Om in de volgende generatie een overdreven uitbreiding van het aantal namen van een persoon te vermijden blijft de dubbele naam in feite bestaan uit twee aparte namen. Nergens bepaalt het ontwerp echter hoe deze gescheiden worden (koppeltteken, partikel, ...).

Hoe kan de ambtenaar van de burgerlijke stand weten uit welke namen een dubbele naam bestaat? Wat gebeurt er met de dubbele namen die nu reeds in verschillende vormen voorkomen (naar aanleiding van

nom, du fait de noms composés d'origine étrangère)? Le projet exclut qu'à la génération suivante, des personnes portant un double nom puissent à nouveau choisir de donner un seul nom à leur enfant.

La VLAVABBS défend le principe de l'uniformité du nom des enfants ayant la même filiation ou la même filiation adoptive. Ce principe s'applique également aux enfants nés ou adoptés avant l'entrée en vigueur de la loi en projet. Cela peut toutefois poser problème lorsque plusieurs noms ont malgré tout été donnés, par exemple, en cas de reconnaissance. La VLAVABBS estime qu'en cas de filiation et d'adoption plénière, il convient d'uniformiser les noms des frères et sœurs s'ils ont les mêmes parents/adoptants. En effet, en cas d'adoption plénière, les liens de filiation originels disparaissent. Des règles similaires peuvent être prévues en cas d'adoption simple, si le nom de l'adopté ne contient plus aucun élément de sa filiation originelle.

Le consentement de l'enfant mineur n'est pas réglé de façon uniforme. La déclaration conjointe des parents, prévue à l'article 335, § 3, proposé (cf. art. 2), ne prévoit pas le consentement de l'enfant. En cas d'adoption, l'article 353-3, proposé (cf. art. 6), prévoit que le consentement de l'enfant adopté est requis, s'il est âgé de plus de douze ans. L'article 12 proposé prévoit que le consentement de l'enfant âgé de plus de douze ans est requis.

L'orateur fait observer qu'il y a encore lieu d'adapter le projet de loi afin d'éviter la multiplication du nombre de noms en cas d'adoption simple. La situation visée à l'article 353-1, alinéa 3 (cf. art. 5), ne tient pas compte de l'hypothèse où tant l'adopté que les adoptants possèdent déjà un double nom, ce qui crée la possibilité de l'existence de noms triples ou quadruples. Il en va de même pour l'article 353-2, § 1er, alinéa 2 (ajout du nom de l'adoptant en cas de nouvelle adoption). Par contre, l'article 353-2, § 1er, alinéa 3 (ajout du nom de l'adoptant en cas de nouvelle adoption, alors que l'adopté avait déjà un nom composé lors de l'adoption antérieure), en tient compte, en limitant le nouveau nom de l'adopté à un double nom.

Reste à savoir si un délai de douze mois à compter de l'entrée en vigueur de la loi est suffisant si le législateur opte pour une disposition transitoire permettant aux enfants existants (mineurs) de se voir encore attribuer un nom conformément aux nouvelles règles. L'organisation d'une campagne de notoriété s'impose. Il convient de mieux préciser qui est l'officier de l'état civil compétent.

gewone adoptie, naamsverandering, namen van buitenlandse oorsprong met meerdere delen)? Het ontwerp sluit uit dat in een volgende generatie personen met een dubbele naam terug kunnen opteren voor een enkele naam voor hun kind.

VLAVABBS staat achter het principe van de eenheid van naam tussen kinderen met dezelfde afstamming of dezelfde adoptieve afstamming. Dit principe geldt ook voor kinderen geboren of geadopteerd voor de inwerkingtreding van het momenteel ter bespreking voorliggend wetsontwerp. Dit kan echter problemen opleveren indien zoals bijvoorbeeld bij erkenning toch verschillende namen werden toegekend. Voor afstamming en volle adoptie dient volgens VLAVABBS in een gelijkschakeling te worden voorzien tussen broers en zussen indien zij dezelfde ouders/adoptanten hebben. Bij volle adoptie vallen immers de oorspronkelijke afstammingsbanden weg. In een soortgelijke regeling kan worden voorzien bij gewone adoptie indien de naam van de geadopteerde geen element meer heeft van diens oorspronkelijke afstamming.

De toestemming van het minderjarige kind is niet uniform geregeld. De gezamenlijke verklaring van de ouders in het ontworpen art. 335, § 3 (cf. art. 2) voorziet niet in de toestemming van het kind. Bij adoptie ontworpen art. 353-3 (cf. art. 6) is de instemming van het geadopteerd kind indien het ouder is dan twaalf jaar, vereist. Het ontworpen art. 12 stelt dat de toestemming van een kind dat ouder is dan twaalf jaar vereist is.

De spreker merkt op dat het wetsontwerp nog moet worden aangepast om te vermijden dat bij gewone adoptie het aantal namen uitbreidt. De situatie geïllustreerd in art. 353-1 derde lid (cf. art. 5) houdt er geen rekening mee dat zowel de geadopteerde als de adoptanten reeds over dubbele namen kunnen beschikken, waarbij er dus drie- of viervoudige namen mogelijk zijn. Dit geldt eveneens voor art. 353-2, § 1, tweede lid (toevoeging naam adoptant bij nieuwe adoptie). Art. 353-2, § 1, derde lid (toevoeging naam adoptant bij nieuwe adoptie, geadopteerde had bij vorige adoptie al samengestelde naam) houdt er wel rekening mee door de nieuwe naam van de geadopteerde te beperken tot twee namen.

De vraag is of twaalf maanden vanaf de inwerkingtreding van de wet volstaan indien de wetgever opteert voor een overgangsbepaling waardoor bestaande (minderjarige) kinderen alsnog een naam volgens de nieuwe regels kunnen bekomen. Een bekendmakingscampagne is noodzakelijk. Er moet beter worden omschreven welke ambtenaar van de burgerlijke stand bevoegd is.

L'orateur émet enfin quelques propositions. La procédure de changement de nom et de prénom devrait être assouplie. Il devrait s'agir d'un droit, et non plus d'une faveur lorsque l'intéressé souhaite appliquer les nouvelles règles. En cas de contestation de paternité ou d'établissement de la paternité (requête émanant du père biologique), le tribunal devrait pouvoir décider du nom. Actuellement, la loi ne le permet pas.

II. — EXPOSÉ INTRODUCTIF DE MME DANIELLE ADRIAENSSENS, PRÉSIDENTE DU "GROUPEMENT DES AGENTS DE LA POPULATION ET DE L'ÉTAT CIVIL (GAPEC)"

1. Généralités

Mme Danielle Adriaenssens, présidente du "Groupement des Agents de la Population et de l'État Civil (GAPEC), estime que le projet de loi modifiant le Code civil en vue d'instaurer l'égalité de l'homme et de la femme dans le mode de transmission du nom à l'enfant et à l'adopté (DOC 53 3145/001) répond à une demande sociétale.

Par contre, comme le précédent orateur, l'intervenante estime qu'il est nécessaire de mieux définir la manière de noter la volonté des parties.

Bien souvent, seul le père effectue la déclaration de naissance. D'autres déclarations sont reçues par les officiers de l'état civil par le biais des hôpitaux. Si le législateur autorise la procuration d'un parent à l'autre, quelles en seront les formes? Une procuration authentique sera-t-elle exigée? Un contrôle de l'authenticité de la signature aura-t-il lieu autrement? Comment s'assurer de la volonté commune des parties, y compris de la mère? A défaut de garanties suffisantes, la perpétuation de la transmission du seul nom du père peut être crainte.

L'attention des membres est attirée sur le projet *eBirth* du SPF Intérieur, soit la notification électronique de naissance. En l'état actuel du projet, la faculté d'acter la volonté des parties quant au nom de famille n'y est pas prévue.

L'intervenante informe qu'à Liège, en 2013, environ 8 000 naissances ont eu lieu et environ 1 500 reconnaissances ont été actées. Dans 5 566 cas, il s'agissait de personnes non domiciliées à Liège. Raison en est que

Tot slot formuleert de spreker een paar voorstellen. De procedure voor de wijziging van de naam- en voor-naam zouden moeten worden versoepeld. Het zou om een recht en niet langer om een gunst moeten gaan indien de betrokkene de nieuwe regels wenst toe te passen. Bij betwisting van vaderschap of vaststelling van vaderschap (verzoekschrift door de biologische vader) zou de rechtbank de naam moeten kunnen vaststellen. Dit is momenteel wettelijk niet mogelijk.

II.— INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DANIELLE ADRIAENSSENS, VOORZITSTER VAN DE "GROUPEMENT DES AGENTS DE LA POPULATION ET DE L'ÉTAT CIVIL" (GAPEC)

1. Algemeen

Mevrouw Danielle Adriaenssens, voorzitter van de Groupement des Agents Population État Civil (GAPEC), meent dat het wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde (DOC 53 3145/001) tegemoetkomt aan een maatschappelijke vraag.

Net zoals de vorige spreker acht de spreekster het echter noodzakelijk de manier waarop de wil van de partijen wordt opgetekend, beter te omschrijven.

Vaak doet alleen de vader aangifte van de geboorte. Andere aangiftes komen via de ziekenhuizen in handen van de ambtenaren van de burgerlijke stand. Volgens welke vormvereisten zal de ene ouder volmacht kunnen geven aan de andere zo de wetgever daarvoor de toestemming verleent? Zal een authentieke volmacht worden geveerd? Zal de authenticiteit van de handtekening op een andere manier worden gecontroleerd? Hoe kan men zich vergewissen van de gemeenschappelijke wil van de partijen, met inbegrip van de moeder? Het valt te vrezen dat indien het aan toereikende waarborgen ontbreekt alleen de naamsoverdracht van de vader zal worden bestendigd.

De aandacht van de leden wordt gevestigd op het *eBirth*-project van de FOD Binnenlandse Zaken, anders gesteld de elektronische kennisgeving van de geboorte. In de huidige stand van het project is niet voorzien in de mogelijkheid om de wil van de partijen in verband met de familienaam in een akte op te tekenen.

De spreekster meldt dat in Luik in 2013 ongeveer 8 000 geboortes hebben plaatsgehad en dat er ongeveer 1 500 erkenningen in een akte werden opgetekend. In 5 566 gevallen ging het om mensen die hun

Liège concentre les capacités hospitalières — et les maternités — de la région. Cette concentration a pour conséquence que plusieurs communes proches n'ont pas de registre des actes de naissance (aucune naissance n'y ayant lieu). Un registre spécial devra-t-il être institué, puisque la proposition de loi part du principe de la compétence de l'officier de l'acte civil du lieu de résidence?

2. Aspects administratifs

Dans les hypothèses visées au nouvel article 335, § 3, du Code civil, tel que projeté, *“Mention de la déclaration est faite en marge de l'acte de naissance et des autres actes concernant l'enfant”*.

L'intervenante estime qu'il serait opportun que la déclaration prenne la forme d'un acte de déclaration transcrit. À défaut d'un tel acte, cette déclaration ne prend la forme que d'un émargement. Il est difficile de donner une date à la déclaration ainsi émargée, et donc du moment où le changement de nom est opposable aux tiers et aux autorités publiques. Quelles seront les modalités de l'émargement visé au nouvel article 335, § 3, précité? La déclaration sera actée par la commune du lieu de résidence. Cette commune la transmettra-t-elle à la commune du lieu de l'acte de naissance, en vue de l'inscription en marge?

L'intervenante se demande encore à partir de quand les modifications des noms de famille seront encodées dans le registre national des personnes physiques. Ce registre ne répond pas aux mêmes règles que celles de l'état civil.

Certains noms de familles se prêtent plus difficilement à la conjonction. Comment par exemple gérer un nom de famille dont la structure est “[...] dit [...]”, ou un nom dont l'origine est étrangère comme “[...] di [...]” en italien, ou encore un nom d'origine aristocratique comme “de [...] de [...]”.

Comment émarger un acte de naissance à l'étranger? La Belgique ne saurait par son droit interne imposer les modalités de rédaction des actes de naissance d'autres États. Selon quelles règles le nom de famille sera-t-il attribué aux enfants disposant d'une double nationalité?

woonplaats niet in Luik hadden. Dat komt omdat in Luik de ziekenhuiscapaciteit van de regio geconcentreerd is — en zich daar alle kraaminrichtingen bevinden. Die concentratie heeft tot gevolg dat verscheidene nabijgelegen gemeenten niet beschikken over een register van de geboorteakten (daar er geen enkele geboorte plaatsvindt). Zal een bijzonder register moeten worden ingesteld, aangezien het wetsontwerp uitgaat van het beginsel dat de bevoegdheid ligt bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar de verblijfplaats is gevestigd?

2. Administratieve aspecten

In de gevallen als bedoeld in het ontworpen nieuwe artikel 335, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, is sprake van het volgende: *“Van de verklaring wordt melding gemaakt op de kant van de akte van geboorte en van de andere akten betreffende het kind.”*

Volgens de spreekster ware het wenselijk dat de aangifte de vorm aanneemt van een overgeschreven akte van aangifte. Bij ontstentenis van een dergelijke akte heeft die aangifte louter de vorm van een kanttekening. Het is moeilijk een aldus van een kanttekening voorziene aangifte te dateren, en dus aan te geven op welk tijdstip de naamswijziging tegenstelbaar is aan derden en aan de overheid. Welke nadere regels zullen gelden voor de kanttekening als bedoeld in voormeld nieuw artikel 335, § 3? Zal de gemeente waar de verblijfplaats is gevestigd overgaan tot optekening in een akte? Zal die gemeente, met het oog op de kanttekening, die akte bezorgen aan de gemeente waar de geboorteakte werd opgemaakt?

Tevens vraagt de spreekster zich af vanaf wanneer de familienaamswijzigingen in het Rijksregister van de natuurlijke personen zullen worden gecodeerd. Dat register voldoet niet aan dezelfde regels als de registers van de burgerlijke stand.

Sommige familienamen lenen zich moeilijker tot samenvoeging: hoe moet bijvoorbeeld worden omgegaan met een familienaam met de structuur “[...] alias [...]”, een naam van vreemde herkomst zoals “[...] di [...]” in het Italiaans, of een naam van aristocratische oorsprong zoals “de [...] de [...]”?

Hoe moet een kanttekening worden gemaakt bij een geboorteakte in het buitenland? België kan met zijn nationaal recht niet de nadere redactieregels van de geboorteakten van andere Staten opleggen. Volgens welke regels zal de familienaam worden toegekend aan kinderen met een dubbele nationaliteit?

3. Dispositions transitoires

Dans le cas du changement de nom de l'ensemble d'une fratrie en vertu de l'article 12 du projet de loi, la déclaration sera faite "à l'officier de l'état civil de la commune dans laquelle l'enfant est inscrit dans les registres de la population" (alinéa 3).

Cette obligation amènera les parents de familles séparées ou recomposées à multiplier les démarches administratives. Ne serait-il pas plus simple d'instituer un lieu unique de déclaration pour l'ensemble de la fratrie? Lorsque la faculté de changer le nom est ouverte en raison de la naissance ou de l'adoption d'un enfant après l'entrée en vigueur de la loi (alinéa 2), ce lieu unique ne pourrait-il être l'officier de l'état civil de la commune qui reçoit l'acte de naissance?

Lorsqu'il existe des enfants majeurs, l'officier de l'état civil n'a en outre pas les moyens de contrôler leur existence même. Garantir le changement du nom pour l'ensemble d'une fratrie sera impossible dans l'état actuel des règles relatives au registre national des personnes physiques. Il n'est pas illusoire de penser qu'un enfant majeur peut s'opposer au changement de son nom de famille et que les parents omettent de le signaler.

L'article 12, alinéa 2, donne trois mois aux parents pour opérer la déclaration conjointe par laquelle la fratrie portera le nouveau nom, dans le cas d'une nouvelle naissance ou d'une nouvelle adoption. Dans la période entre la naissance ou l'adoption et la déclaration conjointe précitée, quel nom de famille portera l'enfant nouvellement né ou adopté? C'est dans ces trois premiers mois que les officiers de l'état civil doivent délivrer nombre de documents, par exemple pour les mutuelles, les allocations familiales ou les primes de naissance. Si la déclaration conjointe est faite auprès d'un autre officier de l'état civil que celui du lieu de naissance ou d'adoption, elle ne sera pas connue immédiatement de ce dernier.

Comment le législateur s'assurera-t-il du consentement des enfants de plus de douze ans au changement de nom opéré en vertu de la disposition transitoire (article 12, alinéa 4)? L'enfant devra-t-il se présenter en personne devant l'officier de l'état civil qui reçoit la déclaration conjointe? Une procuration seule est-elle suffisante?

3. Overgangsbepalingen

Ingeval alle broers en zusters van naam veranderen op grond van artikel 12 van het wetsontwerp wordt de aangifte "gedaan bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar het kind is ingeschreven in de bevolkingsregisters" (derde lid).

Door die verplichting zullen de ouders van gescheiden gezinnen of nieuw-samengestelde gezinnen tal van administratieve stappen moeten ondernemen. Ware het niet makkelijker één enkele aangifteplaats in te stellen voor alle broers en zusters? Zou, wanneer de mogelijkheid tot naamswijziging open komt te staan wegens de geboorte of adoptie van een kind na de inwerkingtreding van de wet (tweede lid), die plaats niet de ambtenaar van de burgerlijke stand kunnen zijn van de gemeente die de geboorteakte ontvangt?

Zo er meerderjarige kinderen zijn, beschikt de ambtenaar van de burgerlijke stand bovendien niet over de middelen om te controleren of zij wel bestaan. De naamswijziging van alle broers en zusters garanderen, zal onmogelijk zijn in de huidige stand van de regels in verband met het Rijksregister van de natuurlijke personen. Het is geenszins denkbeeldig dat een meerderjarig kind zich tegen zijn naamswijziging zou kunnen verzetten en dat de ouders verzuimen hem of haar daarvan op de hoogte te brengen.

Krachtens artikel 12, tweede lid, beschikken de ouders over drie maanden om de gezamenlijke verklaring af te leggen die bewerkstelligt dat de broers en de zussen de nieuwe naam dragen in geval van een nieuwe geboorte of een nieuwe adoptie. Welke familienaam zal de pasgeborene of het pas geadopteerde kind dan dragen in de periode tussen de geboorte/adoptie en het afleggen van de voormelde gezamenlijke verklaring? In die eerste drie maanden moet de ambtenaar van de burgerlijke stand veel documenten afgeven, bijvoorbeeld voor de ziekenfondsen, de gezinsbijslag of de geboortepremie. Als de ouders de gezamenlijke verklaring afleggen ten overstaan van een andere ambtenaar van de burgerlijke stand dan die van de plaats waar het kind werd geboren of geadopteerd, zal laatstgenoemde ambtenaar niet onmiddellijk op de hoogte zijn van het feit dat die verklaring werd afgelegd.

Hoe zal de wetgever zich ervan vergewissen dat kinderen ouder dan twaalf jaar instemmen met de naamsverandering die wordt doorgevoerd krachtens de overgangsbepaling (artikel 12, vierde lid)? Zal het kind zich persoonlijk moeten aanmelden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand ten overstaan van wie de gezamenlijke verklaring wordt afgelegd? Volstaat louter een volmacht?

Pourquoi l'article 12 du projet de loi n'est-il applicable qu'aux enfants dont l'accouchement ou l'adoption a lieu en Belgique, et non aux enfants dont la naissance est déclarée aux consulats belges à l'étranger?

III.— EXPOSÉ INTRODUCTIF DE MME FRANCINE VANDENHENDE, SECRÉTAIRE DU GAPEC

Mme Francine Vandenhende, secrétaire du GAPEC, évoquera principalement les situations transfrontalières, qui contiennent un élément d'extranéité.

Il n'est pas rare que des femmes belges accouchent en France, et que des femmes françaises accouchent en Belgique. Des couples de nationalités multiples vont habiter de l'autre côté des frontières. Tant les règles normales que les dispositions transitoires doivent être étudiées afin d'éviter toute confusion quant à la loi applicable à la transmission du nom de famille lorsqu'un élément d'extranéité apparaît. Le projet de loi mériterait d'être affiné sur ce point.

En France, les officiers de l'état civil appliquent le droit français, qui reconnaît la possibilité d'un double nom en cas de déclaration commune des parents. Le changement de nom est également possible en cas de reconnaissance avant la naissance de l'enfant. Dans les actes de naissance effectués en France, le double nom est repris en cas de déclaration conjointe. Ces mêmes règles s'appliqueront-elles en Belgique?

Le choix du nom de famille pourrait ainsi s'opérer au moment de la reconnaissance avant la naissance. Les deux parents pourraient être amenés à se présenter ensemble. Ceci constituerait, selon l'intervenante, une solution pour les enfants issus de couples non mariés.

La France connaît l'accouchement sous x. Comment la Belgique gèrera-t-elle le choix du nom si le père venait à se domicilier en Belgique avec cet enfant?

IV.— DISCUSSION

A. Sur le droit existant

Mme Lieve Wierinck (Open Vld) s'arrête à la situation d'un père de nationalité étrangère, porteur d'un double

Waarom geldt artikel 12 van het ter bespreking voorliggende wetsontwerp alleen voor de kinderen die in België zijn geboren of geadopteerd, en niet voor de kinderen van wie de geboorte wordt aangegeven in een Belgisch consulaat in het buitenland?

III. — INLEIDENDE UITEENZETTING VAN MEVROUW FRANCINE VANDENHENDE, SECRETARIS VAN DE GROUPEMENT DES AGENTS DE LA POPULATION ET DE L'ÉTAT CIVIL (GAPEC)

Mevrouw Francine Vandenhende, secretaris van de GAPEC, gaat voornamelijk in op de grensoverschrijdende gevallen, die een buitenlands element bevatten.

Het is geen zeldzaamheid dat Belgische vrouwen in Frankrijk bevallen en dat Franse vrouwen in ons land bevallen. Paren met een meervoudige nationaliteit vestigen zich zowel aan de ene als aan de andere kant van de grens. Zowel de "normale" regelgeving als de overgangsbepalingen moeten worden bestudeerd om elke verwarring te voorkomen over de wet die moet worden toegepast bij de naamsoverdracht wanneer een buitenlands element in het spel is. Het wetsontwerp zou op dat punt moeten worden aangescherpt.

In Frankrijk passen de ambtenaren van de burgerlijke stand het Franse recht toe, dat in de mogelijkheid van een dubbele naam voorziet wanneer de ouders een gezamenlijke verklaring afleggen. De naamsverandering is ook mogelijk wanneer het kind vóór de geboorte wordt erkend. In de in Frankrijk opgestelde geboorteaktes wordt de dubbele naam vermeld in geval van een gezamenlijke verklaring. Zullen diezelfde regels in België gelden?

Zo ja, dan zou de familienaam kunnen worden gekozen op het ogenblik dat het kind (vóór de geboorte) wordt erkend. De beide ouders zouden zich dan samen moeten aanmelden. Volgens de spreekster zou dit een oplossing zijn voor de kinderen die worden geboren uit ongehuwde ouders.

Frankrijk erkent de anonieme bevalling. Hoe zal ons land omgaan met de naamkeuze wanneer de vader zich met het kind in België domicilieert?

IV. — BESPREKING

A. Over het vigerende recht

Mevrouw Lieve Wierinck (Open Vld) gaat in op het geval van een vader met een buitenlandse nationaliteit,

nom, qui a un enfant hors mariage né en Belgique. Un seul des deux noms est-il transmis à l'enfant?

Pour *M. Steve Heylen (VLAVABBS)*, les règles diffèrent selon la nationalité de l'enfant. S'il a la nationalité étrangère, le droit étranger s'applique à la transmission du nom de famille. Si l'enfant a plusieurs nationalités dont la nationalité belge, seul le droit belge s'applique. Une modification du nom peut avoir lieu dans le cadre de la procédure administrative de changement de nom visée aux articles 2 et suivants de la loi du 15 mai 1987 relative aux noms et prénoms. Cette modification, depuis l'arrêt "Garcia Avello", constitue un droit et non pas un simple privilège.

B. Sur le régime projeté

1. Choix ou obligation

M. Benoît Drèze (cdH) et Mme Laurence Meire (PS) voudraient pouvoir comparer les praticabilités respectives des régimes où le choix est laissé aux parents (comme le prévoit le projet de loi) et où le double nom est imposé (comme en Espagne).

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen) demande plus de précisions sur la situation dans les États qui ont déjà dans leur droit interne la transmission du double nom de famille.

M. Steve Heylen (VLAVABBS) estime que la différence est importante. Actuellement, le droit belge impose l'attribution du nom de famille du père, sauf l'exception de l'enfant né hors mariage non reconnu par le père avant la naissance. Passer d'un système automatique à un système de choix constitue nécessairement la source d'une charge administrative. Déterminer l'intensité de la charge administrative est pour l'instant impossible. Cette intensité dépendra de la qualité des procédures qui seront établies par le législateur pour aboutir au nom de famille finalement attribué.

Mme Danielle Adriaenssens (GAPEC) confirme que le double nom imposé sera plus facile à gérer qu'un (double) nom choisi. Il appartient toutefois au législateur d'opérer le choix politique entre liberté et contrainte.

Francine Vandenhende (GAPEC) rappelle que la déclaration du double nom en France s'opère par

un double nom et un enfant qui naît hors mariage en Belgique. Wordt in dat geval één van de beide namen aan het kind overgedragen?

Volgens de heer *Steve Heylen (VLAVABBS)* gelden verschillende regels naar gelang van de nationaliteit van het kind. Als het kind een buitenlandse nationaliteit heeft, geldt het buitenlandse recht voor de familienaamoverdracht. Heeft het kind meerdere nationaliteiten waaronder de Belgische nationaliteit, dan wordt alleen het Belgische recht toegepast. De familienaam kan worden veranderd in het kader van de in de artikelen 2 en volgende van de wet van 15 mei 1987 betreffende de namen en voornamen bedoelde administratieve procedure tot naamswijziging. Die wijziging is sinds het Garcia Avello-arrest niet zomaar een voorrecht, maar wel degelijk een recht.

B. Over de in uitzicht gestelde regeling

1. Keuze of verplichting

De heer *Benoît Drèze (cdH)* en mevrouw *Laurence Meire (PS)* wensen de haalbaarheid te vergelijken van de regeling waarin de keuze wordt overgelaten aan de ouders (zoals het wetsontwerp in uitzicht stelt) en de regeling waarin de dubbele naam wordt opgelegd (zoals in Spanje).

Mevrouw *Zoé Genot (Ecolo-Groen)* vraagt naar verduidelijking omtrent de gang van zaken in de landen waarvan het interne recht reeds voorziet in de overdracht van de dubbele familienaam.

Volgens de heer *Steve Heylen (VLAVABBS)* is het verschil aanzienlijk. In de huidige stand van zaken legt het Belgische recht de toekenning van de familienaam van de vader op, behalve in het geval van een kind dat buiten het huwelijk wordt geboren en dat vóór de geboorte niet door de vader wordt erkend. De overgang van een automatische regeling naar een keuzeregeling zal uiteraard administratieve werklast met zich brengen, waarvan de omvang momenteel niet kan worden ingeschat. Die omvang zal afhangen van de kwaliteit van de procedures die de wetgever zal bepalen om tot de uiteindelijk toegekende familienaam te komen.

Mevrouw *Danielle Adriaenssens (GAPEC)* bevestigt dat de opgelegde dubbele naam gemakkelijker zal kunnen worden beheerd dan de gekozen (dubbele) naam. De wetgever moet echter de politieke keuze maken tussen vrijheid en dwang.

Mevrouw *Francine Vandenhende (GAPEC)* wijst erop dat de verklaring van dubbele naam in Frankrijk wordt

déclaration conjointe, actée par l'officier d'état civil. La déclaration conjointe n'impose toutefois pas la présence des deux parents. Cette déclaration conjointe peut être déposée postérieurement à la naissance, dans les trois ans de celle-ci.

Lorsque les parents décident de donner le double nom à un enfant, ils prennent une simple déclaration (formulaire préétabli) signé par le père et la mère soit au moment de la déclaration de naissance ou avant la naissance. Ils ne créent pas d'acte d'état civil. La déclaration est remise au moment de la déclaration de naissance. La signature de la mère est vérifiée au moyen de la copie de la carte d'identité. Si par contre les parents décident de modifier le nom, ils ont un délai de trois ans pour le faire, en signant un acte d'état civil.

Il y a un effet rétroactif pour les enfants nés après 2006 de parents non mariés. Pour les enfants de couples mariés et pour tous les enfants nés avant 2006, cette possibilité n'est pas ouverte.

2. Modalités du choix des parents

M. Benoît Drèze (cdH) confirme qu'en pratique, c'est souvent le père qui dépose la déclaration de naissance. Il est difficile de s'assurer de l'accord de la mère. Une déclaration prénatale pourrait-elle constituer une solution?

Mmes Sonja Becq (CD&V) et Miranda Van Eetvelde (N-VA) se demandent si la difficulté de s'assurer de l'accord des deux parents ne se pose pas déjà actuellement dans le cadre de l'attribution du prénom, y compris lorsque la déclaration de naissance s'opère par l'hôpital. Existe-t-il des conflits ou des litiges dans ce cadre? Comment les officiers de l'état civil résolvent-ils ces conflits?

Miranda Van Eetvelde (N-VA) rejette en outre tout système où le hasard pourrait avoir une influence sur l'attribution du nom de famille. Ce système existe-t-il dans un autre État?

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen) sollicite une évaluation du nombre de reconnaissances prénatales. Existe-t-il des cas où les deux parents ont l'obligation légale d'être présents pour acter une naissance?

M. Steve Heylen (VLAVABBS) reconnaît que le seul moyen d'éviter à coup sûr tout risque d'erreur sur la volonté commune des parties consiste à requérir leur

gedaan aan de hand van een gezamenlijke verklaring waarvan de ambtenaar van de burgerlijke stand akte neemt. Voor de gezamenlijke verklaring is de aanwezigheid van beide ouders evenwel niet vereist. Die gezamenlijke verklaring kan binnen drie jaar na de geboorte worden ingediend.

Als de ouders beslissen een dubbele naam te geven aan een kind, gebruiken zij daarvoor een gewone verklaring (voorgedrukt formulier) dat wordt ondertekend door de vader en de moeder, hetzij op het tijdstip van de aangifte van de geboorte, hetzij vóór de geboorte. Er wordt geen akte van de burgerlijke stand opgemaakt. De verklaring wordt afgegeven samen met de geboorteaangifte. De handtekening van de moeder wordt nagegaan aan de hand van de kopie van de identiteitskaart. Als de ouders daarentegen beslissen de naam te wijzigen, kunnen zij daartoe binnen drie jaar een akte van de burgerlijke stand ondertekenen.

Voor de kinderen van ongehuwde ouders die na 2006 zijn geboren, geldt terugwerkende kracht. Die mogelijkheid bestaat niet voor de kinderen van gehuwde ouders, noch voor alle kinderen die vóór 2006 zijn geboren.

2. Nadere keuzeregels voor de ouders

De heer Benoît Drèze (cdH) bevestigt dat het in de praktijk vaak de vader is die aangifte doet van de geboorte. Het is moeilijk zich van het akkoord van de moeder te verzekeren. Zou een prénatale verklaring een oplossing kunnen bieden?

De dames Sonja Becq (CD&V) en Miranda Van Eetvelde (N-VA) vragen of de moeilijkheid zich ervan te verzekeren dat beide ouders akkoord gaan nu al niet rijst in het kader van de toekenning van de voornaam, ook als de geboorte via het ziekenhuis wordt aangegeven. Zijn er in dat verband conflicten of geschillen? Hoe lossen de ambtenaren van de burgerlijke stand die conflicten op?

Mevrouw Miranda Van Eetvelde (N-VA) verwerpt bovendien elke regeling waarin het toeval een invloed zou kunnen hebben op de toekenning van de familienaam. Bestaat zo'n regeling in een ander land?

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen) vraagt een raming van het aantal prénatale erkenningen. Zijn er gevallen waarin beide ouders wettelijk verplicht zijn aanwezig te zijn voor een geboorteaangifte?

De heer Steve Heylen (VLAVABBS) erkent dat de aanwezigheid van beide ouders eisen wanneer de akte wordt opgesteld het enige middel is om ieder risico van

présence physique au moment où l'acte est établi. Admettre des actes simplement signés par l'un des parents et présentés par l'autre est risqué. La réalité et la sincérité de la procuration restent des pierres d'achoppement.

Lorsque des reconnaissances ont lieu hors mariage, elles s'opèrent en présence des deux parents. En Flandre, il s'agit de plus de la moitié des naissances hors mariages qui donnent lieu à de telles reconnaissances avant la naissance.

L'attribution du prénom ne donne lieu qu'à des problèmes rares et d'importance mineure. Le cas le plus fréquent est celui où le père vient seul au guichet et a un doute sur la manière d'écrire le prénom. Il est cependant difficile d'affirmer que cette absence de litige serait également applicable à l'attribution du nom de famille. De tels contentieux, qui portent sur la rectification d'un acte de l'état civil, appartiendraient à la compétence des cours et tribunaux.

Les déclarations reçues par le biais de l'hôpital concernent surtout les personnes qui ont oublié de se présenter dans les quinze jours de la naissance, et les situations sociales difficiles (situation de santé déficiente de la mère ou de l'enfant, décès de l'enfant, etc.).

En général, les hôpitaux font signer un document qui reprend le prénom choisi et le transmettent aux officiers de l'état civil compétents. Si l'on applique les principes strictement, cet écrit n'est pas nécessaire, puisque le comparant-hôpital est celui qui procède à la déclaration. Il faut plus y voir la volonté des hôpitaux de couvrir toute responsabilité éventuelle quant au prénom transmis. Historiquement, ce sont d'ailleurs les hôpitaux qui effectuaient la plupart des déclarations de naissance; cette pratique a peu à peu disparu en raison de difficultés liées à l'orthographe précise de certains prénoms.

La seule situation où les deux parents doivent être présents pour un acte de naissance est celle où ces deux parents veulent par là également reconnaître l'enfant. Cette obligation ne s'applique ni aux parents mariés, ni lorsqu'une reconnaissance prénatale a été actée.

Le sort est utilisé au Grand-Duché du Luxembourg, dans le cas où les deux parents sont en désaccord. Il serait intéressant d'interroger les autorités de ce pays

vergissing over de gezamenlijke wil van de partijen met zekerheid uit te sluiten. Toestaan dat akten door een van de ouders gewoon worden ondertekend en door de andere worden afgegeven, houdt een risico in. De realiteit en de oprechtheid van de machtiging blijven struikelblokken.

Buitenhuwelijkse erkenningen geschieden in aanwezigheid van beide ouders. In Vlaanderen geeft meer dan de helft van de buitenhuwelijkse geboorten aanleiding tot dergelijke erkenningen vóór de geboorte.

De toekenning van de voornaam zorgt slechts zelden voor problemen en die zijn van geringe betekenis. Het frequentste geval is dat de vader zich alleen aan het loket aanbiedt en twijfelt over de schrijfwijze van de voornaam. Het is echter moeilijk te zeggen of het ontbreken van geschillen ook voor de toekenning van de familienaam zou gelden. Voor dergelijke geschillen, die betrekking hebben op de rechtzetting van een akte van de burgerlijke stand, zouden de hoven en de rechtbanken bevoegd zijn.

De via het ziekenhuis ontvangen aangiften betreffen vooral mensen die vergeten zijn zich binnen vijftien dagen na de geboorte aan te melden en de moeilijke sociale situaties (slechte gezondheidstoestand van de moeder of van het kind, overlijden van het kind enzovoort).

Doorgaans laten de ziekenhuizen een document ondertekenen waarop de gekozen voornaam is vermeld en zenden het over aan de bevoegde ambtenaren van de burgerlijke stand. Als men de principes strikt toepast, is dat document niet nodig, aangezien de aangifte door het ziekenhuis wordt gedaan. Men moet daarin veeleer het streven zien van de ziekenhuizen zich in te dekken tegen iedere eventuele aansprakelijkheid in verband met de overgezonden voornaam. Historisch werden de meeste verklaringen trouwens door de ziekenhuizen gedaan. Die praktijk is langzamerhand verdwenen door de moeilijkheden in verband met de schrijfwijze van bepaalde voornamen.

Alleen als ouders het kind wettelijk willen erkennen, moeten zij beiden aanwezig zijn voor de geboorteaangifte. Die verplichting geldt niet voor gehuwde ouders en ook niet als akte werd genomen van een prenatale verklaring.

In het Groothertogdom Luxemburg wordt gebruik gemaakt van de loting als de ouders het niet eens zijn. Het ware interessant de Luxemburgse overheid te vragen

afin de savoir, d'une part, si la situation d'un désaccord des parents est fréquente et, d'autre part, comment ce tirage au sort est réalisé.

Mme Danielle Adriaenssens (GAPEC) affirme rencontrer plus de problèmes dans la pratique quotidienne avec des prénoms curieux. Il doit parfois être rappelé aux parents que le prénom doit pouvoir déterminer le sexe de l'enfant et que l'officier de l'état civil ne peut recevoir dans l'acte de naissance des prénoms prêtant à confusion ou pouvant nuire à l'enfant ou à des tiers.

À Liège, les déclarations s'opèrent encore souvent par le biais des hôpitaux. Cinq maternités y sont implantées. Les personnes en séjour illégal, pour lesquelles la déclaration n'ouvre en toute hypothèse aucun droit, ne procèdent pratiquement jamais eux-mêmes à la déclaration.

L'intervenante est opposée à l'utilisation du sort dans la procédure d'attribution du nom de famille. Le risque de générer des conflits est trop important.

Mme Lieve Wierinck (Open Vld) revient sur la question des accouchements "discrets". Ceux-ci, autorisés en France (accouchement "sous x"), ne sont pas autorisés en Belgique à l'heure actuelle. Comment le nom de famille est-il transmis?

Mme Francine Vandenhende (GAPEC) indique qu'une reconnaissance peut avoir lieu par le père, auquel cas l'enfant portera le nom du père. Si aucune reconnaissance paternelle n'a eu lieu, les autorités françaises procèdent comme pour un orphelin.

3. Aspects administratifs

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen) demande quel serait le séquençage le plus adapté pour éviter tout problème administratif dans l'enregistrement et l'opposabilité des transmissions des noms de famille.

M. Steve Heylen (VLAVABBS) rappelle que la date d'un acte de l'état civil est celui où la déclaration est faite à celui qui a légalement compétence pour le recevoir. Il en ira sans doute de même pour les déclarations relatives au nom de famille. L'intervenant note un certain décalage entre la date de la déclaration et celle où le changement sera apporté dans le registre national des personnes physiques ou dans la banque-carrefour de la sécurité sociale. L'informatisation et le croisement des banques de données devraient permettre d'atténuer ce décalage.

of die situatie waarin de ouders het niet eens zijn vaak voorkomt en hoe die loting in zijn werk gaat.

Mevrouw Danielle Adriaenssens (GAPEC) geeft aan dat zij in de dagelijkse praktijk meer problemen ondervindt met merkwaardige voornamen. Men moet er de ouders soms aan herinneren dat uit de voornaam het geslacht van het kind moet blijken en dat de ambtenaar van de burgerlijke stand in de geboorteakte geen voornamen kan aanvaarden die verwarrend zijn, of mogelijk nadelig voor het kind of derden.

In Luik vinden de aangiften nog vaak plaats via het ziekenhuis. Er zijn vijf kraamklinieken gevestigd. Illegalen, voor wie de aangifte in ieder geval geen enkel recht geeft, doen de aangifte bijna nooit zelf.

De spreekster is tegen het gebruik van loting in de procedure tot toewijzing van de familienaam. Het risico op het ontstaan van conflicten is te groot.

Mevrouw Lieve Wierinck (Open VLD) komt terug op het aspect "discrete" bevallingen. Die zijn in Frankrijk toegelaten (bevallingen "onder de naam x"), maar thans niet in België. Hoe wordt de familienaam dan overgedragen?

Mevrouw Francine Vandenhende (GAPEC) geeft aan dat een erkenning kan worden gedaan door de vader, in welk geval het kind de naam van de vader zal dragen. Als er geen erkenning door de vader is, handelen de Franse autoriteiten als bij een wees.

3. Administratieve aspecten

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen) vraagt welke "sequencing" het meest geschikt zou zijn om administratieve problemen bij de registratie en verzet bij de overdracht van familienamen te voorkomen.

De heer Steve Heylen (VLAVABBS) herinnert eraan dat de datum van een akte van de burgerlijke stand die is van de dag waarop de aangifte wordt gedaan bij degene die wettelijk bevoegd is om ze in ontvangst te nemen. Voor de aangiften met betrekking tot de familienaam zal dat waarschijnlijk hetzelfde zijn. De spreker merkt op dat er enige tijd verloopt tussen de datum van de aangifte en die waarop de verandering zal worden aangebracht in het Rijksregister van de natuurlijke personen of de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid. Door de informatisering en de kruising van databanken zou het mogelijk moeten zijn die periode in te korten.

Mme Laurence Meire (PS) estime que plusieurs questions administratives peuvent trouver une réponse par voie de circulaire.

Mme Danielle Adriaenssens (GAPEC) nuance cette affirmation, dans la mesure où en cas de litige, la circulaire n'a aucune valeur lorsqu'elle rentre en conflit avec la loi.

C. Sur les dispositions transitoires

1. Changement de nom de la fratrie

M. Benoît Drèze (cdH) rappelle qu'il est ressorti de l'audition des experts académiques qu'il était déconseillé d'instituer une période transitoire. La praticabilité administrative avait été mise en cause. Comment la France a-t-elle réglé cette question? Les préoccupations sont-elles insurmontables?

Le registre national des personnes physiques est-il le mode unique d'identification des personnes? N'existe-t-il aucun moyen d'identifier les enfants majeurs d'une personne inscrite dans le registre? La structure familiale et la généalogie sont-elles connues des administrations?

Mme Sonja Becq (CD&V) voudrait plus de précisions sur les données disponibles auprès des officiers de l'état civil en ce qui concerne la généalogie. Le projet de loi risque-t-il de rendre l'établissement de cette généalogie plus complexe?

M. Steve Heylen (VLAVABBS) est conscient des réticences du monde académique. Celui-ci craint que le législateur ne prévienne pas toutes les conséquences de ce régime et demande plus de précision.

Ces craintes ne sont cependant pas toutes fondées, car il existe déjà à l'heure actuelle des informations à la disposition des officiers de l'état civil. En outre, le registre national des personnes physiques contiendra bientôt deux informations complémentaires: la descendance et l'ascendance. Ceci répond à une demande des notaires, qui procèdent à des recherches pour trouver les héritiers de personnes décédées. L'inscription de ces informations complémentaires ne pourra s'opérer automatiquement. Du temps sera nécessaire pour compléter le registre.

Les informations restent cependant plus difficiles à collecter pour les personnes d'origine étrangère. Parfois, il n'existe pas d'acte de naissance.

Mevrouw Laurence Meire (PS) vindt een omzendbrief een geschikt middel om op verscheidene vragen over administratieve aangelegenheden een antwoord te geven.

Mevrouw Danielle Adriaenssens (GAPEC) nuanceert die uitspraak, omdat de omzendbrief in het geval van een geschil geen enkele waarde heeft als zij in botsing komt met de wet.

C. De overgangsbepalingen

1. Naamsverandering bij de broers en zussen

De heer Benoît Drèze (cdH) herinnert eraan dat uit de hoorzitting met de universiteitsdeskundigen is gebleken dat het niet raadzaam is een overgangperiode in te stellen. De administratieve haalbaarheid zorgde voor vragen. Hoe heeft Frankrijk dat probleem opgelost? Zijn de bezwaren onoverkomelijk?

Is het Rijksregister van de natuurlijke personen het enige instrument om personen te identificeren? Bestaat er geen enkel middel om meerderjarige kinderen te identificeren van iemand die in het Rijksregister is ingeschreven? Is de familiestructuur en de stamboom bij de administratie bekend?

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) wenst meer informatie over de gegevens waarover de ambtenaren van de burgerlijke stand met betrekking tot de stamboom beschikken. Dreigt het wetsontwerp de opstelling van die stamboom ingewikkelder te maken?

De heer Steve Heylen (VLAVABBS) is zich bewust van de terughoudendheid van de universiteitsdeskundigen. In die kringen vreest men dat de wetgever niet alle gevolgen van die regeling voorziet en daarom wordt om meer precisie gevraagd.

Die vrees is echter niet altijd gegrond, want er is nu al informatie ter beschikking van de ambtenaren van de burgerlijke stand. Bovendien zal het Rijksregister van de natuurlijke personen binnenkort twee aanvullende informatie-elementen omvatten: de afstammelingen en de afstamming. Dat komt tegemoet aan een verzoek van de notarissen, die moeten uitvissen wie de erfgenamen van overledenen zijn. De opname van die aanvullende informatie zal niet automatisch gaan. Er zal tijd nodig zijn om het register aan te vullen.

De informatie blijft echter moeilijker in te zamelen voor mensen van buitenlandse afkomst. Soms is er geen geboorteakte.

L'établissement d'un acte de l'état civil repose sur un principe suivant lequel sa rédaction part des déclarations de celui qui pose l'acte. En vertu de l'article 35 du Code civil: "Les officiers de l'état civil ne pourront rien insérer dans les actes qu'ils recevront, soit par note, soit par énonciation quelconque, que ce qui doit être déclaré par les comparants". Le législateur a donc fait reposer une part de la responsabilité de l'établissement des actes de l'état civil sur les comparants. En cas d'erreur de l'acte, une procédure de rectification peut être initiée, d'office s'il échet par le procureur du Roi.

Les actes de l'état civil restent régis par les mêmes dispositions de base depuis le Code civil. Ces actes restent donc principalement des écrits, rédigés sur papier. Des tableaux alphabétiques décennaux sont employés. Pour effectuer des recherches généalogiques, y compris pour les notaires, il faut donc croiser les données des actes de l'état civil et celles figurant dans le registre national des personnes physiques. Ceci démontre encore la pertinence d'y inscrire les ascendances et les descendances. Certaines communes se sont aussi lancées dans la numérisation des données.

Mme Danielle Adriaenssens (GAPEC) estime qu'une période transitoire est nécessaire. Par contre, cette période transitoire devrait être à durée déterminée. Telle qu'elle figure dans le projet de loi, elle court à nouveau à chaque naissance et à chaque adoption.

Par rapport au précédent orateur, l'intervenante se dit plus dubitative sur le temps que prendra l'inscription des ascendants et des descendants dans le registre national des personnes physiques. Les administrations des grandes villes, qui connaissent aussi une grande mobilité, auront des difficultés à compléter les fichiers. Le dossier de la modernisation de l'état civil est en cours. Un registre central de l'état civil y est projeté. Les communes et les particuliers pourraient consulter les données. La rédaction des actes documentaires serait simplifiée.

L'intervenante remarque que le changement du nom a des conséquences sur d'autres administrations (services communaux, services sociaux, écoles, etc.).

De opstelling van een akte van de burgerlijke stand berust op een principe volgens hetwelk de opstelling uitgaat van de verklaringen van degene die ze doet; artikel 35 van het Burgerlijk Wetboek stelt immers: "De ambtenaren van de burgerlijke stand mogen in de akten die zij opmaken, niets invoegen, noch als aantekening, noch als vermelding, buiten hetgeen door de verschijnende partijen moet worden verklaard.". De wetgever heeft dus een deel van de verantwoordelijkheid voor de opstelling van de akten van de burgerlijke stand laten berusten op de comparant. Als in de akte een fout voorkomt, kan een procedure tot verbetering worden opgestart, in voorkomend geval ambtshalve door de procureur des Konings.

Op de akten van de burgerlijke stand blijven dezelfde basisbepalingen krachtens het Burgerlijk Wetboek van toepassing. Die akten blijven dus in hoofdzaak bestaan uit op papier gestelde stukken. Er wordt gewerkt met alfabetisch geordende tienjarige tafels. Om stamboomonderzoek te doen (ook wanneer dit door notarissen gebeurt), moeten de gegevens van de akten van de burgerlijke stand worden gekruist met die van het Rijksregister van de natuurlijke personen. Dit toont nogmaals het nut aan om de bloed- en aanverwanten in opgaande en neergaande lijn op te nemen in het Rijksregister. Sommige gemeenten zijn van start gegaan met het digitaliseren van de gegevens.

Mevrouw Danielle Adriaenssens (GAPEC) acht een overgangperiode noodzakelijk. Die periode zou echter beperkt in de tijd moeten zijn. Zoals zij nu in het wetsontwerp is opgenomen, gaat zij bij elke geboorte en elke adoptie telkens opnieuw in.

In vergelijking met de vorige spreker is de spreekster terughoudender wat de tijd betreft die vereist zal zijn om de bloed- en aanverwanten in de opgaande en de neergaande lijn op te nemen in het Rijksregister van de natuurlijke personen. Voor de diensten van de grote steden, die bovendien met een grote mobiliteit worden geconfronteerd, zal het heel moeilijk zijn alle bestanden bij te werken. De modernisering van de burgerlijke stand is aan de gang. Een centraal register van de burgerlijke stand staat in dat verband in de steigers. Gemeenten en particulieren zouden toegang hebben tot de gegevens. Het opstellen van documentaire akten zou eenvoudiger moeten worden.

De spreekster merkt op dat een naamsverandering ook gevolgen heeft voor andere diensten (gemeentediensten, sociale diensten, scholen).

2. Allègement de la procédure administrative de changement de nom

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen) demande s'il ne serait pas préférable d'alléger les procédures actuelles de changement de nom, plutôt que d'instituer les dispositions transitoires projetées.

De manière générale, *M. Steve Heylen (VLAVABBS)* confirme qu'il serait préférable de simplifier la procédure administrative de changement de nom. Il en va spécialement ainsi lorsque la demande provient d'un ressortissant d'un État membre de l'Union européenne et que cette demande vise à aligner le nom de famille reconnu en Belgique sur celui qui serait reconnu par le droit de l'État dont il ressortit.

L'intervenant constate par ailleurs que la procédure de changement de nom est personnelle: elle ne porte que sur un demandeur et non l'ensemble des enfants d'une même fratrie.

Mme Danielle Adriaenssens (GAPEC) partage l'avis de M. Heylen. Ce projet de simplification fait partie de la modernisation de l'état civil. Des réserves ont toutefois été émises en raison de l'utilisation malhonnête que des personnes en séjour illégal pourraient faire d'une telle procédure simplifiée.

Le changement de nom a pour conséquence la modification de tous les actes. La surcharge est alors importante.

2. Vereenvoudiging van de administratieve naamsveranderingprocedure

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen) vraagt of het niet wenselijk is de bestaande naamsveranderingprocedures te vereenvoudigen, in plaats van de in uitzicht gestelde overgangsbepalingen ten uitvoer te leggen.

De heer Steve Heylen (VLAVABBS) geeft aan dat het over het algemeen beter zou zijn de administratieve naamsveranderingprocedure te vereenvoudigen. Dat geldt met name wanneer de aanvraag afkomstig is van een burger van een EU-lidstaat en ertoe strekt de in België erkende familienaam af te stemmen op de naam die zou zijn erkend door het recht van de Staat van herkomst van de aanvrager.

Overigens stelt de spreker vast dat de naamsveranderingprocedure persoonlijk is: zij heeft louter betrekking op de aanvrager, en niet op alle kinderen die broer of zus van elkaar zijn.

Mevrouw Danielle Adriaenssens (GAPEC) is het met de heer Heylen eens. Dit vereenvoudigingsproject maakt deel uit van de modernisering van de burgerlijke stand. Er werden echter bezwaren geuit wegens het onrechtmatige gebruik dat mensen die onwettig in het land verblijven, van een dergelijke vereenvoudigde procedure zouden kunnen maken.

Bij een naamsverandering moeten alle akten worden gewijzigd. Dat zorgt voor heel veel administratief werk.

D. Réunion du 5 février 2014

Mme Karine Lalieux, présidente, propose que chaque groupe politique donne son point de vue sur le projet de loi et plus particulièrement sur la question de savoir si celui-ci est susceptible de supprimer la discrimination entre hommes et femmes en ce qui concerne la transmission du nom.

a. Point de vue des groupes

Mme Maya Detiège (sp.a) part du constat que dans la plupart des couples mariés ou cohabitants, les enfants reçoivent obligatoirement le nom du père. Les professeurs de droit familial qui ont été entendus estiment qu'il n'y a pas de discrimination du point de vue de l'enfant. Du point de vue des parents, la transmission actuelle du nom est en revanche perçue comme discriminatoire. C'est exact si l'on part du principe que les deux partenaires d'une relation se valent. La femme mariée ou cohabitante ne peut actuellement pas transmettre son nom de famille à ses enfants. En outre, dans l'état actuel de la législation, les jeunes parents ne peuvent pas, même s'ils le souhaitent, opter pour le double nom de famille.

Pour résoudre ce problème qui est perçu comme discriminatoire, trois solutions envisageables ont été proposées au sein du comité d'avis:

1. le libre choix du nom avec, en cas de désaccord entre les parents, l'attribution du nom du père;
2. l'attribution standard du double nom à l'enfant;
3. l'attribution du double nom à l'enfant, avec la possibilité d'y déroger en cas de désaccord entre les parents.

Le sp.a estime que le nom donne, dès la naissance, une identité à une personne. Le nom a une grande valeur symbolique et il convient donc de faire preuve de prudence dans le cadre de la réglementation en la matière.

L'attribution standard du double nom serait la solution la plus simple et la plus pratique. Le sp.a comprend qu'imposer de manière standard le double nom peut donner lieu à des problèmes. Une grande partie de la population n'est pas encore favorable au double nom et estime qu'une modification du système actuel est superflue.

D. Vergadering van 5 februari 2014

Voorzitter Karine Lalieux stelt voor dat elke politieke fractie haar standpunt geeft over het wetsontwerp, en meer bepaald of het met betrekking tot de naamgeving de discriminatie tussen mannen en vrouwen kan wegwerken.

a. Standpunt van de fracties

Mevrouw Maya Detiège (sp.a) gaat uit van de vaststelling dat bij de meeste gehuwde en samenwonende koppels de kinderen verplicht de naam van de vader krijgen. De hoogleraren familierecht die werden gehoord, waren van oordeel dat er vanuit het standpunt van het kind geen discriminatie is. Vanuit het standpunt van de ouders wordt de huidige naamwetgeving wel als discriminerend ervaren. Dit is correct indien men uitgaat van de gelijkwaardigheid van beide partners in een relatie. De gehuwde of samenlevende vrouw kan momenteel haar familienaam niet aan haar kinderen doorgeven. Bovendien kunnen jonge ouders, zelf indien ze dit willen, in de huidige stand van de wetgeving niet voor de dubbele familienaam opteren.

Om dit knelpunt dat als discriminerend wordt ervaren, op te lossen werden er in het adviescomité drie mogelijke oplossingen voorgesteld:

1. de vrije keuze van naamgeving met in geval van onenigheid tussen de ouders het van de naam van de vader toekennen;
2. de dubbele naam standaard toekennen aan het kind;
3. de dubbele naam toekennen aan het kind, met een mogelijkheid in geval van onenigheid tussen de ouders hiervan af te wijken.

De sp.a is van oordeel dat de naam van bij de geboorte een identiteit aan een persoon geeft. De naam heeft een grote symbolische waarde en er moet dus voorzichtig met naamregelgeving worden omgesprongen.

De standaardtoekenning van de dubbele naam zou de meest eenvoudige en praktische oplossing zijn. De sp.a beseft dat het standaard opleggen van de dubbele naam tot problemen kan leiden. Een groot deel van de bevolking is nog niet gewonnen voor de dubbele naam en vindt een wijziging van het huidige systeem niet nodig.

Compte tenu du principe de prudence, le sp.a opte pour la liberté de choix. Le sp.a suppose que les citoyens sont en mesure de décider du nom à la naissance des enfants. Cette option permet de se familiariser avec l'instauration de doubles noms.

Eu égard à l'importance du nom de famille, il s'indique de veiller au suivi de l'exécution de la loi. Les expériences faites à l'étranger montrent que la réglementation relative au double nom continue d'évoluer. En Espagne, où le double nom a été introduit il y a longtemps déjà, c'est la question de savoir quel nom transmettre qui fait actuellement débat. Pour l'heure, c'est le nom du père, mais certains proposent de transmettre plutôt le nom de la mère.

Enfin, l'intervenante fait observer que la législation doit être applicable dans la pratique. Son exécution doit faire l'objet d'une évaluation.

Mme Annick Ponthier (VB) rappelle qu'actuellement, les enfants nés au sein d'un mariage ou d'une cohabitation enregistrée se voient attribuer le nom du père. Cette réglementation existe depuis longtemps déjà et le tout est de savoir si sa modification bénéficie d'une assise sociétale.

Le projet de loi à l'examen a pour objet de résoudre notamment la discrimination entre hommes et femmes. Le VB est partisan de l'équivalence du statut et de l'égalité de l'homme et de la femme. Il faut également y tendre dans tous les domaines et à tous les niveaux. Il n'en demeure pas moins que la liberté individuelle absolue ne peut entraîner un manque de clarté ni créer la confusion. Le projet de loi vise à permettre le choix du nom, mais en cas de désaccord entre les parents, l'enfant portera obligatoirement le nom du père. Cela prouve qu'en cas de désaccord, l'égalité totale entre les parents n'est pas possible. Il serait préférable de ne pas modifier la législation en vigueur, ne fût-ce que pour éviter la confusion entre le choix du nom, d'une part, et l'obligation standard en cas de conflit, d'autre part.

Selon la jurisprudence de la Cour constitutionnelle, le droit du nom actuel n'est pas discriminatoire pour autant qu'une inégalité de traitement puisse être justifiée d'une manière objective et raisonnable. La législation relative au nom n'est pas non plus discriminatoire au regard de la Convention européenne des droits de l'homme.

L'attribution du nom du père à l'enfant constitue une sorte de compensation pour le père. La mère a porté l'enfant et lui a donné la vie. En lui transmettant son nom, le père s'impliquera davantage dans l'éducation

Vanuit het voorzichtigheidsprincipe opteert sp.a voor de vrije keuze. De sp.a gaat ervan uit dat de burgers in staat zijn om een beslissing te nemen over de naam bij de geboorte van de kinderen. Deze optie maakt het mogelijk om te wennen aan het invoeren van dubbele namen.

Gezien het belang van de familienaam is het opportuun om de uitvoering van de wet op te volgen. De ervaringen in het buitenland tonen aan dat de regelgeving inzake dubbele naamgeving blijft evolueren. In Spanje waar al sinds lang de dubbele naam werd ingevoerd is een debat bezig over welke naam wordt doorgegeven. Momenteel is dat de naam van de vader maar er gaan stemmen op om eerder de naam van de moeder door te geven.

Tot slot wijst de spreekster erop dat wetgeving in de praktijk toepasbaar moet zijn. De uitvoering ervan moet worden geëvalueerd.

Ook *mevrouw Annick Ponthier (VB)* herinnert eraan dat momenteel kinderen die binnen het huwelijk of een geregistreerd samenlevingsverband geboren worden de naam van de vader toegewezen krijgen. Die regeling is reeds lang van kracht en de vraag is of er een maatschappelijk draagvlak voor de wijziging ervan is.

Het doel van het voorliggend wetsontwerp is om de discriminatie ondermeer tussen mannen en vrouwen op te lossen. Het VB is voorstander van gelijkwaardigheid en gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Dit moet ook op alle terreinen en niveaus worden nagestreefd. Toch mag de absolute individuele vrijheid niet leiden tot onduidelijkheid en verwarring creëren. Het wetsontwerp beoogt de vrije naamkeuze in te voeren, maar in geval van oneensheid tussen de ouders krijgt het kind verplicht de naam van de vader. Hieruit blijkt dat een volledige gelijkheid tussen de ouders, in geval van gebrek van akkoord, niet mogelijk is. Alleen al om verwarring te voorkomen tussen enerzijds de vrije naamkeuze en anderzijds de standaardoplegging van de naam in geval van conflict, zou het beter zijn de huidige wetgeving niet te wijzigen.

Volgens de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof is het huidige naamrecht niet discriminerend voor zover dat voor een ongelijke behandeling een objectieve en redelijke verantwoording bestaat. Ook volgens het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens is de naamwetgeving niet discriminerend.

De toekenning van de naam van de vader aan het kind is een tegemoetkoming voor de vader. De moeder heeft het kind gedragen en het leven geschonken. De vader zal door het doorgeven van zijn naam meer

et dans la protection de l'enfant. En cas de séparation des parents, ce lien avec le père restera plus solide si l'enfant porte son nom.

On est en droit de se demander si un système complexe et confus d'attribution du nom servira la cause des enfants mêmes. Dans certaines situations, les enfants porteront le nom du père, celui de la mère, ou celui des deux parents. Compte tenu des choix qui devront être faits, certains noms finiront toujours par disparaître au cours des générations suivantes.

L'intervenante est favorable à l'égalité des droits, pour autant qu'elle n'entraîne pas le chaos. Il convient en outre de s'intéresser aux droits de l'enfant dans cette matière. Les options retenues par le projet de loi concernent le nom de l'enfant, et non celui de ses parents. Que se passe-t-il lorsque les parents de jeunes enfants portant le double nom se séparent et ont ensuite d'autres enfants ? Tous ces enfants porteront-ils donc des noms différents ?

Il serait opportun de subordonner le droit individuel de transmettre le nom à l'intérêt général d'une attribution du nom claire et uniforme. Il appartient au législateur d'empêcher et de résoudre les problèmes juridiques, pas de les créer.

Si le législateur décidait néanmoins de modifier la législation en la matière, le Vlaams Belang considère qu'il faut prévoir une réglementation uniforme imposant l'attribution du double nom, celui du père et de la mère. Cette formule fait apparaître la filiation des deux parents et supprime toute discrimination. L'ordre des noms présente uniquement un intérêt pour la société. Ce système constituerait un compromis intéressant entre tradition et modernité.

Lors des générations suivantes, seul le nom du père serait alors transmis. L'ascendance patrilinéaire serait par conséquent maintenue, mais le nom de la mère serait également mentionné. L'intervenante ne s'oppose pas non plus à ce que le nom de la mère figure en première position, étant donné que la maternité est toujours certaine. Il faudra encore trouver des solutions pour les enfants de parents de même sexe, si ce type de parentalité est accepté.

Au cas où la modification de la loi serait adoptée, la nouvelle réglementation devrait s'appliquer uniquement dans le futur et aux familles où il n'y a pas encore d'enfants communs.

betrokken zijn bij de opvoeding en de bescherming van het kind. In geval van scheiding van de ouders zal die gebondenheid met de vader hechter blijven als het kind zijn naam draagt.

De vraag is of de kinderen zelf gediend zullen zijn met een ingewikkelde en onoverzichtelijke naamgeving. Er zullen situaties zijn waar de kinderen de naam van de vader, van de moeder of van beide ouders dragen. Door de keuzes die moeten worden gemaakt zullen bij de volgende generaties steeds een aantal namen verdwijnen.

De spreekster is voor gelijke rechten zolang deze geen aanleiding tot chaos geven. Bovendien moet er worden stilgestaan bij de rechten van het kind in deze materie. De opties die in dit wetsontwerp worden genomen hebben betrekking op de naam van het kind en niet op die van de ouders. Wat gebeurt in geval de ouders van jonge kinderen met een dubbele naam uit elkaar gaan en ze nadien nog broertjes en zusjes krijgen. Zullen die kinderen dan allen verschillende namen dragen ?

Het is oordeelkundig om het individueel recht op het doorgeven van de naam ondergeschikt te maken aan het algemeen belang van een duidelijke en eenvormige naamgeving. Het is de taak van de wetgever om juridische problemen te verhinderen en op te lossen, niet om ze te creëren.

Indien de wetgever dan toch een wijziging in de naamgeving wil doorvoeren is het VB van oordeel dat in een uniforme regeling moet worden voorzien waarbij de dubbele naam, die van de vader en die van de moeder, verplicht moet worden toegekend. Hieruit blijkt de afstamming van beide ouders en wordt de discriminatie weggewerkt. De volgorde van de namen is enkel van maatschappelijk belang. Dergelijke regeling zou een goed compromis tussen traditie en vernieuwing zijn.

Bij de volgende generaties zou dan enkel de naam van de vader worden doorgegeven. Dit heeft voor gevolg dat de patrilinéaire stamlijn behouden blijft, maar dat de naam van de moeder ook wordt vermeld. De spreekster kan ook er mee akkoord gaan dat eerst de naam van de moeder en nadien van de vader wordt vermeld, omdat het moederschap steeds vaststaat. Er zullen nog oplossingen moeten worden gevonden voor de kinderen van gelijkslachtige ouders, indien dit ouderschap wordt aanvaard.

Indien de wetswijziging zou worden aangenomen moet de nieuwe regeling enkel van toepassing zijn voor de toekomst voor gezinnen waar nog geen gezamenlijke kinderen zijn.

L'intervenante conclut que pour le VB, la législation actuelle en matière de transmission du nom peut être maintenue. Tant qu'il n'y a pas de soutien social effectif en faveur d'une telle réglementation, l'examen de ce projet de loi n'est pas prioritaire. Il faut par ailleurs éviter qu'une nouvelle réglementation ne crée davantage de problèmes qu'elle n'en résout et que de nouvelles discriminations n'apparaissent.

Aux yeux de *Mme Lieve Wierinck (Open Vld)*, il importe avant tout de respecter la liberté de choix des parents et non de leur imposer d'autorité le mode de transmission du nom patronymique.

Le respect de la liberté individuelle demeure en effet un point essentiel pour le groupe auquel appartient l'intervenante.

Le projet de loi s'attaque aux règles actuelles, qui sont constitutives d'une discrimination, dès lors que la transmission du nom du père — lorsque celui-ci est connu — est aujourd'hui systématiquement préférée à la transmission du nom de la mère. Dans une certaine mesure, cette préférence est maintenue — *cf.* en cas de désaccord des parents ou en l'absence d'accord. C'est à la commission de la Justice qu'il appartient en définitive de déterminer jusqu'où il convient d'aller en matière d'égalité dans la transmission du nom.

M. Benoît Drèze (cdH) estime que le projet de loi constitue incontestablement une avancée en matière d'égalité entre les hommes et les femmes. L'exposé des motifs indique clairement que le mode de transmission du nom patronymique en Belgique est dépassé, surtout lorsqu'on le compare aux règles existant dans les autres pays européens. Mais dans le même temps, on peut observer une grande variété dans la transmission du nom d'un État à l'autre, ce qui ne simplifie pas le choix que doit aujourd'hui faire le législateur.

Les auditions menées en commission ont montré que les choix posés dans le projet du gouvernement pouvaient être discutés, notamment en ce qui concerne la disposition transitoire, ajoutée d'ailleurs après une remarque formulée par le Conseil d'État dans son avis sur l'avant-projet de loi. Ainsi, la possibilité de donner à l'enfant le seul nom de la mère lorsque la filiation paternelle est pourtant établie constitue un point délicat, qui ne trouve pas nécessairement un large soutien dans l'opinion; il ne faut pas perdre de vue l'importance de la transmission à l'enfant du nom de son père — avec ou

De spreekster besluit dat voor het VB de huidige naamwetgeving kan en mag behouden blijven. Zolang er geen effectief maatschappelijk draagvlak is voor deze regeling is de behandeling van dit wetsontwerp niet prioritair. Er moet worden voorkomen dat een nieuwe regeling meer problemen meebrengt dan oplost en dat er eventueel nieuwe discriminaties zouden ontstaan.

Volgens *mevrouw Lieve Wierinck (Open Vld)* is het vooral belangrijk de keuzevrijheid van de ouders in acht te nemen; men mag hen niet ambtshalve de overdracht van de vadersnaam opleggen.

De inachtneming van de individuele vrijheid blijft immers een essentieel aspect voor de fractie waartoe de spreekster behoort.

Het wetsontwerp strekt tot wijziging van de vigerende regels, die een ongelijke behandeling inhouden omdat de overdracht van de familienaam van de vader — wanneer die persoon bekend is — stelselmatig de voorkeur krijgt op de overdracht van de familienaam van de moeder. Tot op zekere hoogte wordt die voorkeur gehandhaafd (zoals bij onenigheid tussen de ouders, of indien ze terzake niet tot overeenstemming komen). Het komt eigenlijk de commissie voor de Justitie toe te bepalen hoe ver de gelijkheid bij de naamsoverdracht moet worden doorgetrokken.

De heer Benoît Drèze (cdH) vindt dat met het wetsontwerp ontegensprekelijk vooruitgang wordt geboekt inzake de gelijkheid van mannen en vrouwen. De memorie van toelichting geeft duidelijk aan dat de huidige overdrachtswijze van de geslachtsnaam voorbijgestreefd is, vooral indien die wordt vergeleken met de bestaande regels in de andere Europese landen, maar tegelijkertijd bestaat er kennelijk naargelang de Staat een grote verscheidenheid inzake de wijze van naamsoverdracht, hetgeen de keuze die de wetgever nu moet maken, geenszins vereenvoudigt.

Uit de hoorzittingen die in commissie zijn gehouden, is gebleken dat de door de regering met het wetsontwerp gemaakte keuzes voor discussie vatbaar waren, met name in verband met de overgangsbepaling, die trouwens werd toegevoegd ingevolge een opmerking van de Raad van State in zijn advies over het voorontwerp van wet. Zo is de mogelijkheid om alleen de familienaam van de moeder te geven wanneer ook de afstamming van vaderskant vaststaat, een kiese aangelegenheid, die niet noodzakelijkerwijs een ruim draagvlak geniet; er mag niet uit het oog worden verloren hoe belangrijk

sans le nom de sa mère — dans la construction de la relation symbolique et affective entre l'enfant et le père.

Les auditions ont également montré l'importance des aspects techniques et administratifs de la question, et le rôle joué par les officiers et fonctionnaires de l'état civil: il ressort que, dans la pratique, l'attribution du prénom — qui est déjà une décision conjointe des parents — ne donne lieu à aucune difficulté. On peut dès lors estimer qu'il en ira de même avec l'attribution du nom patronymique relevant d'un choix conjoint des mêmes parents.

Certains points devront cependant faire l'objet d'amendements en commission de la Justice.

M. Philippe Goffin (MR) estime, au nom de son groupe, que le projet répond à une situation relevée de discrimination. Tout comme l'intervenant précédent, il estime qu'il revient à la commission de la Justice d'adopter des amendements sur l'un ou l'autre point précis.

Mme Sonja Becq (CD&V) signale, à titre d'élément à verser aux débats, un arrêt récent de la Cour européenne des droits de l'homme condamnant l'Italie¹, dans lequel la Cour estime en substance qu'est discriminatoire la règle du droit italien selon laquelle l'enfant dont la filiation paternelle est établie dès la naissance se voit attribuer le seul nom du père, sans réelle possibilité de dérogation. C'est dire l'urgence de modifier la législation applicable en Belgique, alors que d'aucuns estimaient que le législateur ne devait pas se pencher sur la question : le constat de discrimination est à présent clairement établi.

Concernant les amendements qui devront être apportés au texte du projet, l'intervenante estime qu'il conviendra de privilégier la clarté dans le futur régime, aussi bien en ce qui concerne l'attribution (quel nom est celui du père, quel nom est celui de la mère?) que la perpétuation du nom (comment se transmettent les noms sur plusieurs générations?), ce qui sera difficile à concilier avec une trop grande liberté de choix dans le chef des parents. Les auditions des experts ont en effet montré la nécessité de limiter cette liberté de choix dans un souci de clarté: plus on ouvre de possibilités, plus il y a de discussions. Et il faut également tenir compte des conséquences qu'entraîneront les nouvelles règles pour les agents de l'état civil, et privilégier la simplicité dans les procédures.

¹ Cour eur. D.H., arrêt Cusan et Fazzo c. Italie, 7 janvier 2014, req. n° 77/07.

de overdracht van de familienaam van een vader aan zijn kind — al dan niet samen met de familienaam van de moeder — is bij de uitbouw van de symbolische en affectieve band tussen kind en vader.

Voorts hebben de hoorzittingen het belang aange- toond van de technische en administratieve aspecten van de aangelegenheid, alsmede van de rol die de ambtenaren van de burgerlijke stand spelen. Kennelijk doet de toekenning van de voornaam — wat nu al een gezamenlijke beslissing van de ouders is — geen enkele moeilijkheid rijzen; er mag dus vanuit gegaan dat het ook zo zal zijn bij de toekenning van de geslachtsnaam volgens een gezamenlijke beslissing van diezelfde ouders.

Niettemin zullen sommige facetten in de commissie voor de Justitie moeten worden geamendeerd.

De heer Philippe Goffin (MR) stelt namens zijn fractie dat het wetsontwerp tegemoet komt aan een aangestipte ongelijke behandeling. Net als de vorige spreker meent hij dat het de commissie voor de Justitie toekomt in verband met sommige specifieke aspecten amendementen in te dienen.

Mme Sonja Becq (CD&V) wijst nog op een recent arrest waarin het Europees Hof voor de rechten van de mens Italië heeft veroordeeld¹. Het Hof heeft in hoofdzaak aangegeven dat de regel in het Italiaanse recht die stelt dat het kind van wie de vaderlijke afstamming van bij de geboorte vaststaat, alleen de naam van de vader krijgt, zonder echte mogelijkheid om ervan af te wijken, discriminerend is. Dat toont aan dat de in België geldende wetgeving dringend moet worden aangepast. Sommigen gingen er nochtans van uit dat de wetgever zich niet over die kwestie moest buigen. De ongelijke behandeling staat nu duidelijk vast.

In verband met de verbeteringen die aan de tekst van het wetsontwerp zullen moeten worden aangebracht, is de spreekster van oordeel dat in de toekomstige regeling de voorkeur moet worden gegeven aan de duidelijkheid, zowel inzake de toekenning van de familienaam (wat is de naam van de vader, wat is de naam van de moeder?) als inzake het voortbestaan ervan (hoe worden de namen over meerdere generaties doorgegeven?). Dat zal moeilijk te rijmen vallen met een al te grote keuzevrijheid voor de ouders. De hoorzittingen met de deskundigen hebben immers aangetoond dat die keuzevrijheid moet worden beperkt omwille van de duidelijkheid: hoe meer mogelijkheden men biedt, hoe meer discussies zullen ontstaan. Men moet ook rekening houden met de gevolgen van de nieuwe regels voor de ambtenaren van de burgerlijke stand, en de voorkeur geven aan eenvoudige procedures.

¹ Eur. Hof M.R., arrest Cusan en Fazzo, t. Italië, 7 januari 2014, Vord. nr. 77/07.

En tout état de cause, on doit garantir l'unité du nom au sein d'une même famille (pour les enfants issus du même père et de la même mère) et veiller à ne pas escamoter le nom patronymique du père dans l'attribution du nom. Concernant l'attribution des deux noms, il faudra veiller à la rendre également possible pour les enfants dont la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un de leurs parents biologiques: il faut en effet songer que, si l'attribution des deux noms devait à terme se généraliser, le fait de n'en porter qu'un seul pourrait passer pour une anomalie sociale ou familiale.

Mme Els Demol (N-VA) indique avoir été intriguée par les nombreux avis — parfois fort divergents — émis par les experts entendus en commission. En effet, aux yeux de l'intervenante, la liberté de choix s'impose comme une évidence, et le projet doit dès lors recevoir un avis positif.

À titre personnel, l'oratrice confesse avoir regretté dans son enfance de ne pouvoir porter le nom de sa mère, et ses propres enfants de ne pouvoir porter son nom, ce qu'elle ressent comme un "vol de nom". Elle ne croit pas aux thèses selon lesquelles l'attribution — exclusive ou prioritaire — du nom du père servirait de compensation symbolique au fait de n'avoir pas porté l'enfant et de ne pas lui avoir donné le jour, ou aiderait à établir le lien entre le père et l'enfant.

Sur un plan plus général, l'oratrice indique qu'elle préférerait une solution européenne, qui tienne compte des dernières évolutions sociétales. En tout état de cause, les enfants doivent savoir, via le nom patronymique, d'où ils viennent.

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen) voit dans ce débat quatre balises essentielles à respecter:

- le choix des parents dans le nom de l'enfant;
- l'égalité entre hommes et femmes;
- la non-discrimination entre personnes mariées et personnes non-mariées;
- la non-discrimination entre enfants, que leur filiation soit établie à l'égard des deux parents ou d'un seul.

Er moet in ieder geval een zelfde familienaam binnen een zelfde gezin zijn (voor de kinderen met dezelfde vader en moeder), en de familienaam van de vader mag bij de toekenning van de naam niet worden weggelaten. De toekenning van de twee familienamen moet ook mogelijk worden gemaakt voor de kinderen van wie de afstamming slechts ten aanzien van een van de biologische ouders vaststaat. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat, mocht de toekenning van de twee familienamen op termijn de regel worden, het dragen van een enkele familienaam als een sociale of familiale anomalie zou kunnen worden beschouwd.

De talrijke en soms zeer uiteenlopende standpunten van de deskundigen die in de commissie werden gehoord, hebben *mevrouw Els Demol (N-VA)* verbaasd. De keuzevrijheid is volgens de spreekster immers voor de hand liggend. Het wetsontwerp moet dan ook een gunstig advies krijgen.

De spreekster geeft aan dat zijzelf in haar jeugd heeft betreurd dat zij de naam van haar moeder niet kon dragen en dat haar eigen kinderen betreuren dat ze haar naam niet kunnen dragen. Zij ervaart dat als een "naamdiefstal". Ze hecht geen geloof aan de stellingen dat de — uitsluitende of prioritaire — toekenning van de familienaam van de vader zou dienen als symbolische compensatie voor het feit dat hij het kind niet heeft kunnen dragen en niet heeft kunnen baren, of dat die toekenning zou bijdragen tot het smeden van de band tussen vader en kind.

Mevrouw Demol verklaart meer algemeen dat zij de voorkeur geeft aan een Europese oplossing, die rekening zou houden met de jongste maatschappelijke ontwikkelingen. De kinderen moeten hoe dan ook via de familienaam weten wat hun afkomst is.

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen) ontwaart in dit debat vier kernelementen die in acht moeten worden genomen:

- de keuze van de ouders aangaande de naam van het kind;
- de gelijkheid tussen man en vrouw;
- de non-discriminatie tussen gehuwden en ongehuwden;
- de non-discriminatie tussen kinderen, ongeacht of hun afstamming wordt vastgesteld ten aanzien van beide ouders dan wel van één ouder.

À titre transitoire, il faut préserver la possibilité de changer de nom, simplement sur demande, pour tous ceux dont le nom a été attribué en fonction des règles actuelles.

Sur la base des principes d'égalité entre hommes et femmes et de non-discrimination entre les différentes formes de vie familiale, lus en combinaison, il semblerait logique de rendre automatique l'attribution du double nom, avec différentes variantes: nom du père en premier, premier nom au libre choix des parents, ou selon un ordre aléatoire ou encore dans l'ordre alphabétique,...

Toutefois, pour ne pas heurter les sensibilités, on peut laisser le choix aux parents entre l'un ou l'autre nom.

Selon l'intervenante, un point contestable du projet de loi devrait être abandonné, à savoir celui qui — dans les dispositions transitoires — subordonne au consentement de l'enfant âgé de plus de douze ans l'éventuelle adaptation de son nom après l'entrée en vigueur de la loi: il est en effet question dans ce débat de l'identité des parents et de l'identité que ceux-ci attribuent à l'enfant, et non de l'intérêt de l'enfant.

Enfin, il faut mettre en place des procédures simples et aussi automatiques que possible, afin de garantir l'unicité du nom (lorsque les enfants ont les mêmes parents), et permettre l'attribution de deux noms également aux enfants dont la filiation n'est établie qu'à l'égard d'un seul parent (par exemple, si c'est la filiation maternelle qui est établie, en permettant également l'attribution du nom de la grand-mère maternelle).

Même si à de nombreux égards le projet du gouvernement s'écarte de la proposition de loi déposée par le groupe auquel appartient l'intervenante, il constitue une avancée qui mérite d'être soutenue.

Mme Karine Lalieux (PS) rappelle que, pour son groupe, il est évident depuis au moins 15 ans que le Code civil contient des dispositions discriminatoires en ce qui concerne l'attribution du nom patronymique. La proposition de loi déposée par les membres de son groupe envisageait d'instaurer l'attribution automatique du double nom, en fonction de la double filiation. Le projet du gouvernement, quoique différent, entend lui aussi régler cette discrimination et peut dès lors être soutenu dans ses grandes lignes. L'intervenante regrette qu'en cas de désaccord entre les parents, le projet prévoit l'attribution du seul nom du père, alors qu'il semblerait logique d'attribuer d'office le double nom, comme le

Als overgangsmaatregel moet, ten aanzien van al wie zijn naam krachtens de bestaande regeling toegewezen heeft gekregen, worden voorzien in de mogelijkheid om louter op verzoek van naam te veranderen.

Gelet op de — in samenhang gelezen — beginselen van gelijkheid tussen man en vrouw en van non-discriminatie tussen de verschillende bestaande gezinsvormen, lijkt het logisch automatisch de dubbele naam toe te kennen, in al zijn mogelijke varianten: naam van de vader als eerste, eerste naam naar keuze van de ouders, namen in willekeurige volgorde, in alfabetische volgorde enzovoort.

Om echter niemand voor het hoofd te stoten, kan men de ouders laten kiezen of ze het kind deze of gene naam geven.

Volgens mevrouw Genot zou in het wetsontwerp een betwistbaar element moeten worden weggelaten, namelijk de overgangsbepaling die luidt dat een kind dat ouder is dan twaalf jaar zijn toestemming moet geven voor de eventuele aanpassing van zijn naam na de inwerkingtreding van de wet: het gaat in dit debat immers om de identiteit van de ouders en om de identiteit die zij het kind meegeven, en niet om het belang van het kind.

Tot slot moeten eenvoudige en zo automatisch mogelijke procedures worden ingesteld om het unieke karakter van de naam te waarborgen (wanneer de kinderen dezelfde ouders hebben) en moet ook de toekenning van twee namen worden toegestaan voor kinderen wier afstamming slechts van één zijde vaststaat (bijvoorbeeld door ook de naam van de grootmoeder van moederszijde toe te staan, wanneer de afstamming van moederszijde is vastgesteld).

Ofschoon het wetsontwerp van de regering op tal van punten afwijkt van het door de fractie van de spreekster ingediende wetsvoorstel, vormt het een stap vooruit die het verdient te worden gesteund.

Mevrouw Karine Lalieux (PS) herinnert eraan dat het voor haar fractie al ten minste 15 jaar duidelijk is dat het Burgerlijk Wetboek discriminerende bepalingen betreffende de toekenning van de geslachtsnaam bevat. Het door de leden van haar fractie ingediende wetsvoorstel voorziet in de automatische toewijzing van de dubbele naam, op basis van de dubbele afstamming. Ook het wetsontwerp van de regering, dat evenwel verschillend is, strekt ertoe die discriminatie aan te pakken; het verdient dus dat de hoofdlijnen ervan worden gesteund. De spreekster betreurt dat in geval van onenigheid tussen de ouders het wetsontwerp voorziet in de toekenning van de naam van de vader, terwijl het logisch

suggère le Conseil d'État lui-même dans son avis sur l'avant-projet de loi.

Le projet est d'autant plus actuel que la pression se fait internationale. Une intervenante précédente a utilement signalé l'arrêt rendu dernièrement par la Cour européenne des droits de l'homme en la matière. La question n'est donc plus tellement de savoir s'il existe une demande de la société en ce sens — ce qui au demeurant semble bien être le cas, comme l'ont révélé les auditions des représentants des officiers de l'état civil et de l'Institut pour l'égalité des hommes et des femmes —, mais de faire un choix politique.

L'intervenante souligne l'importance de la période transitoire pour les familles qui entendent attribuer le double nom aux enfants déjà nés. Tout comme une intervenante précédente, et à l'instar d'ailleurs des recommandations des deux délégués aux Droits de l'enfant, il ne convient pas de prévoir l'avis ou le consentement de l'enfant concerné, car le nom est essentiellement un élément de l'identité des parents, qui se transmet de plein droit à l'enfant. Après tout, l'enfant n'a pas non plus le choix de son prénom.

b. Avis

Le comité d'avis estime que le projet de loi remplit son objectif, à savoir l'élimination de la discrimination entre les hommes et les femmes.

Tous les groupes politiques (à l'exception du groupe VB) sont d'avis que la législation actuelle en matière de transmission du nom doit être modifiée.

Les membres du comité d'avis estiment toutefois que le projet doit être amendé. Ils formulent un certain nombre d'observations à cet effet.

— La future loi doit être clairement, techniquement et administrativement exécutable, non seulement pour la première transmission du nom, mais également pour les générations suivantes.

— L'unité du nom au sein de la famille (plus précisément de tous les enfants ayant les mêmes père et mère) doit être assurée.

— Si c'est la forme du double nom qui est choisie, il faut prévoir une réglementation par laquelle les enfants pour lesquels une seule filiation a été établie se voient également attribuer un double nom.

lijkt ambtshalve de dubbele naam toe te kennen, zoals de Raad van State zelf suggereert in zijn advies over het voorontwerp.

Het wetsontwerp is nog actueler nu de druk internationaal is. Een voorgaande spreekster heeft in dat verband terecht gewezen op het recente arrest ter zake van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het gaat dus niet zozeer meer over de vraag of de samenleving in die zin vragende partij is — wat overigens kennelijk wel het geval is, zoals is gebleken uit de hoorzittingen met de vertegenwoordigers van de ambtenaren van de burgerlijke stand en van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen —, maar om het maken van een politieke keuze.

De spreekster wijst op het belang van de overgangperiode voor gezinnen die van plan zijn de dubbele naam aan hun al geboren kinderen toe te wijzen. Net zoals een vorige spreekster, en naar het voorbeeld trouwens van de aanbevelingen van de twee Kinderrechtencommissarissen, is het niet nodig te voorzien in het advies of de instemming van het betrokken kind, want de naam is in wezen een element van de identiteit van de ouders, die van rechtswege op het kind wordt overgedragen. Het kind kan per slot van rekening ook niet zijn voornaam kiezen.

b. Advies

Het adviescomité is van oordeel dat het wetsontwerp voldoet aan haar doel, met name het wegwerken van de discriminatie tussen mannen en vrouwen.

Al de politieke fracties (met uitzondering van de VB fractie) zijn van oordeel dat de huidige naamgeving moet worden aangepast.

De leden van het adviescomité zijn van oordeel dat het ontwerp moet worden geamendeerd. Ze formuleren een aantal opmerkingen.

— De toekomstige wet moet duidelijk, administratief en technisch uitvoerbaar zijn, niet enkel voor de eerste naamgeving maar ook voor de volgende generaties.

— De eenheid van de naam binnen het gezin (meer bepaald alle kinderen met dezelfde vader en moeder) moet worden verzekerd.

— Indien voor de dubbele naam zou worden geopteerd, moet voorzien worden in een regeling dat kinderen waar slechts één afstamming is vastgesteld ook een dubbele naam zouden toegekend krijgen.

— Le projet de loi concerne le nom que les parents donnent à leurs enfants. C'est pourquoi il ne faut pas demander l'avis des enfants à propos d'un éventuel changement de nom, contrairement à ce qui est prévu dans les dispositions transitoires du projet de loi.

*
* *

Le comité d'avis approuve l'avis par 6 voix contre une.

Les rapporteurs,

Lieve WIERINCK
Laurence MEIRE

La présidente,

Karine LALIEUX

— Het gaat om de naam die de ouders aan de kinderen geven daarom moet de mening van de kinderen over een mogelijke naamsverandering niet worden gevraagd, in tegenstelling tot wat in de overgangsbepalingen van het wetsontwerp wordt bepaald.

*
* *

Het adviescomité neemt met 6 stemmen tegen 1 het advies aan.

De rapporteurs,

Lieve WIERINCK
Laurence MEIRE

De Voorzitter,

Karine LALIEUX